

Uplatnění participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník

Bc. Simona Gavlasová

Diplomová práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Simona Gavlasová**
Osobní číslo: **M210585**
Studijní program: **N0413A050031 Management a marketing**
Specializace: **Management veřejné správy a regionálního rozvoje**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Uplatnění participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník**

Zásady pro vypracování

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Zpracujte literární rešerši se zaměřením na participativní rozpočtování a participativní demokracii.

II. Praktická část

- Analyzujte a vyhodnotte uplatňování participativního rozpočtu na území okresu Jeseník.
- Navrhněte opatření pro rozšíření a efektivnější využívání participativního rozpočtu na území okresu Jeseník.

Závěr

Rozsah diplomové práce: **cca 70 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*. 1. vyd. Praha: Agora CE, 2016, 46 s. ISBN 978-80-906397-4-4.
- DE VRIES, Michiel S., Juraj NEMEC a David ŠPAČEK. *International Trends in Participatory Budgeting: Between Trivial Pursuits and Best Practices*. 1st ed. Cham, Switzerland: Springer Nature, 2021, 317 s. ISBN 978-3-030-79929-8.
- MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA, Jan PAVEL a kol. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015, 208 s. ISBN 978-80-247-5561-8.
- RANDMA-LIIV, Tiina a Veiko LEMBER. *Engaging Citizens in Policy Making: e-Participation Practices in Europe*. 1st ed. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2022, 320 s. ISBN 978-1-80037-435-5.
- RYAN, Matt. *Why Citizen Participation Succeeds or Fails: A Comparative Analysis of Participatory Budgeting*. 1st ed. Bristol, UK: Policy Press, 2021, 242 s. ISBN 978-1-5292-0992-1.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Filip Kučera, Ph.D.**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: **10. února 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **21. dubna 2023**

L.S.

prof. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Michal Pilík, Ph.D.
garant studijního programu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 18.4.2023

Jméno a příjmení: Simona Gavlasová

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na vyhodnocení současného stavu uplatnění participativního rozpočtu a předložení návrhů pro rozšíření této metody u municipalit nacházejících se na území okresu Jeseník. Cílem této diplomové práce bylo zhodnotit současný stav participativních rozpočtů a navrhnou opatření pro rozšíření a efektivnější využití této metody u municipalit na vybraném území. Pro dosažení těchto cílů byla provedena analýza území a kvantitativní výzkum pomocí standardizovaného dotazníkového šetření s doplněním kvalitativního výzkumu polostrukturovaných rozhovorů se zástupci municipalit. Tyto metody byly klíčové, především pro odhalení problémů či překážek realizace participativního rozpočtu. V závislosti na to byly navrhnuty řešení těchto překážek a taktéž byly představeny dva typy participativního rozpočtu s konkrétními parametry pro municipality, které se nacházejí na území okresu Jeseník.

Klíčová slova: participativní rozpočet, územní samosprávné celky, okres Jeseník, občanská participace

ABSTRACT

The master's thesis focuses on the valuation of the current state of the application of participatory budgeting and the presentation of proposals for the expansion of this method in the municipalities located in the territory of the Jeseník district. This thesis aimed to evaluate the current state of participatory budgeting and propose measures for the expansion and more effective use of this method in municipalities in the selected area. To reach the goals, an analysis of the territory was carried out and quantitative research used a standardized questionnaire survey with the addition of qualitative research through semi-structured interviews with representatives of municipalities. These methods were dominant, especially for revealing problems or obstacles to the fruition of participatory budgeting. Depending on these solutions to these obstacles were proposed two types of participatory budgets with specific parameters for municipalities located in the Jeseník district were also presented.

Keywords: participatory budgeting, territorial self-governing units, Jeseník district, citizen participation

Zde bych ráda poděkovala především mému vedoucímu této diplomové práce panu Ing. Filipovi Kučerovi, Ph.D., za cenné rady a čas, který mi vždy ochotně věnoval.

Též bych ráda poděkovala mé rodině a partnerovi za podporu během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 ZÁKLADNÍ POJMY	13
1.1 VEŘEJNÝ SEKTOR A VEŘEJNÉ FINANCE	13
1.2 VEŘEJNÝ ROZPOČET	13
1.3 ÚZEMNÍ ČLENĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	14
1.4 ROZPOČET OBCE.....	15
1.4.1 Rozpočtový proces	16
1.4.2 Rozpočtové zásady a struktura územního rozpočtu	17
2 PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET.....	19
2.1 DEFINICE PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU	19
2.2 HISTORIE PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU	21
2.3 PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET V ČESKÉM PRÁVU A PARTICIPATIVNÍ ŽEBŘÍK.....	22
2.3.2 Participativní žebřík	24
2.4 PRINCIPY PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU	25
2.5 VÝHODY A ZÁKLADNÍ PODMÍNKY PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU.....	28
2.5.1 Výhody participativního rozpočtu.....	28
2.5.2 Základní podmínky participativního rozpočtu	29
2.6 E – PARTICIPACE	30
3 MODEL Y PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU A PARTICIPATIVNÍ DEMOKRACIE	35
3.1 PARTICIPATIVNÍ DEMOKRACIE	35
3.2 BEZPROSTŘEDNÍ DEMOKRACIE.....	35
3.3 PARTICIPACE S ÚČASTÍ VÍCE ZAJINTERESOVANÝCH STRAN.....	36
3.4 KOMUNITNÍ ROZVOJ	36
3.5 PARTICIPATIVNÍ MODERNIZACE.....	37
3.6 NEO-KORPORATISMUS.....	37
4 PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET V RÁMCI EVROPY.....	38
4.1 VYBRANÉ ZEMĚ VYUŽÍVAJÍCÍ PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET V EVROPĚ	38
4.1.1 Polsko	38
4.1.2 Slovensko	39
4.1.3 Německo	41
4.1.4 Souhrn zemí EU využívající participativní rozpočet	42
4.2 PROPAGACE A FINANCOVÁNÍ PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU NADNÁRODNÍMI INSTITUCEMI.....	42

5	UPLATNĚNÍ A POSTUPY ZAVÁDĚNÍ PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU V ČR.....	43
5.1	PRAHA JAKO INICIÁTOR PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU V ČESKÉ REPUBLICE	43
II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	45
6	CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK	46
6.1	ÚZEMNÍ ČLENĚNÍ OKRESU	46
6.2	SOCIÁLNĚ – EKONOMICKÉ CHARAKTERISTIKY OKRESU JESENÍK	48
6.2.1	Obyvatelstvo	49
6.2.2	Nezaměstnanost.....	50
6.2.3	Dopravní dostupnost	51
6.2.4	Cestovní ruch	52
6.3	SWOT ANALÝZA OKRESU JESENÍK	52
7	MUNICIPALITY VYUŽÍVAJÍCÍ PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK	53
7.1	PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET VE MĚSTĚ JESENÍK	53
7.1.1	Participativní rozpočet v roce 2019.....	54
7.1.2	Participativní rozpočet v roce 2021.....	58
7.1.3	Propagace participativního rozpočtu ve městě Jeseník.....	60
7.2	PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET V OBCI BÍLÁ VODA	61
7.3	HODNOCENÍ PARTICIPATIVNÍCH ROZPOČTŮ NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK	65
7.3.1	Harmonogram	65
7.3.2	Pravidla	66
7.3.3	Alokovaná částka	68
7.3.4	Propagace participativního rozpočtu.....	69
7.3.5	Porovnání participativních rozpočtů na území okresu Jeseník s okolními okresy	69
8	ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ PARTICIPATIVNÍCH ROZPOČTŮ NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK.....	73
8.1	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ DOPLNĚNÉ POSTŘEHY ZE STANDARDIZOVANÝCH ROZHOVORŮ	73
8.1.1	Vyhodnocení dotazníku	74
8.2	SHRnutí DOTAZNÍKU	84
9	ANALÝZA PROVEDENÝCH ROZHOVORŮ SE ZÁSTUPCI MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK.....	86
9.1	ANALÝZA PROVEDENÝCH ROZHOVORŮ SE ZÁSTUPCI ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁV VYUŽÍVAJÍCÍ PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET	86
9.1.1	Dílčí shrnutí provedených rozhovorů se zástupci územních samospráv	89
9.2	ANALÝZA PROVEDENÝCH ROZHOVORŮ SE ZÁSTUPCI ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁV VYUŽÍVAJÍCÍ PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET	89
9.2.1	Dílčí shrnutí provedených rozhovorů se zástupci územních samospráv	92

9.3	SHRnutí PROVEDENÝCH ROZHovorů.....	93
10	PROBLÉMY, KTERÉ BRÁNÍ REALIZACI PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU U MUNICIPALIT NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK	94
10.1	INFORMOVANOST	94
10.2	EKONOMICKÁ SITUACE.....	94
10.3	SOUČINNOST PŘI REALIZACI PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU	95
10.4	REGULACE PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU.....	95
11	NÁVRH OPATŘENÍ PRO ROZŠÍŘENÍ A EFEKTIVNĚJŠÍ VYUŽÍVANÍ PARTICIPATIVNÍH ROZPOČTU U MUNICIPALIT NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK	96
11.1	PŘEDSTAVENÍ OPATŘENÍ	96
11.2	NÁVRHY ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ MUNICIPALIT S PARTICIPATIVNÍM ROZPOČTEM	96
11.3	KONKRÉTNÍ PARAMETRY PRO VYUŽITÍ PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK.....	98
11.3.1	Participativní rozpočet pro územní samosprávné celky od 500 do 3 000 obyvatel	99
11.3.2	Participativní rozpočet pro územní samosprávné celky od 3 000 obyvatel	102
11.4	SHRnutí A ZHODNOCENÍ NAVRHOVANÝCH OPATŘENÍ	105
11.4.1	Ekonomická náročnost zavedení participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník.....	105
	ZÁVĚR	109
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	111
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	119
	SEZNAM OBRÁZKŮ	120
	SEZNAM TABULEK.....	121
	SEZNAM PŘÍLOH	122

ÚVOD

Občanská participace či participace veřejnosti zaznívá napříč celým světem. Participativní rozpočet je jednou z metod participace, která je novodobá, demokratická a inovativní. Prostřednictvím této metody mohou zástupci územně samosprávných celků umožnit občanům rozhodovat o finanční částce vyhrazené z veřejného rozpočtu těchto samospráv. Taktéž je to jedna z možností, která může pomoci zvýšit zájem občanů o rozvoj jejich obcí či měst, zvyšovat jejich povědomí a vědomosti o procesech veřejné správy či veřejných financí. Zajímavostí však je, že tato metoda nemá úplně jasná pravidla, tudíž si je municipality mohou upravit vzhledem ke své situaci, s podmínkou zachování její myšlenky. Tato metoda je rozšířena po celém světě a Česká republika není výjimkou. Nicméně, je jen málo obcí či měst, které participativní rozpočet v rámci České republiky využívají. Avšak, na území okresu Jeseník se nachází dva územně samosprávné celky, které s metodou participativního rozpočtu mají určité zkušenosti a praxi.

Tato diplomová práce se zaměřuje na participativní rozpočet a jeho uplatnění na území okresu Jeseník. Okres Jeseník je horskou pohraniční oblastí, bývalých Sudet, která je hory téměř izolována od okolních okresů a větších měst. Tato charakteristika území ovlivňuje jeho ekonomickou situaci, konkurenceschopnost a vyšší migraci obyvatel do jiných okresů. Tudíž metoda participativního rozpočtu by taktéž mohla zvýšit atraktivitu daného území.

Cílem této diplomové práce je zanalyzovat současný stav uplatnění participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník pomocí vymezených dílčích cílů a metod. Prvním dílčím cílem je využití teoretických poznatků získaných pomocí literární rešerše. Dalším cílem je analýza území okresu Jeseník na základě sociálně-ekonomické charakteristiky a současného stavu využití participativního rozpočtu s jejich komparací. Následně pomocí kvantitativní metody prostřednictvím standardizovaného dotazníkového šetření adresovaného zástupcům územích samosprávných celků nacházejících se na vybraném území, doplněného kvalitativní metodou prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s vybranými zástupci, zjistit překážky či problémy, které brání realizaci této metody. V návaznosti na to se pokusit nalézt jejich řešení, díky kterým by realizace participativního rozpočtu u municipalit ve vybraném území měla být bezproblémová. Taktéž se pokusí navrhnout konkrétní parametry participativního rozpočtu pro využití u municipalit ve vybraném území, které by měly usnadnit realizaci a zvýšit efektivnost této metody.

CÍLE A METODY ZPRACOVANÉ PRÁCE

Primárním cílem této práce je pomocí kvalitativního a kvantitativního výzkumu odhalit problémy či překážky, které brání v realizaci participativního rozpočtu dalším územně samosprávným celkům nacházející se na území okresu Jeseník. Na základě výsledků zjištění budou následně navrženy opatření pro rozšíření a efektivnější využití participativního rozpočtu u municipalit ve vybraném území. Dalšími sekundárními cíli této práce je představení teoretického rámce týkající se dané oblasti. Jedná se především o definici, metody a uplatnění metody participativního rozpočtu. Dalším cílem je provést analýzu současného stavu uplatnění participativního rozpočtu na území okresu Jeseník.

Teoretická část této diplomové práce bude tvořena odbornými poznatky na základě literární rešerše a monografických titulů, týkající se problematiky participativního rozpočtu a jeho uplatnění na území České republiky i v rámci jiných zemí světa.

Praktická část bude obecně charakterizovat okres Jeseník na základě sociálně-ekonomického hlediska s navazující SWOT analýzou, která bude sloužit k vyhodnocení silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb okresu Jeseník. V rámci této části bude dále provedena analýza současného stavu realizace participativního rozpočtu ve vybraném území s komparativní analýzou participativních rozpočtů nacházející se v rámci okolních okresů. Podkladem analýzy budou data čerpaná z internetových zdrojů. Dále bude proveden kvantitativní výzkum prostřednictvím standardizovaného dotazníkového šetření adresovaného zástupcům územních samospráv. Výhodou daného výzkumu je časová nenáročnost, větší množství dat a snadná analýza. Nevýhodou dotazníkového šetření je možné zkreslení odpovědí respondenta. V rámci výzkumů, bude taktéž proveden kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů s vybranými respondenty. V souladu s výzkumnými metodami, bude provedena analýza příležitostí uplatnění participativního rozpočtu a překážek, které brání v realizaci této metody u ostatních municipalit ve vybraném území.

Na základě výše zmíněných metod a získaných poznatků bude navrženo opatření pro uplatnění a efektivnější využití participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník. Opatření budou poskytovat řešení problémů či překážek bránících v realizaci participativního rozpočtu u municipalit ve vybraném území, které byly zjištěny na základě provedených výzkumů a analýzy. V rámci navrhovaných opatření budou taktéž představeny typy participativního rozpočtu s konkrétními parametry, které mohou zefektivnit či rozšířit realizaci této metody.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

Na začátek této diplomové práce je potřeba vymezit základní pojmy, týkající se veřejného financování, veřejného rozpočtu a rozpočtu obcí. Tyto pojmy jsou důležité zejména pro participativní rozpočet, abychom pochopili jeho smysl a význam, který přináší pro obce či města a jejich občany. Participativní rozpočet je poměrně moderním trendem, který využívá několik měst a obcí v rámci České republiky i v rámci zemí Evropské unie. Je prostředkem demokracie.

1.1 Veřejný sektor a veřejné finance

Veřejný sektor je z ekonomického hlediska považován za složitý společenský jev, v němž vystupují dva aktéři – státní správa a samospráva. Veřejný sektor jedná v souladu s potřebami veřejného zájmu společnosti jako celku. Tento veřejný zájem je však normativní. Může být také v rozporu s jednotlivými skupinami společnosti, které s daným zájmem či rozhodnutím ve prospěch veřejnosti nesouhlasí. Veřejný zájem také ovlivňuje politika, sociální, ekonomické a morální postoje. (MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL, 2015, s. 8-11)

Veřejné finance, tvořící veřejné rozpočty, mají několik funkcí – alokační, stabilizační a přerozdělovací. Alokační funkce umožňuje zvyšovat ekonomickou efektivnost a zabránit tržnímu selhání. Stabilizační funkce dokáže ovlivňovat ekonomický cyklus (makroekonomické ukazatele). Přerozdělovací funkce ovlivňuje změny rozdělení jednotlivých příjmů mezi občany v daném státě. Nicméně, je velmi důležité, aby z dlouhodobého hlediska a udržitelnosti veřejných financí byla vykazována rovnováha mezi veřejnými příjmy a výdaji v rámci salda veřejných rozpočtů. Pokud veřejné finance vykazují schodek, tak se tento schodek přelévá do veřejného dluhu, který zatěžuje veřejné finance většími veřejnými výdaji. (Národní rozpočtová rada, 2023)

1.2 Veřejný rozpočet

Veřejné rozpočty se dělí na státní rozpočet, rozpočty územních samospráv (obce, kraje), rozpočet neziskových organizací, veřejných vysokých škol, zdravotních pojišťoven a dalších veřejných institucí. V souladu s těmito rozpočty, instituce, kterým jsou tyto rozpočty svěřeny vykonávají veřejné politiky ve veřejném zájmu. (Národní rozpočtová rada, 2023)

1.3 Územní členění v České republice

Území České republiky se dělí na kraje, okresy a obce, které se člení na obce s rozšířenou působností a s pověřeným obecním úřadem. Česká republika sčítá celkově 14 krajů, 76 okresů (dané rozdělení má dle statistické povahy význam jen na území ČR) a 6 254 obcí (k lednu 2023). (Regionální informační servis, © 2021)

Dané členění vychází ze zákona, konkrétně se jedná o Zákon č. 51/2020 Sb., Zákon o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu).

Avšak, dle statistických potřeb Evropské unie a čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů má Česká republika územní členění v rámci NUTS¹.

V rámci této diplomové práce jsou důležité nejnižší územní samosprávné jednotky – obce a města České republiky. Tedy LAU 2 pro význam EU. Jak bylo zmíněno výše, celkově na území ČR, se nachází 6 254 obcí. Obec je ohraničené území, které má svou právní subjektivitu a disponuje se svým majetkem (Regionální informační servis, © 2021). Obce jsou dále dle právní subjektivity děleny na:

- Obce s rozšířenou působností – na celém území ČR se nachází celkově 205 daných obcí. Tyto obvody jsou vymezeny Zákonem č. 51/2020 Sb. Zákon o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů. V některých případech jsou v rámci teritoriálního vymezení tyto obvody shodné s okresy nebo s určitou částí okresu. Tyto obce mají pravomoci ve větší míře vykonávat státní správu v přenesené působnosti, tj. vykonávat určitá práva a povinnosti státní správy. Například se jedná o tyto činnosti – evidence obyvatel, motorových vozidel, vydávání cestovních dokladů, občanských a řidičských průkazů, výplata sociálních dávek atd. Do obvodu obce s rozšířenou působností spadají i obce s pověřeným obecním úřadem.
- Obce s pověřeným obecním úřadem – obvody obcí s pověřeným obecním úřadem, kterých se na území ČR nachází 388, jsou spravovány Zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích s výjimkou území Prahy a vojenských újezdů a Zákonem č. 51/2020 Sb. Tyto obce vykonávají taktéž přenesenou působnost státní správy, jak pro své občany, tak

¹ Normalizovaná klasifikace územních celků sloužící především pro statistické účely Eurostatu a Českého statistického úřadu

i pro občany přidružených okolních obcí, které těmito pravomocemi nedisponují. Zastupují typicky matriční a stavební úřad a další. (TRÍSKA, 2018, s. 10)

- Obce se základním rozsahem přenesené působnosti – týká se všech 6 254 obcí. Tyto obce vykonávají základní rozsah přenesené působnosti pro své občany sídlící ve správním obvodu dané obce. (TRÍSKA, 2018, s. 10)

Všechny tyto obce mimo jiné fungují hlavně v samostatné působnosti, tj. svou obec spravují samostatně v jejím zájmu nebo v zájmu svých občanů. Samostatná působnost obcí je taktéž definována Zákonem 128/2000 Sb. Obec v samostatné působnosti má pečovat o své občany, zvyky obce, své území, zabezpečovat a vytvářet dobré podmínky pro rozvoj sociální péče. Svým občanům pomáhá uspokojovat jejich potřeby týkající se bydlení, zdraví, dopravy, jejich ochrany atd. Zabezpečuje taktéž veřejný pořádek, kulturní rozvoj, vzdělávání aj.

1.4 Rozpočet obce

Obce, územně samosprávné celky, si každoročně sestavují své rozpočty, jakožto plán hospodaření. Tento rozpočet je nástrojem pro zabezpečení a financování jejich politik, a zároveň je také nástrojem zajišťujícím rovnováhu jejich finančních prostředků, tedy příjmů a výdajů. (Provazníková, 2015, s. 51) Rozpočet, sestavování rozpočtu a náležitosti, které s ním souvisí jsou upravovány Zákonem č. 250/2000 Sb. (Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů). Rozpočet obcí se sestavuje na jeden kalendářní rok. Zpravidla se k němu sestavuje střednědobý výhled, který bývá sestavován na 2–5 let. Tento výhled informuje o budoucích smluvních vztazích a závazků obce, očekávaných příjmech a výdajích, pohledávkách, finančně náročných projektech a plánech apod. Funguje jako pomocný nástroj pro sestavování rozpočtu a jako přehled o finanční situaci v budoucích letech

Podle Provazníkové (2015, s. 52-53) je rozpočet nástrojem pro prosazování cílů a regionální politiky samosprávně územích celků. Rozpočet nemá jen ekonomickou funkci, ale také napomáhá sociálnímu rozvoji dané obce. Pomáhá se stanovením výše poplatků a míry zdanění do určité míry limitované zákonem, s nakládáním s veřejnými statky a službami, určuje jejich priority.

Funkce rozpočtu:

- rozhodovací – pomáhá určovat priority jednotlivých výdajů na služby, investice, projekty apod.

- řídicí – rozděluje dostatečné finanční prostředky mezi organizační jednotky zřizované obcí tak, aby dokázaly hospodařit samostatně a pokrýt všechny své výdaje na provoz
- kontrolní – poskytuje přehled o finančních prostředcích, které obec získá, vynaloží a investuje

(Provazníková, 2015, s. 52-53)

1.4.1 Rozpočtový proces

Rozpočtový proces vychází ze Zákona 250/2000 Sb. konkrétně z § 11 a sestavování se schvalováním rozpočtu poté z § 84 Zákona č. 128/2000 Sb.

Rozpočtový proces prochází několika fázemi:

1. Návrh rozpočtu – zveřejňuje se na úřední desce a internetových stránkách minimálně 15 dní před projednáním na zasedání zastupitelstva. K rozpočtu se mohou vyjádřit i občané buď před projednáním nebo přímo na zasedání zastupitelstva. Návrh vypracovává rada obce nebo finanční obor. U menších obcí, kde rada ani finanční odbor není, rozpočet vypracovává starosta s účetní. Návrh rozpočtu vychází ze střednědobého výhledu. A zpracovává se podle rozpočtové skladby.
2. Schvalování a projednávání rozpočtu – rozpočet schvaluje a projednává zastupitelstvo na jeho zasedání jako jediný orgán. Pokud pro daný návrh rozpočtu hlasovala nadpoloviční většina všech členů zastupitelstva, rozpočet je schválen.
3. Plnění rozpočtu – obec plní svůj odsouhlasený a schválený rozpočet a zároveň provádí kontrolu svého hospodaření podle právního předpisu (Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů), a také kontrolu hospodaření svých právnických osob. Rozpočet může být i po schválení změněn z důvodů uvedených v zákoně. Jedná se například o organizační změny v oblasti hospodářství a změny, které ovlivňují plnění rozpočtu příjmů a výdajů.
4. Audit/kontrola – kontrolu a přezkoumání hospodaření u obcí provádí příslušný krajský úřad nebo auditor. Volba, kdo bude provádět přezkoumání, je přímo na příslušné obci. Dále se kontrolují povinnosti vyplývající ze zákona o rozpočtových pravidlech, provádí se interní audit, kontrola příspěvkových organizací apod.

(Ministerstvo vnitra ČR, © 2023)

1.4.2 Rozpočtové zásady a struktura územního rozpočtu

Rozpočet obcí je většinou vyrovnaný a taktéž žádoucí z dlouhodobého hlediska. Pokud je rozpočet přebytkový, tak jsou tyto příjmy zpravidla určeny na splátku úvěru z minulých let. Pokud je rozpočet schodkový, tak je nutné zvážit, zda bude možné tento schodek splatit finančními prostředky získanými z předešlých let, půjčkou, úvěrem či obdobnými finančními prostředky. Dále může být schodkový rozpočet schválen dle zákonem stanovených podmínek. (Ministerstvo vnitra ČR, © 2023)

Rozpočet by se měl řídit zásadami rozpočtové skladby dle vyhlášky ministerstva financí č.412/2021 Sb. o rozpočtové skladbě. Všeobecné zásady rozpočtové skladby jsou: jednoduchost (každý údaj v rozpočtu musí být jasně definován), závaznost (rozpočtová skladba je závazná pro všechny rozpočty ve veřejném sektoru), stabilita (je důležitá stálost pravidel, ze statistického hlediska, porovnatelnosti), srozumitelnost (jasná, srozumitelná pravidla zásad) a kompatibilita (musí být kompatibilní s Evropskou unií., především při čerpaní ze strukturálních fondů). (Ministerstvo vnitra ČR, © 2023)

Pro představu, dle vyhlášky č. 412/2021 Sb., vyhláška o rozpočtové skladbě, třídění příjmů a výdajů se provádí dle několika třídících hledisek. Mezi ty základní třídící hlediska dle rozpočtové skladby patří:

- Druhové – z daného hlediska se příjmy či výdaje třídí dle ekonomického nebo právního původu, podle druhu na základě byly finanční prostředky přijaty či vydány – daňové, nedaňové, kapitálové příjmy, běžné a kapitálové výdaje a financování
- Odvětvové – v daném případě se příjmy a výdaje dělí dle činnosti či odvětví, ze kterých plynou nebo jsou na ně vynaloženy.
- Konsolidační – z daného hlediska se příjmy či výdaje porovnávají na základě toho, zda plynou z jiného rozpočtu nebo pomáhají financovat jiný rozpočet
- Podkladové, prostorové a nástrojové – příjmy či výdaje se třídí z hlediska podkladů, prostorového původu a příjmy a výdaje na nástroje – fondy a projekty EU
- Transferové – příjmy a výdaje se třídí z hlediska transferů na základě jejich účelů a účelů vypůjčených prostředků.

Dle Provazníkové (2015, s. 61-62) se rozpočet obcí dělí na běžný a kapitálový. Co se týká běžného rozpočtu do něj spadají příjmy dělí se na daňové, nedaňové a přijaté transfery a výdaje. Typické příjmy dle jednotlivého rozdělení obcí mohou být následující:

- Daňové – svěřené (daně, jejichž příjem se připisuje do rozpočtu obce na jejichž území byly vybrány – např. daň z nemovitých věcí) a sdílené daně (stát určuje kolik procent těchto daní bude připisováno obcím – jedná se o daň z přidané hodnoty a daně z příjmů fyzických osob), místní či regionální a správní poplatky
- Nedaňové – poplatky za služby, příjmy z pronájmu vlastního majetku a zřízených neziskových organizací, z podnikání apod.
- Přijaté transfery – dotace se státního rozpočtu nebo fondů, z jiných rozpočtů, dary apod.

Po sečtení máme přebytek finančních prostředků. Co se týká výdajů, ty jsou zpravidla vynakládány na veřejné služby, vzdělání, veřejný pořádek, zdravotnictví, komunální služby a jiné. Po sečtení výdajů vzniká schodek finančních prostředků.

V případě přebytku je vhodné jej přesunout do kapitálového rozpočtu. A naopak, v případě schodku či dluhu jej lze hradit z kapitálového rozpočtu. Jednalo by se například o úvěr, prodej majetku. Nicméně, jak bylo zmíněno výše, v případě, kdy by byl schodkový rozpočet vykazován dlouhodobě je ohroženo hospodaření obce či územních samosprávných celků. Pokud mluvíme o nerovnosti, za pozitivní pro hospodaření je považováno, když jsou běžné příjmy vyšší než běžné výdaje. (Provazníková, 2015, s. 61-62)

Příjmy a výdaje, které jsou vynaloženy na dlouhodobé investiční potřeby jsou zachyceny v kapitálovém rozpočtu. Zpravidla se jedná o jednorázové příjmy, které by mohly pokrýt výdaje na velké investiční projekty, které bývají velmi nákladově náročné. Kapitálový rozpočet dělí příjmy a výdaje na:

- Příjmy – z prodaného vlastního majetku, z dotací, půjček, emisí vlastních obligací, přebytek z běžného rozpočtu, dary apod.
- Výdaje – na cenné papíry, investice, poskytované půjčky, krytí schodku běžného rozpočtu aj.

V případě doporučení plánování kapitálového rozpočtu, investičních projektů apod., je potřeba pečlivě zvážit veškeré náklady a příjmy s ním související. Některé náklady na investice taktéž zatěžují náklady z běžného rozpočtu. (Provazníková, 2015, s. 61-62)

2 PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET

V první řadě je důležité zmínit význam slova participace. Slovo participace se také používá se slovem veřejná participace, participace veřejnosti či občanská participace apod. V překladu toto sousloví znamená, vyjadřování názorů veřejnosti v rámci různých, jednotlivých oblastech jako jsou ekonomické, sociální či politické otázky se záměrem tyto oblasti ovlivnit. Dle Ryana (2021, s. 13-14) je participativní rozpočet jednou z demokratických inovací posledních let, která zaujmula společnost a významně postavené orgány veřejné moci. Tento rozpočet je používán v demokratických, dokonce i v nedemokratických státech po celém světě. Participativní rozpočet byl propagován aktivisty, kteří viděli vysoké ambice tohoto procesu k vylepšení demokratického rozhodování a fungování demokratického státu prostřednictvím výdajů. V rámci Světové banky je propagován jako model dobré veřejné správy.

2.1 Definice participativního rozpočtu

Participativní rozpočet (PaRo, PB) může být aplikován v různých úrovních veřejné správy. Nicméně, v rámci této diplomové práce je však důležité se zaměřit na definici, historii, metody a aplikaci participativního rozpočtu ve veřejném sektoru a veřejné správě. Dle Snaha ed. (2007, s. 21) participativní rozpočet umožňuje občanům přímo se podílet na rozhodování o využívání a rozdělení veřejných financí v rámci jejich obce. Je to projekt, kterým územní samosprávné celky posílí postavení a důležitost svých občanů či podpoří jejich znalosti o věcech veřejných. Taktéž dá možnost sociálně vyloučeným obyvatelům rozhodovat, vzdělávat se ve věcech veřejných, prosadit své zájmy, potřeby a napomocť tak k sociálním změnám v jejich okolí (Haken a kol., 2016, s. 6). Podporuje transparentnost veřejného rozpočtu, jenž pomáhá snížit vládní neefektivitu či korupci. Dokáže zároveň řešit odlišné, ale vzájemně na sebe navazující celky jako je lepší výkonost státu a zvyšování kvality demokracie.

Na výše zmíněném se také autoři Heimans (2002, s. 5), Sintomer et al. (2012) a De Vries et al. (2021, s. 27) shodují. Je to všeobecná a velmi strohá „definice“, co participativní rozpočet je a jaké jsou jeho výsledky. Také autor metodiky tvorby participativního rozpočtu v České republice Černý (2016, s. 5), že: „V našem pojetí se jedná především o výsledek specifického postupu zapojení veřejnosti do rozhodování“.

Víme, že výsledky participativního rozpočtu jsou: podpora demokracie, poskytnutí vyššího postavení občanům, transparentnost veřejných financí apod. Avšak je třeba podotknout, že

v rámci historie a vzniku participativního rozpočtu nebyly všechny tyto výsledky považovány úplně za důležité, nýbrž za vedlejší (Font et al., 2014, s. 15-17). Každá municipalita využívající participativní rozpočet může tuto metodu zavést z jiných důvodů a také očekávat jiné výsledky. Nelze přesně tvrdit, že v každém městě tatáž metoda přinese stejné výsledky.

Nicméně, Sintomer et al. (2012, s. 2-3) také tvrdí, že neexistuje přesná definice, co participativní rozpočet je a jakou by měl mít podobu. Avšak je velmi důležité, aby byly definovány aspoň minimální znaky či kritéria, které by měl tento rozpočet splňovat a odlišit se od jiných rozpočtů. V první řadě autor souhlasí s výše uvedeným, že v rámci participativního rozpočtu je důležitá účast občanů na rozhodovacím procesu při alokování veřejných prostředků. Dále poté uvádí pět kritérií, která by měl participativní rozpočet splňovat:

1. Debata o rozpočtových postupech/alokaci finančních prostředků – je třeba dbát na to, že participativní rozpočet disponuje s omezenými finančními prostředky. S takovými finančními prostředky, které obec či jiný územně samosprávný celek uvolní ve prospěch daného rozpočtu. Proto je potřeba si klást otázky, jak by měl být tento rozpočet využíván.
2. Nutnost zapojení samosprávy – je potřeba aby obec či město mělo pravomoci nad svou správou a mohly disponovat se svými zdroji.
3. Je potřeba aby se jednalo o opakující se proces – pokud mluvíme o participativním rozpočtu v rámci jedné schůzky, projektu nebo referenda, v tomto případě se o takovýto rozpočet nejedná. Je nutné, aby se tento proces během let opakoval a opravdu aplikoval s určitými výsledky.
4. Je nutné veřejná jednání zahrnout v rámci konkrétních setkání či v rámci určitého prostoru – za participativní rozpočet se nepovažuje situace, která může nastat při zveřejnění rozpočtu obce, kdy se může před jeho schválením občan k daném rozpočtu vyjádřit či vznést své připomínky. V rámci participativního rozpočtu je potřeba, aby se otázky k veřejnému projednání řešily právě v určitém prostoru, setkání či čase pro něj vymezeném.
5. Odpovědnost za výsledky procesu – problém bývá, že v rámci participativním procesu většina občanů nedostává zpětnou vazbu od obcí, zda byl jejich návrh přijat

či nikoliv. Řešením by mohly být výroční zprávy, setkání, publikace, kde by byly předneseny výsledky a informace o realizovaných projektech.

Dále Font et al. (2014, s. 15-17) zmiňuje, že participativní rozpočet je více atraktivní druh participace pro občany než jiné druhy participace.

2.2 Historie participativního rozpočtu

Historie participativního rozpočtu a jeho aplikace se zrodila v Brazílii, konkrétně ve městě Porto Alegre v roce 1989. Porto Alegre patří k největším městům Brazílie a je hlavním městem spolkového státu Rio Grande de Sul. Město sčítá přes milion obyvatel a patří mezi bohatší města Brazílie. V roce 1988 vyhrála ve městě volby politická dělnická strana a jeden z členů se stal starostou. Heslem této politické strany byla demokratická participace a slib o obrácení výdajových priorit tj. vynaložení veřejných zdrojů i pro nižší třídy než střední a vyšší třídy společnosti. Tato politická strana nabízela pravý opak strany ovlivněné léty vojenské diktatury 1964-1985, která v té době spravovala úřad města.

Hlavní myšlenkou nové strany bylo zavést participativní rozpočet, který se bude ohlížet na chudší obyvatelstvo a umožnit jim se vyjádřit a rozhodnout co s veřejnými výdaji v jejich prospěch. (Snah ed., Wampler, 2007, s. 23) V Brazílii velká část obyvatelstva patří k chudší vrstvě nebo jsou na hranici chudoby a bylo potřeba se na tuto třídu zaměřit, změnit politickou situaci a posílit občanská práva (Santos, 1998, s. 463).

Nově zvolená politická strana taktéž patřila k lidovým hnutím a bojovala za lepší politiku, správu měst či venkovských obcí. Zejména bojovali proti byrokracii a vojenské diktatuře (Santos, 1998, s. 463). Tato strana převzala správu města, které bylo na hranici krachu a s chaotickou byrokracií. V rámci dvou let strana zkoušela zavádět nové mechanismy, které by mohly pomoci řešit finanční omezení a dát občanům možnost rozhodovat, vyjádřit se přímo ve vládních či politických aktivitách a změnit celý stávající sociální systém předchozí strany a jejich administrativu. Snahou bylo zavést novou podobu městské či obecní správy známou také jako „lidová správa“. (Santos, 1998, s. 464) Takto vznikl participativní rozpočet jako experimentální postup pro zavedení svých slibů. V začátcích během let se zúčastnilo na rozhodování v rámci participativního rozpočtu méně než 1000 občanů. V roce 1992 se zúčastnilo téměř 8000 občanů. Po dalších volbách tato dělnická strana opět vyhrála volby a počet zúčastněných na rozhodovacím procesu participativního rozpočtu se zvýšil okolo 20000 občanů ročně. Tento růst je připisován tomu, že si občané

začínali uvědomovat, že tento rozpočet je významný pro rozhodování o nakládání s veřejnými financemi (Snah ed., Wampler, 2007, s. 24).

Santos (1998, s. 464) tvrdí, že participativní rozpočet je klíčový pro úspěšnou městskou či obecní samosprávu.

Nicméně, participativní rozpočet se během několika let stále vyvíjí, přichází se s novými trendy, které vznikají na základě nových zkušeností a praxe. V dnešní době jej využívá spousta obcí nejen v rámci Evropy, ale i celého světa.

2.3 Participativní rozpočet v českém právu a participativní žebřík

V souvislosti této diplomové práce je potřeba dále probrat soulad participativního rozpočtu v českém právu, představit proces participativního žebříku a také principy participativního rozpočtu.

2.3.1 Participativní rozpočet v českém právu

Oporu participativního rozpočtu v právním systému rozbírá ve své publikaci Haken a kol. (2016, s. 9). Pro veřejnou správu je pro zavádění určitých mechanismů či procesů důležitá opora v právním systému. Nicméně, odborný výraz jako je slovo participace ve správním právu nelze dohledat. Je třeba zmínit, že rozhodování orgánů veřejné správy může zaujímat dva různé postoje – vrchnostenský a participativní postoj. Mezi těmito hraničními postoji se nachází rozsáhlá škála různých meziúrovní.

Ve správním právu lze najít pojem vrchnostenské rozhodování. Definice daného sousloví znamená, že v rámci rozhodování správní orgán ví, co je veřejným zájmem a je schopný tuto znalost náležitě využít. Tady lze ale podotknout, že veřejný zájem většinou nemusí být zájmem soukromých osob územně samosprávného celku či státu, kterých se dané správní rozhodnutí dotkne. Je důležité si uvědomit, že některé zájmy občanů mohou být i v rozporu s veřejným zájmem, který musí správní orgán prosazovat. (Haken a kol., 2016, s. 9)

Na rozdíl správní řád v participativním rozhodování od toho vrchnostenského kalkuluje s tím, že je průsečíkem soukromých zájmů obyvatel. Správní orgán je v tomto systému „soudcem“ a v rámci rozhodování stojí mezi lidmi a jejich zájmy z nichž vybírá ty nejlepší pro realizaci a považuje je za veřejný zájem. (Haken a kol., 2016, s. 9)

Ve veřejné správě se spíše setkáváme s čistě vrchnostenským rozhodováním či mixem vrchnostenského s méně či více participativním rozhodováním, zatímco s čistě

participativním rozhodováním se setkáváme velmi výjimečně (příkladem může být referendum). Proces změny vrchnostenského rozhodování na participativní lze znázornit pomocí „participativního žebříku“ dle A. Arnestein. Daný žebřík bude probrán v následující kapitole. (Haken a kol., 2016, s. 9)

Také ten nejnižší stupeň v rámci participativního žebříku viz. podkapitola níže, v rámci informování veřejnosti orgány veřejné správy o své činnosti nemusí nutně znamenat, že jde o část participativního rozhodování nýbrž tato informovanost vychází z povinnosti tyto informace poskytovat a také naplňovat svobodu sdružovací. (Haken a kol., 2016, s. 9)

Informační povinnost v rámci českého práva vychází přímo z Listiny základních práv a svobod v rámci ústavy ČR, dále také ze zákona o svobodném přístupu k informacím, z Legislativních pravidel vlády, usnesení vlády apod. (Ministerstvo vnitra ČR, © 2023).

V rámci Listiny základních práv a svobod, Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb., konkrétně v článku 17, odstavec 5, je napsáno, že orgány státu a orgány územně samosprávných celků mají povinnost poskytovat informace o své činnosti. Nicméně, jak zmiňuje Haken a kol. (2016, s. 10) se informace dělí na automaticky sdělitelné a informace podané na základě žádosti. Do informací poskytnutých na žádost spadají informace vztahující se k působnosti obce či města. Existují i určité výjimky informací, které nemusí veřejný orgán poskytnout. názory, budoucí rozhodnutí, obchodní tajemství apod. Za problematické v českém právu může taky být to, že lze prodloužit dobu na vydání informace i na několik let.

Dalším velkým tématem v právu je **právo sdružovací**, které je taktéž zakotveno v Listině základních práv a svobod v článku 20. V shrnutí, každý má právo se svobodně sdružovat buď to ve spolcích, společnostech, v politických hnutích, které mohou občani sami založit jsou zároveň odděleny od státu. V určitých případech lze tento zákon omezit, pokud je ohrožena bezpečnost veřejná i státu, veřejný pořádek apod. Mimo jiné je právo sdružovací taktéž promítnuto v rámci občanského zákoníku. (Haken a kol., 2016, s. 10)

Povinnost podávat informace a právo sdružovací v českém právu je stavebním kamenem pro využití participace v rámci rozhodování veřejné správy.

Haken a kol. (2016, s. 11) tvrdí, že v rámci právního nastavení v České republice a taktéž z případů praxe se v ČR uplatňuje kombinace prvků participace s prvky vrchnostenskými a v rámci rozhodování uvádí tři stavy. Participativní rozhodnutí je zákonem uloženo – referendum, participativní rozhodnutí je možné, ale není nutností – úroveň participace je na

v rukou veřejné správy a záleží na ní, jakou úroveň participace zvolí a poslední je, že participativní rozhodování není dovoleno – krizové řízení.

Je třeba si uvědomit, že orgány veřejné správy jsou ve větší míře svazovány různými zákony, nicméně v určitých situacích, činnostech lze najít prostor proto, aby si mohly samy určit a rozhodnout, zda dají se budou více přiklánět k participaci či vrchnostenskému stylu rozhodování. Konkrétně krajská a obecní samospráva jsou považovány za důležité orgány, které mohou rozhodovat participativně, samozřejmě s určitým omezením v zákoně i v rámci přenesené působnosti.

2.3.2 Participativní žebřík

Participativní žebřík představuje přenos moci správních orgánů na občany. Tento žebřík nebo aspoň část žebříku je využíván v rámci participace i pro OECD (OECD, © 2001, s. 15-16), Radu Evropy (Council of Europe, © 2023) a dokumentech, které jsou schválené Vládou ČR (Ministerstvo vnitra ČR, © 2023).

Míra úrovně participativního rozhodování v rámci participativního žebříku lze znázornit od prvního bodu až po poslední pátý bod. Haken a kol. (2016, s. 7-8) popisuje jednotlivé části žebříku následovně:

5. Rozhodování – v tomto případě může dojít k redistribuci moci a přenechání rozhodovacího procesu aktérům. V rámci praxe tento stupeň není příliš častý (např. referendum)
4. Partnerství – v daném stupni dochází k větší míře vzájemného partnerství a spolupráce aktérů a orgánů veřejné správy. V tomto případě jde o rovné postavení aktérů a veřejného rozhodovatele. Společně se podílejí na návrzích řešení a nyní mohou aktéři přímo ovlivňovat návrhy, které budou na konci procesu předloženy k rozhodnutí. Techniky vhodné pro vzájemné partnerství: workshopy, pracovní skupiny (Ministerstvo vnitra ČR, © 2023).
3. Konzultace – v tomto stupni dochází k vzájemné komunikaci mezi aktéry a orgány veřejné správy. Setkáváme se s dialogy, konzultováním různých situací, vyjasňováním a odůvodňováním různých situací. V rámci rozdělení veřejné moci tento stupeň nehraje až tak významnou roli. V tomto stupni už dochází k dialogům a vzájemnému přenosu informací, což má za následek větší možnost interakce, zpětné vazby. V tomto případě je nutné, aby se veřejní rozhodovatelé zabývali výstupy

těchto dialogů či konzultací s aktéry. V tomto případě nejde o jednosměrný přenos informací v rámci, kterých si veřejný rozhodovatel sám vybíral výstupy těchto participativních aktivit. Techniky vhodné pro konzultace: veřejná setkání, debaty, konference, semináře, internetové diskuse, chat apod. (Ministerstvo vnitra ČR, © 2023).

2. Připomínkování – je druhým stupněm v rámci rozhodování veřejné správy. Tento stupeň je založen na jednosměrném přenosu informací od aktérů či aktivních účastníků směrem ke správním orgánům – veřejnému rozhodovateli. Aktéři předávají své návrhy, nápady, potřeby, stížnosti, připomínky směrem k orgánům veřejné správy, aniž by jim byla vrácena zpětná vazba. (Haken a kol., 2016, s. 7) V tomto případě jde spíše o velmi malé rozdělení veřejné moci. Jde spíše o minimální splnění úrovně participace občanů na rozhodování o věcech veřejných. Techniky vhodné pro zjištění zpětné vazby: dotazníky, telefonické či osobní komunikace osobní, skupinové, interaktivní výstavy či prezentace, šetření v dané oblasti apod. (Ministerstvo vnitra ČR, © 2023).
1. Informování – je to nejnižší stupeň participace. Jde o přenos informování od orgánů veřejné správy pro obyvatelstvo, k občanům. Předávání informací je nejdůležitější předpoklad k tomu se dostat na jakoukoliv vyšší úroveň s tím, že skutečně nedochází k žádnému přerozdělení veřejné moci směrem k obyvatelům obce či města. Možné vhodné techniky: úřední deska, internetový portál, e-mailové upozornění, letáky či plakáty, publikace, brožury, tiskové konference, informační telefonní linka, média, informační centra apod. (Ministerstvo vnitra ČR, © 2023).

Tyto jednotlivé úrovně participativního žebříku byly doplněny dle Ministerstva vnitra v rámci Metodiky pro zapojování veřejnosti do případy vládních dokumentů o možné techniky, které by byly vhodné pro zlepšení jednotlivých stupňů a zlepšení jejich úrovně.

2.4 Principy participativního rozpočtu

Jak bylo zmíněno výše, dle Sintomera et al. (2012), participativní rozhodování v rámci participativního rozpočtu by mělo mít aspoň určité znaky nebo kritéria. Taktéž Wampler (2012, s. 3-) uvádí čtyři principy participativního rozpočtu:

1. Aktivní zájem občanů – vyjádření se – participativní rozpočet poskytuje občanům komunikovat s orgány veřejné moci ohledně přerozdělování veřejných finančních

prostředků a politických či veřejných rozhodnutí. V daném případě jde o deliberativní procesy, kde prostřednictvím schůzek mohou občané komunikovat a tím ovlivnit politické názory, názory orgánů veřejné správy. Jedinečností tohoto procesu je, že se mohou vyjádřit občané, aktéři, kteří do této doby tuto možnost neměli. Jedná se i ve větší míře o sociálně vyloučené jedince, kteří mohou v rámci tohoto procesu reflektovat své problémy či připomínky, které mohou proniknout do vyšší politické scény, která tyto problémy může ovlivnit. Často se stává, že si některé problémy orgány veřejné správy ani nemusí uvědomovat nebo o nich vědět. Dále Wampler (2012, s. 3) v rámci svého výzkumu zmiňuje, že občané, kteří vystupují a aktivně se účastní participativních procesů jsou schopni k většímu empatickému rozhodnutí a upřednostnit řešení vážnějších problémů druhých občanů než těch svých. Rozhodnutí o adaptaci participativního procesu a o tom, jak moc dovolí aktivní účast občanů v rámci veřejných rozhodnutí je v kompetenci místní samosprávy a jejich orgánů. Komunikace občanů s orgány veřejné správy v rámci deliberativního procesu pomáhá tvořit lepší politiku, budovat veřejnou správu, schopnost učit se a rozvíjet se jak na straně občanů, tak i na straně veřejné správy.

2. Hlasovací právo– vyšší občanská znalost – pokud se dají občanům určité rozhodovací pravomoci při rozdělování veřejných finančních zdrojů jedná se o vlivnou „školu demokracie“. Rozhodování pro občany je závazné a není vůbec jednoduché. Nicméně, přímé rozhodování občanů o rozdělení veřejných finančních prostředků a veřejné moci může otevřít nové možnosti v politice či veřejné správě, nové oblasti, ve kterých by mohly finanční prostředky hrát významnou roli apod. Hlasování občanů a konkrétní rozhodnutí o projektech, které realizuje veřejná správa, je klíčové v rámci demokracie. Problémem, který se však stal v nejvýznamnějším městě v rámci participativního rozpočtu Porto Alegre bylo to, že participativní rozpočet se stal rutinou a zaběhnutou záležitostí v rámci veřejných politik. Je důležité, aby se metoda participativního rozhodování a rozpočtu dále přizpůsobovala a vyhovovala dalším a novým problémům, které přicházejí v průběhu let. Wampler (2012, s. 4) dále zmiňuje, že v rámci své praxe se setkal s větším zájmem ze strany občanů o participaci, pokud dostanou větší rozhodovací pravomoci a mohou si dané projekty sami odhlasovat a orgány veřejné správy připraví pro daný projekt právní i rozpočtové podklady. Zájem o participaci je nižší,

pokud se občané mohou v rámci participace vyjádřit, ale rozhodnutí o výstupu je na orgánech veřejné moci.

3. Sociální spravedlnost – proces participativního rozpočtu vznikl zejména proto, aby oživil veřejnou právu, politiku a rozdělení veřejných prostředků novými způsoby. Hlavní myšlenkou je dát možnost sociálně vyloučenému obyvatelstvu se svěřit se svými problémy. V Brazílii, zemi, která přišla s participativním rozpočtem se využívá tzv. „index kvality života“. Sociální spravedlnost se používá v kombinaci s hlasovacím právem. V rámci přerozdělování veřejných finančních prostředků se veřejné orgány ohlíží na úroveň infrastruktury a míru chudoby (prostřednictvím indexu kvality života) v daných okresech, obcích či měst. Čím je obec chudší, tím je poskytnuto více finančních prostředků pro participativní rozpočet. Index kvality života může pomoci i s problémy malé účasti chudších občanů. Veřejní rozhodovatele musí identifikovat problém a navrhnout na základě toho pravidla, které přimějí občany k vyšší účasti. Tento index samozřejmě nemusí platit pro všechny územní samosprávné celky, nicméně lze takto chudším občanům ukázat, že pokud se na rozhodování budou podílet, mohou získat veřejné finanční prostředky pro svou komunitu, řešit své problémy, které je tíží. Pokud se bude účastnit co nejvíce občanů z této skupiny, lze více podpořit či zatlačit na politické změny a docílit sociální spravedlnosti. Také to pomůže zajistit potřebnou podporu vlády při alokaci veřejných zdrojů či státní moci. Wamper (2012, s. 6-7) má za to, že index kvality života umožňuje přehodnotit celý alokační systém, jelikož dává prostor právě takovým skupinám občanů, kteří řeší důležité třeba i existenční problémy.
4. Transparentnost – pro participativní rozhodování je důležité, aby veřejná správa změnila své procesy, aby občané mohli skutečně rozhodovat o veřejných prostředcích. Také je důležité změnit či transformovat administrativní procesy, jako je byrokracie a přijímají vstupů veřejné správy od občanů. Umožnit občanům se setkávat, spolupracovat, komunikovat s orgány veřejné správy.

Wampler (2012, s. 2-7)

Pro začátek participativního rozpočtování by se územní samosprávné celky měli řídit těmito principy. Mimo jiné se částečně o tyto principy opírá i Snah ed. (2007, s. 6)

2.5 Výhody a základní podmínky participativního rozpočtu

2.5.1 Výhody participativního rozpočtu

Výhody využití participativního rozpočtu popisuje Černý (2016, s. 7) z pohledů a pozic, na kterých se daný rozhodovatel dívá. Výhody rozlišil na politika, občana a úředníka.

- Výhody politika při zavedení participativního rozpočtu jsou: účinné a prospěšné zapojení občanů do debaty o rozvoji jejich obce či města, povzbudit zájem občanů týkající se veřejných záležitostí, získá povědomí o potřebách a problémech společnosti, alokace veřejných finančních zdrojů bude transparentnější v závislosti na potřeby občanů, zvýší se důvěra občanů ve veřejnou správu a politiku.
- Výhody občanů při využití participativního rozpočtu jsou: větší povědomí o rozpočtových funkcích a důležitých informacích, znají participační způsob, za plnění jejich návrhů a připomínek nesou odpovědnost orgány veřejné správy, dochází k prohloubení společenských vztahů v rámci obce či města, občané mají možnost navrhnout řešení problému svého či celé obce a následně mohou o něm diskutovat
- Výhody úředníka při využití participativního rozpočtu: lepší spolupráce a komunikace s občany, občané si více váží veřejných prostředků, které si sami „vybojují“ – pomáhají je udržovat, chrání je, úředník je zároveň odborníkem a konzultantem nápadů, prohlubování společenských vztahy v institucích veřejné správy, úředník se ohlíží a realizuje činnosti s ohledem na skutečné potřeby svých občanů.

Taktéž autorka Friendly (2016, s. 6) uvádí tyto následující výhody, které se s autorem Černým (2016) víceméně shodují:

- Rozhodování o participativním rozpočtu rozšiřuje politickou účast – autorka uvádí, že pokud srovná politické volby, tak je proces participativního rozpočtu více flexibilní, co se týká například věku při volbě. Například v Severní Americe se mohou na rozhodovacím procesu v rámci participativního rozpočtu podílet i občané starší čtrnácti let bez ohledu na zletilost apod.
- Participativní rozpočet prohlubuje vztahy mezi společností a vládou – participativní rozpočet může prohloubit vztahy mezi úředníky, vládou, občany, zaměstnanci, organizacemi a dalšími. Tento proces umožňuje občanům se podílet na rozhodování

o veřejných finančních prostředcích, které mohou vynaložit pro své potřeby. Tímto taktéž dochází k posílení důvěry ve veřejnou správu.

- Škola demokracie – v rámci procesu participativního rozpočtu se obyvatelé rozvíjejí a vzdělávají v oblasti občanství a demokracie jako takové. Získávají nové vědomosti o fungování veřejné správy a politice. Naopak veřejná správa získá povědomí o problémech a starostech občanů, které pomůžou v rozvoji jejich města i vedení.
- Lepší rozpočtová gramotnost – díky participativnímu rozpočtu mohou občané pochopit samotné rozpočtové procesy.

(Friendly, 2016, s. 6)

2.5.2 Základní podmínky participativního rozpočtu

Černý (2016, s. 8) také uvádí 6 základních podmínek pro tvorbu participativního rozpočtu:

1. Politická podpora – celý proces participativního rozpočtování musí být podporován z politické strany. Veřejná správa se musí zavázat finančně i formálně k danému procesu a realizovat výstupy z nápadů, které budou navrhovat občané daného města či obce. Cílem je zajištění dlouhodobé udržitelnosti tohoto procesu.
2. Formalizace procesu – proces musí mít jasně daná a srozumitelná pravidla pro jednodušší zapojení a pochopení občanů. V první řadě musí orgány veřejné správy určit částku rozpočtu, plán návrhů s prezentací, jak se bude o návrzích rozhodovat a kdo bude zodpovídat za celý proces. Každý rok se musí provést vyhodnocení výstupů a v případě určitých problémů lze proces i upravit či změnit.
3. Marketing – pro začínající participativní rozpočet je důležité mít dobře sestavenou informační kampaň, aby byli občané o této možnosti se zapojit do rozhodování dobře informováni. V dalších letech lze prezentovat výsledky a návrhy participativního rozpočtu, které budou pro občany atraktivnější.
4. Zdroje – kapacita personální i finanční je důležitou složkou k realizaci participativního rozpočtu. Úřad obce či města musí být schopen umět koordinovat spolupráci s veřejností. Je potřeba mít takový personál, který bude ochoten denně komunikovat či diskutovat návrhy občanů a loajální myšlenky neboli celému procesu participace.

5. Zájem veřejnosti – největší zájem občanů o participativní rozpočet probouzí zpětná vazba a také výše vymezených finančních prostředků. Pro zaujetí vyššího zájmu občanů je důležité poskytovat zpětnou vazbu pravidelně a také poskytovat další informace o případných fázích či krocích jejich návrhu.
6. Soulad strategického a finančního plánu – výstupy participativního rozpočtu nesmí omezit dlouhodobé financování plány či záměry obce nebo města. Obyvatelé by taktéž o těchto dlouhodobých plánech měli vědět a možnost o nich debatovat

Černý (2016, s. 8)

Tyto základní podmínky zmiňují také Randma-Liiv a Lember (2022) ve své knize, které jsou rozebrány níže v souvislosti s elektronickou participací a probrány jako stěžejní či problémové oblasti, bez kterých nemůže být participace zcela úspěšná.

2.6 E – participace

Ve své knize Randma-Liiv a Lember (2022) rozebírá fungování, druhy, silné a slabé stránky participace a participativního rozpočtu s využitím online platform. Jelikož jsou informační technologie využívány v 21. století téměř denně a ve většině případů se staly naší nedílnou součástí bylo namístě i participaci přenést do online prostředí. Tahle změna sebou nese spoustu nevyřešených problémů a otázek.

Tato kniha využívá k analýze případové studie zemí Evropy, které využívají participativní rozhodování prostřednictvím online platform. Česká republika není výjimkou.

Za problémovou oblast se považuje sladění či propojení klasické participace s participačním rozhodováním v rámci online sféry. Jinými slovy, veřejná správa má občas problém s využíváním obou praktik a neví, které metodě při rozhodování přiklonit větší váhu. Taktéž některé země fungují v rámci místní úrovně participace a některé spíše na vládní úrovni. Taktéž je dále zmiňováno, že neexistuje žádný univerzální vzorec pro participaci jak elektronickou, tak klasickou. Vždy záleží na situaci, problému a vývoji v dané zemi. Nicméně, za kriticky problémové oblasti v rámci participace se považuje organizace, participativní proces a management.

1. Organizace

- a. Vlastnictví – v rámci některých zemí i České republiky funguje jedna platforma, kterou spravuje jedna organizace včetně technických záležitostí provozu online platformy. Dané fungování je většinou úspěšné, jelikož

zúčastněné strany, občané provádějící participativní rozhodování ví, kdo tuto platformu řídí, není problém v otázkách legitimacy a nepředstavuje to žádné jiné komplikace. Nicméně, u jiných zemí funguje online platforma tak, že je možné převzít správu jak provozovatelskou či technickou jinými soukromými subjekty. V tomto případě bývá problém s koordinací, nejednoznačným vlastnictvím i finanční stránkou věci a také že iniciativa vznikla spíše s orientací zdola nahoru. Existují i případy, kdy vládní instituce vytvoří online platformu a správu nechají na soukromé sféře. V tomto případě je to problém v rámci víceúrovňové správy se „vzdáleností“, pokud centrální úroveň odpovídá za provoz, ale občané, kteří rozhodují pochází z menších územně samosprávných celků.

- b. Přeshraniční spolupráce – elektronická participace umožňuje spojení či komunikaci více aktérů, odborníků či inženýrů i za hranicemi země, což může být i výzvou k vzájemné spolupráci a profesionální rozmanitosti. Platformy online mohou pomoci k začlenění nových aktérů i mimo území, k učení se a s měnícím se a nestabilním prostředím. Sítě mají i své nevýhody jako jsou složité procesy v rámci rozhodování, nejasná odpovědnost a takové složitý právní rámec. Také je důležité, aby zakládající instituce byla za síť zodpovědná a měla kontrolu nad těmi důležitými otázkami, které se týkají strategických rozhodnutí, alokaci zdrojů apod.
- c. Odpovědnost – elektronická participace může ovlivnit současné odpovědnostní vztahy. Problém nastává v rámci hierarchie politického systému či rozdělení politiky a správy, jelikož veřejná správa může být částečně ovlivněná politickou situací. Daná situace vytváří zmatek a šedé zóny mezi politickými a správními vztahy. V případech, kdy chybí jasná procesní pravidla týkající se participace mohou občané přispět k rozuzlení politických otázek více než k těm správním. Problém nastává i u víceúrovňové správy, kde odpovědnost je spíše nejasná. Jak již bylo popsáno v případech vlastnictví, odpovědnost řeší víceméně stejné problémy. Pokud se zapojí více aktérů a víceúrovňová správa, je těžké určit, kdo zodpovídá za výsledky či výstupy z daného participativního procesu a zda je možnost se dovolat nějaké práva a kdo nese právní zodpovědnost. Při provozování online

participačních platform je potřeba vědět, kdo by se měl zúčastněným stranám zodpovídat z cílů, které bývají často nejednoznačné.

- d. Participační nástroje – v boomu elektronické participace začalo vznikat různé participační platformy. Některé byly založeny vládními organizacemi shora dolů či jiné soukromými subjekty zdola nahoru. Taktéž se dělí na krátkodobé, které vznikly pro řešení určitého problému a některé pro dlouhodobé působení a zapojení občanů. V tomto případě se dělí výstupy participačních procesů na ty povinné pro vládu či veřejnou správu a na ty, které mohou být spíše dobrovolné. Je třeba si uvědomit, pokud funguje elektronická participace, že taktéž funguje i ta tradiční participace, což může pro veřejnou správu i občany způsobit zmatek, kdy použít jakou platformu, zda mohou být v kombinaci či vybrat, která z nich bude nejúčinnější. Tato situace může způsobit chaos a rozpad celé elektronické participace. Pokud veřejná správa chce opravdu využívat participaci je potřeba, aby byly upraveny její procesy, jasně definována pravidla působnosti platform a také dávat občanům zpětnou vazbu. Samozřejmě je důležité taky dát prostor i participativním organizacím vytvořeným občany.

2. Participační proces

- a. Úroveň participace – elektronická participace se momentálně nachází spíše na úrovni tradiční participace. I přestože se participačního rozhodnutí zúčastnil více občanů, tak kvalita samotné participace nebyla nijak zvlášť lepší. Země, které byly studovány se spíše zaměřují na kvantitu občanů v rámci rozhodování nikoliv na kvalitu výstupů a sdílení pravomocí při rozhodování s občany. V jiných zemích se zase očekává, aby občané diskutovali a dávali připomínky k stávající politické a veřejné situaci místo toho, aby sami dávali nové návrhy. Také jsou různé návrhy limitovány počtem hlasů, kterých je těžké mezi občany dosáhnout, aby se vůbec návrh dostal k projednání vlády. Všechny zmíněné případy mohou občany odradit od toho, aby se do rozhodování zapojili a věřili, že to má nějaký smysl a mohou něco ovlivnit.
- b. Zpětná vazba – transparentnost je důležitým stavebním kamenem elektronické participace. Je potřeba občany informovat o výstupech, postupech a také o zrušených návrzích. Pokud tak není učiněno, je možné, že

občané ztratí zájem o participaci a dále se už účastnit nebudou. Výhodou elektronické participace je, že by zpětná vazba (novinky, postupy, fáze návrhu) měla jít poskytnout jednodušeji např. prostřednictvím e-mailu nebo přímo na dané online platformě.

- c. Formalizace – pokud jsou pravidla a procesy elektronické participace jasně dané a definované, tak veřejná správa, která má pravomoci rozhodovat musí připomínky občanů vzít v úvahu. Formalizace elektronické participace by mohl být základ pro zavedení této varianty do strategického, organizačního a alokačního rozvoje

3. Management

- a. Vedení – základní složkou úspěchu elektronické participace je profesionální vedení a také jejich schopnost věci měnit, dělat věci jinak a experimentovat. Také by měli mít vůči participaci pozitivní postoje
- b. Politická podpora a vrcholový management – pro elektronickou participaci je taktéž velmi důležitá politická podpora i podpora vrcholového managementu veřejné správy neboli podpora shora. Pokud bude fungovat jen iniciativa zdola (občanů) nemusí přinést participativní rozhodnutí žádné výsledky a neovlivní politické otázky, okruhy či problémy, kterých se to týká. Politická podpora a podpora vrcholového managementu veřejné správy je důležitá pro participaci a demokracii obecně. Jen pokud se zapojí tito aktéři, můžeme dosáhnout tížených výsledků a značného úspěchu.
- c. Podpora – fungování elektronické participace je důležité dostat do povědomí občanů a zajistit takovou propagaci, aby věřili, že tento druh participace má smysl. Což souvisí i s výše zmíněnou odpovědností. Cílem je zapojit co nejširší okruh občanů ze všech životních úrovní. Proto je potřeba se zaměřit na marketing, který bude informovat občany o této možnosti, připomínat ji a také zmiňovat výhody, které sebou nese.
- d. Sledování a vyhodnocování – elektronická participace je novým a moderním trendem. Proto je potřeba se neustále učit, vzdělávat, inovovat apod. Z toho důvodu je důležité nepřetržitě měřit a vyhodnocovat pozitivní i negativní výsledky vycházející z nynější situace. Elektronická participace musí být transparentní z důvodu neustálé měnící se situace jak společenské, tak i

politické. Nicméně se zjistilo, že veřejná správa tyto informace neshromažďuje nebo nevyhodnocuje situace, ke kterým dochází nebo docházelo v rámci elektronické participace. Taktéž je potřeba se zeptat občanů na jejich názor a dojmy.

- e. Zdroje – v rámci výzkumu napříč zeměmi se zjistilo, že finanční zdroje jsou nedílnou součástí elektronické participace. I přestože byla většina platformem nenáročná, co se týkalo finančních i personálních prostředků, tak spíše ze strany soukromých iniciátorů se objevují stížnosti na nedostatek finančních prostředků při vedení platformem z vlastní iniciativy (zdola nahoru). Tady je otázkou, kdo by měl tuto iniciativu hradit – veřejná správa či soukromý sektor. Tady opět narážíme na zodpovědnost týkající se provozování těchto platformem. Avšak orgány veřejné správy také musí počítat s náklady vynaloženými při provozu elektronické participace i během několik let. Je důležité si připravit finanční plán. Taktéž je spatřován problém s nedostatkem a kvalitou lidských zdrojů.
- f. Udržitelnost – nejdůležitější aspekt udržitelnosti, flexibility a snížení rizika pádu platformem je neustále monitorování výsledků a výkonnosti, jejich hodnocení, stanovování specifických a jasně definovaných cílů. Taktéž jasná odpovědnost za platformu a podpora místních politik.

Shrnutím je, že elektronická participace a participace obecně je silně závislá na institucionálním uspořádání. Občanské hlasování je omezeno institucionálním uspořádáním, politickou, administrativní a organizační situací. Obecně je považováno, že participační proces formovaný veřejnou správou má skutečně přinést spokojenost, zabezpečit potřeby a hlas svých občanů. Nicméně, existuje případová studie z Maďarska ohledně využití participace, že lze tento proces využít pro stranické účely, ve prospěch vlády, což podkopává celkový koncept participace jako prostředku demokracie a důvěryhodnosti.

Elektronická participace neboli elektronická demokracie si žádá více času a úsilí a vládní přizpůsobivosti, aby tento proces či koncept byl úspěšný. Organizace, kvalita řízení, zdroje a procesy jsou klíčové pro udržitelnost elektronických platformem.

(Randma-Liiv a Lember, 2022, s. 260-277)

3 MODELY PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU A PARTICIPATIVNÍ DEMOKRACIE

Neexistuje jeden univerzální model participativního rozpočtu, nicméně Sintomer et al. (2012) v článku a také v knize Sintomer et al. (2016) shrnul šest typů modelů vyskytující se po celém světě. Taktéž je potřeba některé modely i zároveň kombinovat, abychom mohli tento proces uplatnit s přínosem požadovaných výsledků. Modely také reflektují jejich slabé a silné stránky.

3.1 Participativní demokracie

Spojení slov „participativní demokracie“ je obvykle používáno jako označení většiny rozhodovacích procesů v rámci konzultace, na kterých se podílejí nevolení občané s orgány veřejné moci. Sintomer et al. (2012, s. 19-21) participativní demokracii označuje jako model ve kterém mají občané pravomoci rozhodovat v rámci polických otázek a veřejných financí, s tím že v konečném důsledku finální rozhodnutí zůstává na orgánech veřejné moci. Jde o přímý demokratický proces, který má přímý vliv na sociální spravedlnost a vztahy mezi občany a orgány veřejné správy. V rámci sociální spravedlnosti se tato metoda ohlíží na okrajové skupiny, chudší obyvatelstvo, které se do participativního rozhodování zapojují. Lze konstatovat, že tento model z hlediska politických a filozofických otázek je nejvhodnějším druhem participace. Dle určitých specifických okolností mohou být jiné modely pro určité územní samosprávy vhodnější. Slabou stránkou je, že je zapotřebí velká ochota ze strany veřejné správy a občanů, kteří jsou ochotni navázat bližší vztahy a komunikovat s orgány veřejné správy. Tento model je nejvíce využíván v Jižní Americe.

3.2 Bezprostřední demokracie

Bezprostřední demokracie neboli demokracie blízkosti je model založený na blízkosti jak geografické, tak i blízkosti v rámci komunikace mezi občany a orgány veřejné správy. Veřejní rozhodovatelé v tomto případě využívají „výběrového naslouchání“ což znamená, že vybírají mezi nápady občanů ty nejlepší. V daném případě mají občané spíše okrajové pravomoci v rámci rozhodování. Co se týká sociální spravedlivosti, v tomto případě tato není tato metoda příznivcem. Tento model funguje na principu shora dolů. Ve většině případů orgány veřejné správy oslovují občany a provádí náhodný výběr. Nicméně tento model patří mezi nejvyužívanější v Evropě a také Severní Americe, Austrálii, Koreji i Japonsku. Avšak, jak již bylo zmíněno na začátku, některé země používají lehčí verzi tohoto modelu

v kombinaci s jinými. Slabou stránkou modelu je pouze naslouchání návrhům a jejich realizace, které souvisejí s jejími plány, nýbrž nesouvisí s plány občanů. Účast občanů je v tomto případě spíše podporou pro plány, které již byly předneseny ze strany veřejné správy. Taktéž je slabinou orientace v rámci jednoho sousedství či jedné čtvrti. Silnou stránkou je lepší komunikace a vztah občanů a orgány veřejné moci (Sintomer et al., 2012, s. 21-22)

3.3 Participace s účastí více zainteresovaných stran

Tento model se lehce odlišuje od ostatních. V rámci participativního rozhodnutí nevystupují jen občané a orgány veřejné správy, ale především soukromá podnikatelská sféra. Tento model je taktéž založen na působnosti shora dolů a nepovažuje za důležité měnit přerozdělovací systém veřejných zdrojů. V rámci Evropy tento model využívá například Polsko. Slabou stránkou participace jako takové je, že rozhodování je nakloněno spíše na soukromou podnikatelskou sféru s ohledem na jejich potřeby či výhody a občané zůstávají v pozadí. Co se týká silné stránky jde spíše o modernizaci veřejné správy bez většího ohledu sociální spravedlnosti (Sintomer et al., 2012, s. 23-24).

3.4 Komunitní rozvoj

Dominantou modelu komunitního rozvoje je, že participace v tomto případě zahrnuje fáze realizace projektu s pevně daným řádem či zásadami. Tím pádem je v rámci tohoto procesu vyžadována vysoká kvalita komunikace či diskuse občanů a místní samosprávy. V tomto modelu vystupují spíše nevládní organizace, které vedou participaci trochu jiným směrem. V komunitním rozvoji nejde přímo o změnu procesu alokace veřejných finančních prostředků, ale spíše o participaci cílící spíše na prosazování či začlenění znevýhodněných skupin či menšin. Silnou stránkou daného modelu jsou pravomoci a nezávislost komunit v rámci, kterých mohou rozhodovat a řídit projekty participativního rozpočtu. Tento model, jako každý jiný má i svou slabou stránku, kterou je složitá administrativní zátěž těchto procesů či při vytváření metodik a zásad fungování. Také je důležité, aby se komunity vystupující v participativním rozhodování vyvarovaly manažerského vlivu a neměly tendenci se měnit ve spolu-veřejné instituce. Tento model je poměrně rozvinutý a využíváný v zemích Kanady či Spojeného království. (Sintomer et. al, 2012, s. 25-27)

3.5 Participativní modernizace

Tato metoda je velmi blízká bezprostřední demokracii, avšak má několik rozdílů. V tomto případě je participace využívána v rámci strategie „New Public Management“ neboli v českém překladu „nové řízení organizací veřejné správy“. Tato strategie se orientuje na modernizaci a efektivitu veřejné správy. Participativní proces funguje shora dolů a slouží píše ke konzultaci občanů a orgánů veřejné správy ke zlepšení veřejných služeb. Tato metoda nefunguje v rámci blízkosti, ale zahrnuje větší okruh správy. Veřejná správa nemá zájem o sociální politiku, nýbrž o zlepšení jejího řízení a zvýšení její legitimacy. Aktéři, kteří se zapojují do rozhodování patří spíše ke střední třídě, nikoliv k chudšímu obyvatelstvu. V tomto modelu není cílem sociální spravedlnost. Participativní rozpočet v rámci tohoto modelu je rozšířen v Německu či Severní Evropě, v Číně a dalších státech. (Sintomer et al., 2012, s. 22-23)

3.6 Neo-korporatismus

Tento model je typický tím, že se místní veřejná správa skládá z organizovaných a sociálních skupin a dalšími svazky. V případě organizovaných skupin se jedná například o odbory či sdružení. Sociální skupiny poté tvoří skupiny starších či přistěhovaných občanů. V rámci daného modelu se veřejná správa orientuje na rozsáhou komunikaci či konzultaci s občany napříč společenských tříd s cílem najít společnou shodu díky realizaci jejich zájmů či požadavků respektovaných různými politickými stranami ve společnosti. Tento model má konkrétní participativní pravidla, nicméně hodnota uvážení či promyšlení všech možností v rozhodovacím procesu je nestálá. Jedná se spíše o konzultativní procesy ze strany občanů s omezenou pravomocí v rozhodování. Neo-korporatismus funguje shora dolů a je využíván Místní Agendou 21. V rámci Místní Agendy 21 aktéři diskutují o různých politických tématech a oblastech, uvádějí své návrhy, zúčastní se rozhovorů u kulatého stolu, nicméně nemají dostatečné pravomoci tyto své návrhy uskutečnit. Jelikož se zapojují i organizované skupiny, mezinárodní organizace je jednoduší dosáhnout společenské shody v různých oblastech veřejných politik. Znakem daného modelu jsou však nerovnoměrné vztahy organizovaných skupin a občanů, kteří jsou v tomto případě částečně vyřazeni z důležitých rozhodnutí a jedná se spíš o posílení tradiční participace (Sintomer et al., 2012, s. 24-25).

4 PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET V RÁMCI EVROPY

Jak již bylo zmíněno výše, myšlenka participativního rozpočtu vznikla v Jižní Americe a postupně se začala využívat v zemích po celém světě například v Severní Americe, Indii, Japonsku, Koreji, Číně a v dalších zemích. Země Evropy nebyly výjimkou.

Země Evropy, které přijímaly mezi prvními participativní rozpočet, neměly úplně stejné cíle jako obce či města v Latinské Americe. Tyto země se nezaměřovaly na zvýšení sociální spravedlnosti, ale spíše na posílení demokratických procesů a demokracie samotné, na modernizaci veřejné správy a služeb s cílem zamezit úplatkářství v této oblasti. Využívání participativního rozpočtu v zemích Evropy se zvýšilo v letech 2005-2012. V rámci Evropy k roku 2016 bylo zapojeno více než 8 milionů občanů. Nejprůběžnější participativní rozpočty lze hledat ve Francii, Německu, Polsku, Španělsku a Itálii. (Sgueo, European Union, 2016, s. 3)

Sintomer et al. (2008, s. 169) v rámci svého výzkumu taktéž rozlišuje několik typů či modelů participativního rozpočtu využívaného v Evropských zemích. Nelze přesně určit typ nebo definici nejvhodnějšího typu participativního rozpočtu. Přestože jsou procesy participativního rozpočtu odlišné, stále dávají možnost občanům se podílet na rozhodování o finančním rozpočtu samosprávy. V některých modelech mají občané větší pravomoci, aby se mohli podílet na rozhodování o konečném návrhu a opatření.

4.1 Vybrané země využívající participativní rozpočet v Evropě

Jak již bylo zmíněno, také některé země Evropy využívají participativní rozpočet. V rámci této diplomové práce byly vybrány země, které sousedí s Českou republikou a danou metodu využívají. Jelikož se jedná o země, se kterými má Česká republika určité vztahy a řeší problémy v různých politických, rozvojových, mezinárodních oblastech přeshraniční spolupráce, tak je dobré vědět, zda tyto země tento proces participativního rozpočtu využívají či nikoliv. Taktéž je možné poté porovnat situaci v České republice či se inspirovat nebo naopak vyvarovat určitým situacím a poučit se z jejich praxe. Tyto země mají také společné to, že jsou součástí Evropské Unie.

4.1.1 Polsko

Polsko využívá nejvíce participativních rozpočtů v rámci Evropy. V souvislosti s tímto procesem Polsko v roce 2009 zavedlo zákon se zavedením fondů Solecki. Tyto fondy

finančně podporují veřejnou správu s cílem posílit přímou demokracii a spolurozhodování o alokaci finančních prostředků veřejného rozpočtu. (Sgueo, European Union, 2016, s. 3)

Úplně prvním průkopníkem participativního rozpočtu v Polsku byla obec Plocko, která jej zavedla v roce 2003 skrz vytvoření grantových fondů nevládními organizacemi, aby mohly financovat návrhy a projekty vznikající díky participativnímu rozpočtu. V roce 2011 město Sopoty představilo občanský rozpočet jako model participativního rozpočtu, který se stal podnětem k tomu, aby tento rozpočet zavedly další samosprávy, kterých bylo ke konci roku 2013 přibližně 72. Město Sopoty má nejdelší účast v tomto procesu s iniciativou „demokracie nejsou jen volby“. Dané město vyzvalo občany k tomu, aby podávali návrhy bez omezení jak z finanční, tak i z tematické oblasti. Dále probíhala veřejná setkání a hlasování. V rámci let byly upravovány jen formální a právní záležitosti tohoto procesu. Ve stejné době uvažovalo o participativním rozpočtu i město Gdaňsk, kde by proces zahrnoval daleko více obyvatel. V tomto případě město vymezilo tematické oblasti i rozpočet. Taktéž probíhala různá setkání a informační kampaň, která měla za úkol šířit povědomí o participativním rozpočtu mezi další občany. Hlasování probíhalo spíše elektronicky. (Džinić et al., 2016, s. 41-44)

Například některé obce zvolili jiný model participativního rozpočtu a využili jej k odpovědím na otázky spíše k malému rozsahu tématu. V daném případě dostal rozpočet název „občané a zelený rozpočet“, kde orgány místní samosprávy pozvali občany k volbě o jednom jimi navržených projektech pro revitalizaci zelených ploch. (Džinić et al., 2016, s. 41-44)

V rámci shrnutí těchto případů, a i mnoho jiných v Polsku jde spíše o participativní metodu podobnou v Porto Alegre více je rozvedeno ve výzkumu Sintomera et al. (2008). Tato metoda se rozchází v myšlence tradičního rozhodování o alokaci veřejných finančních prostředků, nicméně zahrnuje občany a jejich účast, i přestože nemají mnoho pravomocí k rozhodování. Taktéž místní samosprávy fungují spíše samostatně a zavádí si své vlastní pravidla, samozřejmě v souladu s legislativou a administrativní stránkou věci. (Džinić et al., 2016, s. 41-44)

4.1.2 Slovensko

K roku 2016 byly na Slovensku tři územní samosprávy, které zavedly proces participativního rozpočtu. Jako první v roce 2011 zavedla participativní rozpočet Bratislava,

dále potom Ružomberok a Banská Bystrica. I na Slovensku podnětem k participativním rozpočtu byly nevládní organizace a místní dobrovolníci. (Džinić et al., 2016, s. 45-50)

Když Bratislava zahájila participativní rozpočet, tak finanční prostředky vymezené pro něj nebyly z veřejného rozpočtu nýbrž od různých sponzorů. O zavedení participativního rozpočtu v tomto městě zasloužila místní soukromá organizace, která dokázala navázat komunikaci a vztahy s radou, občany a zajistila finanční prostředky. V rámci procesu byly vybrány tematické okruhy a vzápětí na to vybrány i návrhy, o kterých hlasovala Rada města. Při prvním úspěchu se už zapojilo samotné město a vynaložilo pro proces i veřejné finanční prostředky s rozšířením dalších tematických okruhů pro návrhy občanů. Autoři Džinić et al. (2016, s. 45-50) spatřují problém ve veřejném financování participativního rozpočtu Bratislavou, taktéž v propagaci procesu, kterému Bratislava nevěnuje dostatek pozornosti a nechává veškerou iniciativu na dobrovolnících. Dále je problémová transparentnost celého procesu a kvalita projednávání návrhu (neshody mezi online a fyzickým hlasováním). Tím pádem se tento rozpočet roztržil do městských částí. Jedna městská část funguje v modelu „konzultace veřejných financí“ viz (Sintomer et al., 2008), kde občanům jsou předloženy oblasti pro hlasování a mohou hlasovat pouze pro jedno z dané kategorie. Druhá městská část využila modelu „Porto Alegre přizpůsobeno pro Evropu“ s hlasováním, kde různé formy hlasování měli různou váhu (např. hlasy přímo při jednání 50 % váhy, online hlasování 20 % apod.) (Džinić et al., 2016, s. 45-50)

Ružomberok pořádá participativní rozpočet taktéž v rámci iniciativy nevládních organizací a dobrovolných institucí s cílem zvýšit aktivitu občanů v účasti na jejich veřejném životě. Specifika procesu jsou takové, že mohou hlasovat jen ti občané, co se pravidelně setkávají na shromáždění, mají trvalé bydliště v Ružomberku a jsou starší 18 let. Hlasuje se o návrzích schválených orgány veřejné správy do té doby, než se vyčerpá částka participativního rozpočtu. (Džinić et al., 2016, s. 45-50)

Město Banská Bystrica měla podobnou cestu zavádění participativního rozpočtu jako Ružomberok s tou výjimkou, že se do iniciativy zapojil ze začátku spolu s nevládními institucemi a dobrovolníky jeden zástupce pocházející z místní správy. Problém však nastal s rozpočtem, kde bylo vyčleněno 1,5 EURa na občana a tím, že v dalším roce byl tento limit ještě snížen. Dalším problémem byl nízký zájem o spolupráci ze strany orgánu veřejné správy, kteří proces participativního rozpočtu vidí jako další zátěž pro jejich práci. Proces participativního rozpočtu má v daném městě tyto specifika: volit mohou občané starší 15 let s trvalým pobytem v Banské Bystrici, návrhy na projekty mohou dávat všichni tito občané,

akorát musí být starší 18 let a nemusí být aktivním členem shromáždění. Projekt také může podat mladší občan, ale se souhlasem zákonného zástupce. Co se týká hlasování, nelze hlasovat online. Hlasovat může občan jen jednou a pro jeden projekt. Cílem je dát možnost občanům rozhodovat o vytváření veřejného rozpočtu, ale také i o pochopení rozpočtových mechanismů. Plán se zapojit mělo i více obcí Slovenska. (Džinić et al., 2016, s. 45-50)

4.1.3 Německo

V Německu byl participativní rozpočet zaveden s cílem snížit veřejný dluh a motivovat občany k efektivnímu využití veřejných finančních zdrojů. (Sgueo, European Union, 2016, s. 3) Participativní rozpočet v Německu jako ve většině Evropských zemí má spíše konzultativní charakter s nízkými rozhodovacími pravomocemi občanů (De Vries et al. 2021, s. 27-28)

Německo, konkrétně obec Mönchweiler v roce 1989 poprvé využila možnost participativního rozpočtu ke které se postupně přidávaly i další jiné menší obce z důvodu modernizace veřejné správy. I přestože se v následujících letech setkaly různé obce i s neúspěchem participativního rozpočtu, snažily se tento proces dále propagovat a podporovat ostatní obce či města o jeho zavedení V roce 2004 se na motivaci a propagaci významně podílela online platforma organizace Service Agency Communities in One World and the Federal Agency for Civic Education a síť participativních rozpočtů v Německu. Koncept zavedení participativního rozpočtu v Německu měl za cíl modernizovat veřejnou správu a občanům umožnit rozhodovat a poté využívat kvalitní služby. V tomto případě participativní rozpočet neměl tak úplně stejný záměr jako v zakládajícím městě Porto Alegre, kde usilovali především o sociální spravedlnost a posílení chudších komunit. Dalším cílem taky bylo snížit finanční krizi obecních či městských rozpočtech. (Ruesch a Wagner, 2014, s. 288-289)

Taktéž zavést participativní rozpočet byl návrhem spíše místních samospráv než občanů. Od roku 2007 se velmi rozvinula možnost elektronické participace, která byla probrána v kapitole výše. Kolín a jeho online participativní rozpočet sehrál velkou roli a inspiroval mnoho dalších. Tento druh participace občanům umožňuje zapojení při rozhodování o rozpočtu, jeho transparentnosti. Co se týká participativního rozpočtu a fází probíhajících v Německu, ty byly následující: informace-konzultace-odpovědnost. Fáze informování znamená že jsou občané seznamováni a informováni o veřejném rozpočtu jako celku. Druhá fáze konzultace jsou občani schopni podávat návrhy a hodnotit realizované návrhy. Třetí

fáze odpovědnost, kterou nesou rozhodovatelé (veřejná správa) s odůvodněním svého rozhodnutí o návrzích. (Ruesch a Wagner, 2014, s. 288-289)

4.1.4 Souhrn zemí EU využívající participativní rozpočet

V souhrnu je třeba zmínit, že participativní rozpočty zemí Evropské unie se liší od zemí Latinské Ameriky, kde tento koncept vzniknul. Důležité je určitě zmínit to, že tyto země Evropy jsou ekonomicky a celkově stabilnější, tudíž pro zavedení procesu participativního rozpočtu měly úplně jiné důvody, než je posílení sociální spravedlnosti. Tyto země se spíše orientovaly na jiné oblasti jako je modernizace veřejné správy, zvýšení a posílení demokracie, politické popularity, vymýcení korupce apod.

Také je třeba zmínit, že i přes to, že jsou si země geograficky blízké, tak jsou v rámci praxe s participativním rozpočtováním odlišné, tj. zabývají se jinými procesními problémy, mají rozdílné definice, vznikali z iniciativy veřejné správy či občanů a dobrovolníků, mají jiná pravidla apod.

4.2 Propagace a financování participativního rozpočtu nadnárodními institucemi

V rámci prezentace a zvyšování povědomí o participativním rozpočtu se zasloužily jak vládní organizace, tak i různé nadnárodní subjekty. Tyto nadnárodní organizace taktéž nabízí finanční podporu zemím, které přijmou a uskuteční proces participativního rozpočtování. Nejvýznamnější nadnárodní organizace podílející se na propagaci participativního rozpočtu jsou Světová banka a Organizace spojených národů. Světová banka se taktéž nejvíce podílí v rámci finanční podpory participativních rozpočtů formou poskytnutí grantů, půjček, školení a workshopů. Organizace spojených národů se podílí na šíření participativního rozpočtu prostřednictvím programu OSN UN-HABITAT. Tento program má za cíl pomoci orgánům veřejné správy při přijímání participativního procesu.

Dalším velmi významným podporovatelem participativního rozpočtu je Evropská Unie. Participativní procesy a procesy rozhodování občanů o alokaci veřejných finančních prostředků je častokrát zmiňováno v různých dokumentech EU. EU je taktéž toho názoru, že participativní rozpočet a celý jeho proces může posílit rozvoj a odpovědnost občanů s orgány veřejné správy. (Sgueo, European Union, 2016, s. 4-5)

5 UPLATNĚNÍ A POSTUPY ZAVÁDĚNÍ PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU V ČR

Participativní rozpočet je realizován i v rámci České republiky. Dnes využívá participativní rozpočet několik obcí či měst napříč celou Českou republikou. Tuto analýzu participativních rozpočtu v ČR provádí zejména nevládní organizace Agora CE².

Od roku 2015 v ČR k roku 2020 proces participativního rozpočtu vyzkoušelo či realizuje celkově 122 obcí a nyní sčítá až 124 obcí. (Agora Central Europe, © 2017)

5.1 Praha jako iniciátor participativního rozpočtu v České republice

První impulz k participativnímu rozpočtu vznikl v městské části Praha 7 již v roce 2014. S nápadem přišlo zastupitelstvo městské část s velkou podporou ostatních klubů, tudíž iniciativa vznikla právě ve veřejné správě. Avšak už od roku 2011 byl o tento proces projeven zájem politickými zástupci z různých stran. Dále se také zapojila nevládní organizace „Alternativa zdola“, která už dlouhodobě podporuje proces participativního rozpočtu. Specifika zásad participativního rozpočtu v městské části Prahy 7 byla taková, že lze navrhovat projekty, které se také týkají sportovních i drobných investičních akcí. Zpravidla v jiných obcích se nehlasuje o investičních projektech. První sumou vymezenou na rozpočet byl 1 mil Kč. Dále probíhalo prezenční tajné hlasování na třech místech o návrzích (již zhodnocené dle proveditelnosti orgány městské části), které se pohybovaly okolo milionu a měli spíše investiční charakter. Hlasovalo celkově 66 občanů. Co se týkalo propagace, tak městská část informovala ve svém měsíčníku o přijetí participativního rozpočtu, poté o shromáždění a o hlasování. Taktéž se rozdávaly tištěné letáčky, které taktéž visely na chodbách úřadů. (Alternativa zdola, © 2017–2023)

Dále se začaly zapojovat další městské části. Převzaly model participativního rozpočtu z Polska z obce Dabrowa Gornicza. Jakmile se v roce 2015 připojily i další městské části, Hlavní město Praha byla ochotna participativní rozpočty i finančně podporovat nad rámec jejich rozpočtů. Co se týká iniciativy v postupně připojujících se městských částí apod. jedná se spíš o fungování shora dolů – politici, orgány veřejné správy. Taktéž již fungují i různé kombinace metod participativního rozpočtu. Nicméně, participativní rozpočet v ČR je poměrně mladý a stále se vyvíjí. Autor Černý ve zprávě z případové studie Praha uvádí

² Agora CE mimo jiné vydává metodiky ohledně participativního rozpočtování v čele s koordinátorem Mgr. Vojtěchem Černým. V rámci této diplomové práce jsou některé publikace daného autora využity.

postřehy týkající se praxe participativního rozpočtu v Praze. Tento proces je velmi novým programem a velmi záleží na postoji veřejné správy, aby byl uznán jako obecný nástroj pro participativní fungování. Dále popularita participativního rozpočtu rychle roste a také narůstá problém mezi městskými částmi Prahy a podporou magistrátu Hlavního města Prahy, což způsobuje prodlužování realizaci návrhů, nebo návrhy jsou v rámci těchto problémů odmítány. Participativní rozpočet pomáhá spíše jen drobným změnám v rámci veřejného prostranství. Dalším postřehem je odpovědnost při hodnocení návrhů jak ze strany orgánů veřejné správy, tak občanů. Veřejná správa často požaduje více propracované návrhy i s rozpočty, nicméně občané naopak posílají velmi strohé návrhy, které je poté těžké realizovat a zhodnotit. (Agora Central Europe, © 2017)

V rámci ČR fungují taktéž i jiné participativní rozpočty ve všech formách místní samosprávy.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK

V teoretické části této diplomové práce byl participativní rozpočet charakterizován, a také byly představeny různé případové studie v rámci Evropy i České republiky. Nicméně, pro analýzu proveditelnosti a úspěšnosti participativního rozpočtu je důležité si pro začátek charakterizovat území okresu Jeseník z pohledu územního členění a sociálně – ekonomických charakteristik, které mohou nastítnit a pomoc pochopit situaci daného území.

6.1 Územní členění okresu

Z historického hlediska tento okres patřil k bývalým Sudetám, které významně ovlivnily jeho celkový ekonomický a populační vývoj. (Rumpel a kol., 2011, s. 61) Taktéž během následujících let tento okres prošel několika změnami, formováním s vyčleňováním či přidružováním několika obcí. V roce 1996 byl vyčleněn z okresů Šumperk a Bruntál a vznikl nynější okres Jeseník. Do této doby fungovaly tyto okresy společně. Tento novodobý okres sčítá 5 měst (Jeseník, Javorník, Zlaté Hory, Vidnava a Žulová) a 19 obcí s celkovým počtem obyvatel 36 971 viz *Tabulka 1*. (Český statistický úřad, © 2023)

Tabulka 1 Seznam obcí s počtem obyvatel dle registrovaného pobytu k 26.3.2021 na území okresu Jeseník (Český statistický úřad, © 2023, vlastní zpracování)

Název obce	Počet obyvatel
Bělá pod Pradědem	1 731
Bernartice	860
Bílá Voda	319
Černá Voda	527
Česká Ves	2 400
Hradec-Nová Ves	380
Javorník	2 622
Jeseník	10 806
Kobylá nad Vidnavkou	364
Lipová-lázně	2 080
Mikulovice	2 498
Ostružná	172
Písečná	982
Skorošice	700
Stará Červená Voda	596
Supíkovice	648
Uhelná	467
Vápenná	1 183
Velká Kraš	713
Velké Kunětice	530
Vidnava	1 210
Vlčice	398
Zlaté Hory	3 620
Žulová	1 165
Počet obyvatel celkem	36 971

Do roku 2003, než zanikly okresní úřady, mělo silné postavení město Jeseník, které bylo sídlem okresního úřadu. (Český statistický úřad, © 2023)

Z hlediska nového administrativního členění se státní správa rozděluje mezi obce s rozšířenou působností, tj. město Jeseník a obce s pověřeným obecním úřadem, tj. město Javorník, Jeseník a Zlaté Hory. Všechny tyto obce jsou členové svazku Sdružení měst a obcí Jesenicka (SMOJ), který vznikl v roce 1993 pro vzájemnou spolupráci, koordinaci činností v rámci infrastruktury, cestovního ruchu, dotační politiky apod. a hájení zájmů celého Jesenicka. V rámci SMOJ je okres Jeseník rozdělen na 4 mikroregiony:

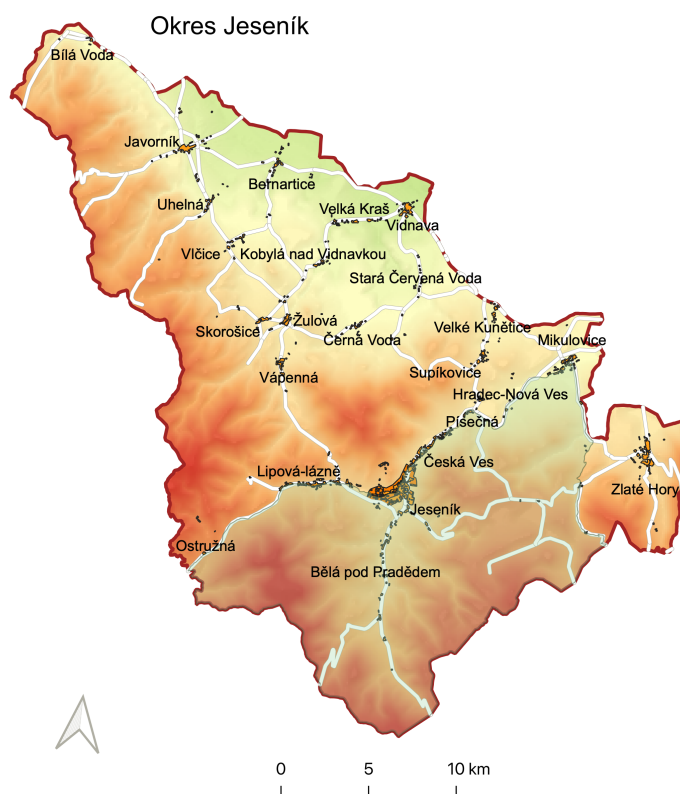
1. Mikroregion Javornicko – Javorník, Bíla Voda, Uhelná, Bernartice, Vlčice
2. Mikroregion Jesenicko – Jeseník, Bělá pod Pradědem, Lipová-lázně, Ostružná, Česká Ves
3. Mikroregion Zlatohorsko – Zlaté Hory, Mikulovice, Velké Kuněticko, Supíkovice, Písečná, Hradec-Nová Ves
4. Mikroregion Žulovsko – Žulová, Vápenná, Skorošice, Černá Voda, Stará Červená Voda, Kobylá nad Vidnavkou, Velká Kraš, Vidnava

(Sdružení měst a obcí Jesenicka, 2023)

Dále tento okres výrazně působí v příhraniční spolupráci v rámci Euroregionu Praděd, kde obce na polské a české straně mezi sebou komunikují, spolupracují a podporují se v oblasti ochrany životního prostředí, pořádání akcí týkajících se sportu, kultury, cestovního ruchu apod. už od 90. let 20. století. Celkově Euroregion Praděd na české straně sdružuje 67 obcí a 5 přidružených členů z Olomouckého, ale i Moravskoslezského kraje. Na polské straně se zase počítá 39 obcí a 5 powiatů (období českého okresu). (Euroregion Praděd, © 2023)

Z hlediska geografického, okres Jeseník patří mezi nejmenší okres Olomouckého kraje s 719 km², který je rovněž nejsevernějším okresem tohoto kraje v sousedství s okresem Šumperk na jihu a okresem Bruntál patřícím k Moravskoslezskému kraji na východě. Ze severní a západní strany sousedí s Polskem, konkrétně s příhraničním Opolským a Dolnoslezským vojvodstvím (Český statistický úřad, © 2023)

Z hlediska pedologie, lesní pozemky tvoří 59,7 % z celkové výměry okresu. (Český statistický úřad, © 2023)

Obrázek 1 Mapa okresu Jeseník s příslušnými obcemi a dopravní infrastrukturou v měřítku 1:200000 (ČÚZK, © 2010, vlastní zpracování)

Na mapě je znázorněno celé území okresu Jeseník včetně jednotlivých obcí (dle Tabulky č. 1) a infrastruktury. Lze si povšimnout, že tento okres je převážně hornatý, což má za následek mimo jiné i horší dopravní dostupnost, která také ovlivňuje mnoho faktorů viz kapitola níže.

6.2 Sociálně – ekonomické charakteristiky okresu Jeseník

Sociálně – ekonomická charakteristika je důležitá pro pochopení a ujasnění situace probíhající uvnitř daného území. Okres Jeseník se dlouhodobě řadí mezi ekonomicky slabší regiony v České republice s vyšší migrací obyvatelstva. To, že okres Jeseník patří k nejslabším regionům v celé České republice potvrdil i Rumpel a kol. (2011, s. 59) ve své knize.

V podkapitolách níže je okres Jeseník charakterizován z hlediska obyvatelstva, nezaměstnanosti, ekonomické situace, dopravní dostupnosti a cestovního ruchu, který je pro okres Jeseník významný.

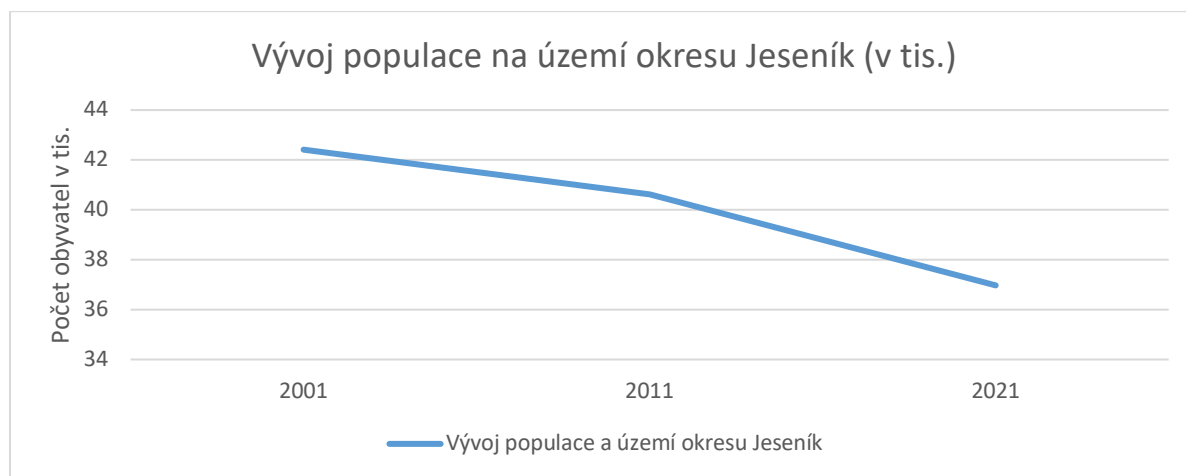
6.2.1 Obyvatelstvo

Jak bylo zmíněno výše, v rámci celého okresu Jeseník dle registrovaného pobytu v rámci celkového sčítání v roce 2021 žilo 36 971 obyvatel. V roce 2001 okres Jeseník sčítal 42 413 obyvatel a v roce 2011 bylo sečteno 40 630 obyvatel. V porovnání s roky 2001, 2011 a 2021 počet obyvatel klesá viz *Obrázek č. 2.* (Český statistický úřad, © 2023)

Rumpel a kol. (2011, s. 59) ve své knize tento klesavý trend taktéž uvádí, který je způsoben záporným migračním saldem v okrese. Hlavním problémem je emigrování mladých lidí, kteří odcházejí do větších měst například za studiem, jelikož na území okresu Jeseník chybí vysoké školy, a následně si tam vybudují určité zázemí a nevrací se. Taktéž je problémový odchod kvalifikovaných lidí, pro které není v rámci okresu dostatečné uplatnění a rozmanitá pracovní nabídka jako to je zpravidla ve větších městech v České republice.

Taktéž je třeba zmínit, že dané hodnocení situace na území okresu Jeseník v počtu obyvatel je prováděno dle hlášeného trvalého pobytu v daném území, což může zkreslovat výsledky této analýzy, jelikož tito obyvatelé mohou pobývat i v jiném okrese České republiky.

Pokud vezmeme čísla ze sčítání obyvatel v letech 2011 a 2021 podle obvyklého pobytu (obyvatelé nemusí mít nutně hlášen trvalý pobyt v daném území, ale pobývají v něm například i dlouhodobě) se čísla výrazně neodlišují a taktéž podporují již zmíněný klesavý trend v souvislosti se záporným migračním saldem. (Český statistický úřad, © 2023)

Obrázek 2 Vývoj populace na území okresu Jeseník v letech 2001,2011,2021 (v tis.) (ČSÚ, © 2023, vlastní zpracování)

Co se týká jednotlivých obcí, tak klesavý trend počtu obyvatel se projevuje téměř v každé z nich kromě obce Hradec-Nová Ves, kde počet obyvatel vzrostl k roku 2021 s porovnáním let 2001 a 2011 o 50 obyvatel a také obce Bílá Voda a Ostružná, kde se počet obyvatel během

těchto let výrazně nemění. Ve městě Jeseník, které je zároveň největším městem i co se týká počtu obyvatelů na území okresu Jeseník, bylo migrační saldo největší. Konkrétně se jedná o úbytek 1 074 obyvatel. Taktéž město Zlaté Hory přišlo o 448 obyvatel. (Český statistický úřad, © 2023)

6.2.2 Nezaměstnanost

Jak již bylo zmíněno výše, úbytek obyvatel také souvisí i s nedostatkem pracovních příležitostí pro kvalifikované obyvatele. Nicméně okres Jeseník trpí dlouhodobě nedostatkem pracovních míst pro nezaměstnané osoby všeobecně, nejde jen o kvalifikaci.

Okres Jeseník spadá pod Olomoucký kraj, který dle poskytnutých dat Úřadu práce ČR v rámci struktury nezaměstnanosti podle krajů ČR k 31.12.2022 dosahoval podílu nezaměstnaných osob³ 3,6 %, na kterém se podílelo 5 okresů. Avšak v porovnání s rokem 2021 se nejvíce tento podíl zvýšil na území okresu Jeseník.

V rámci porovnání podílů nezaměstnaných osob v ČR všech jednotlivých okresů od nejnižších příček (76 okresů celkem v ČR), tak se okres Jeseník v roce 2022 umístil na 70. místě s 5,8 % viz detailní *Tabulka 2*. Tohle umístění v zadních příčkách mezi ostatními okresy v ČR si okres Jeseník drží dlouhodobě. (Český statistický úřad, © 2023)

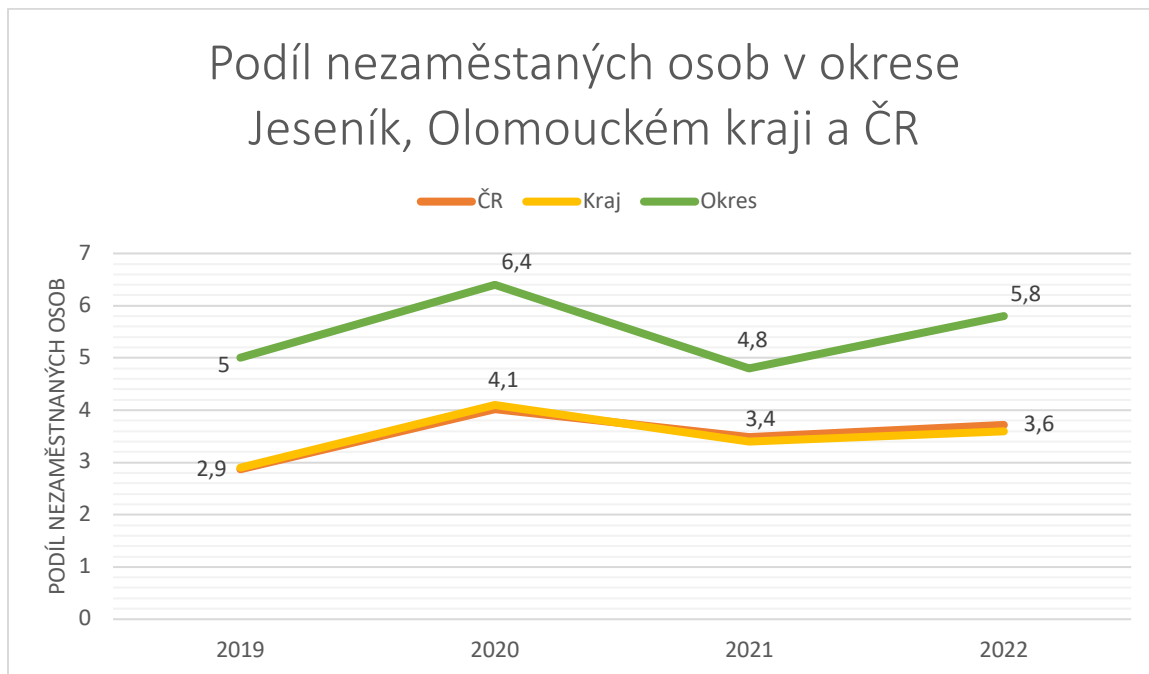
Dále dle *Tabulky č. 2* si lze také povšimnout, že rok 2021 byl výrazně lepší oproti jiným rokům.

Tabulka 2 Struktura nezaměstnanosti okresu Jeseník v jednotlivých letech evidovaných na úřadu práce (Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2023, vlastní zpracování)

Rok	Uchazeči o zaměstnání			Volné pracovní místa	Uchazeči na jedno pracovní místo	Podíl nezaměstnaných osob v %		
	Celkem	Z toho				Celkem	Ženy	Muži
		Ve věku 15-64 let	Ženy					
2022	1 514	1 332	756	347	3,84	5,8	6,0	5,7
2021	1 295	1 121	601	482	2,3	4,8	4,5	5,0
2020	1 626	1 522	766	346	4,4	6,4	6,2	6,5
2019	1 318	1 212	604	386	3,14	5,0	4,6	5,3

³ Podíl nezaměstnaných osob – počet uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let ze všech obyvatel daného území se stejným dosaženým věkem

Co se týká obcí s nejvyšším procentem podílu nezaměstnaných osob patřící do okresu Jeseník se na prvním místě v rámci Olomouckého kraje umístilo město Vidnava s 10,3 %, město Javorník a Žulová na stejném místě s 8,2 %. (Český statistický úřad, © 2023)

Obrázek 3 Podíl nezaměstnanosti osob v okrese Jeseník, Olomouckém kraji a ČR v jednotlivých letech (Český statistický úřad, © 2023, vlastní zpracování)

Dle výše znázorněného grafu Obrázek 3 lze zpozorovat, že Olomoucký kraj se téměř vyrovnal průměrnému podílu nezaměstnaných osob v rámci celé České republiky. Nicméně okres Jeseník s výši nezaměstnaných osob je vysoko nad průměrem.

6.2.3 Dopravní dostupnost

V rámci dopravy na území okresu Jeseník funguje železniční a silniční doprava. Doprava je taktéž dlouhodobým tématem v rámci regionálního rozvoje celého Jesenicka. Okres Jeseník je horská oblast, která je do určité míry těmito hory taktéž izolována od okolních okresů a větších měst v rámci České republiky. I v souladu s klimatickými podmínkami, především v zimním období, je silniční dopravní dostupnost špatná. Na mapě (Obrázek č. 1) je znázorněna silniční síť, podél které se rozprostírají jednotlivé obce. Mezi hlavní frekventované silnice patří silnice vedoucí z města Šumperk přes město Jeseník a Mikulovice do Polska. Další frekventovaná silnice je z města Jeseník přes město Žulová až do obce Bílé Vody a směr Polsko.

6.2.4 Cestovní ruch

Přírodní a horské bohatství okresu Jeseník láká řadu turistů, cyklistů, lyžařů, běžkařů apod. Území okresu z části pokrývá Chráněná krajinná oblast Jeseníky s bohatou faunou, flórou, přírodních rezervací, přírodních památek a krasových jeskyň. Pro turisty se okres pyšní spoustu naučnými stezkami a pro cyklisty funguje spousta cyklistických tras napříč Jesenickem. Dalším pokladem Jesenicka je lázeňství a péče o zdraví. (Český statistický úřad, © 2023)

Okres Jeseník je převážně závislý na cestovním ruchu. Na tomto území funguje dobrovolné sdružení právnických osob Sdružení cestovního ruchu Jeseníky. Hlavním cílem je zvyšovat kvalitu, povědomí o cestovním ruchu v rámci Jesenicka a jeho konkurenceschopnost jak v domácí, tak i mezinárodní úrovni. Tato organizace poskytuje marketingové, investiční, infrastrukturní projekty, vzdělávání, rozvoj a jiné druhy podpor týkajících se cestovního ruchu. Mezi členy patří také obce okresu Jeseník a jiné podnikatelské či právnické subjekty. (Sdružení cestovního ruchu Jeseníky, © 2017-2023)

6.3 SWOT analýza okresu Jeseník

Na základě analýzy sociálně – ekonomických charakteristik okresu Jeseník byla vytvořena SWOT analýza, která odráží silné a slabé stránky, příležitosti ke zlepšení a hrozby týkající se okresu Jeseník.

Tabulka 3 SWOT analýza území okresu Jeseník (vlastní zpracování)

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> + přeshraniční spolupráce + chráněné krajinné území a přírodní památky + turistika, cyklistika, lázeňství 	<ul style="list-style-type: none"> – vyšší nezaměstnanost – horší dopravní dostupnost z okolních okresů – absence vzdělávacích institucí – VŠ
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> + větší spolupráce mezi místními obcemi i těmi přeshraničními + podpora podnikání – nové pracovní příležitosti + inovační projekty 	<ul style="list-style-type: none"> – odliv vzdělaných mladých lidí za lepšími pracovními příležitostmi – prohlubující se izolovanost s okolními okresy – absence investorů

7 MUNICIPALITY VYUŽÍVAJÍCÍ PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK

Jak již bylo zmíněno v teoretické části, participativní rozpočet je poměrně moderním prostředkem zvyšující úroveň demokracie na území místních samospráv i na národní úrovni.

Na území okresu se nachází **dva územně samosprávně celky**, které mají s participativním rozpočtem zkušenosti. **Město Jeseník**, které participativní rozpočet využívá a **obec Bílá Voda**, která participativní rozpočet v minulosti využila.

Na území okresu Jeseník se nachází 24 obcí a z toho 2 obce participativní rozpočet realizují či realizovaly, tj. téměř 10 % ze všech obcí. Nicméně, v České republice z celkových 6 254 obcí již 124 obcí vyzkoušelo nebo má participativní rozpočet. Což jsou téměř 2 % ze všech obcí. Na základě této statistiky je pozitivní informací, že právě na území okresu Jeseník je participativní rozpočet realizován.

Cílem této kapitoly je představit participativní rozpočet na území okresu Jeseník a pro srovnání provést analýzu participativních rozpočtů v okolí ostatních okresů.

7.1 Participativní rozpočet ve městě Jeseník

Již od roku 2019 město Jeseník realizuje participativní rozpočet jako „Tvoříme Jeseník“. V roce 2019 byl poprvé spuštěn pilotní participativní rozpočet s tím, že město Jeseník chtělo vyzkoušet úspěšnost této metody a dát možnost občanům se projevit. Nicméně participativní rozpočet splnil tohle očekávání a měl ze strany občanů, ale i města Jeseník velký úspěch. Proto je opět možnost tuto metodu využívat nadále i v dalších letech konkrétně v roce 2021 a nyní v roce 2023 – spuštěn k 1.4.2023. Z hlediska náročnosti celého procesu město Jeseník tuto metodu využívá, každé dva roky. Jak již bylo zmíněno i v teoretické části, v rámci participativního rozpočtu, po získaných zkušenostech, je kolikrát nutné provést změny pravidel či postupů, které se více přizpůsobují situaci a jsou vytvořeny „na míru“ dané obci či jiné územní samosprávě. Město Jeseník nebylo výjimkou a po prvotních zkušenostech s participativním rozpočtem, v roce 2019 upravilo částečně některá pravidla pro další ročníky.

Jelikož město Jeseník je nyní jediným územně samosprávným celkem na území okresu Jeseník provozující participativní rozpočet, tak je důležité, v rámci této diplomové práce detailněji probrat jejich zavedené postupy, pravidla, výsledky a všechny jiné záležitosti týkající se této metody. Všechny dostupné informace ohledně participativního rozpočtu jsou

zveřejněny na webových stránkách „Tvoříme Jeseník“ zaštitěné Městem Jeseník s využitím platformy Decision 21.

7.1.1 Participativní rozpočet v roce 2019

V roce 2019 město Jeseník začalo s participativním rozpočtem pro který byla vyčleněna částka **1 000 000 Kč**. V rámci tohoto ročníku bylo podáno **45 návrhů** na projekty a přes polovinu z nich dostalo prostor k veřejnému hlasování. Do hlasování se zapojilo přes 480 občanů. Před spuštěním participativního rozpočtu v tomto roce i v pozdějších letech s městským participativním rozpočtem „Tvoříme Jeseník“ funguje projekt školní „Péběčko“ pro žáky základní školy v Jeseníku.

- **Školní „Péběčko“** vzniklo pro podporu celého projektu „Tvoříme Jeseník“ a jeho propagaci před spuštěním celého projektu participativního rozpočtu. Školní „Péběčko“ mělo a má i v dalších letech za úkol seznámit žáky základní školy Jeseník s participativním rozpočtem obecně a s jeho fungováním. Je to projekt, který není závislý na městském participativním rozpočtu a taktéž se ho mohou zúčastnit jen žáci základní školy v Jeseníku. Ve městě Jeseník figurují 3 budovy základní školy Jeseník, pro které město vyčlení část finančních prostředků v rámci participativního rozpočtování a žáci od 4. až 9. třídy budou moci předkládat návrhy projektů, které mohou zlepšit prostředí jejich školy a zároveň o nich budou moci hlasovat. Ty nejlepší projekty, vítězné poté škola realizuje. Fungování je téměř stejné jako u participativního rozpočtu města. Hlavním cílem školního participativního rozpočtu bylo seznámit žáky s demokratickým procesem a vytvořit „základnu“ pro vzájemnou komunikaci mezi školou, žáky a rodiči. (Město Jeseník, © 2023)

Na tento projekt participativního rozpočtu na základní škole v Jeseníku bylo celkově vyčleněno 75 000 Kč – pro každou budovu to znamenalo částku 25 000 Kč, s tím že návrhy na projekty mohou být v maximální výši 25 000 Kč. (Institute H21, © 2022)

V tomto roce vyhrály 3 projekty, které si žáci odhlasovali a každý se realizoval na jiné budově školy. Jednalo se o projekty jako jsou potkávací a relaxační zóna, fitness koutek a fungování školního bufetu. (Město Jeseník, © 2023)

Školní „Péběčko“ splnilo svůj účel – tento projekt vzbudil nadšení u žáků, měli zájem se zapojit do rozhodování a rozvoje své školy v souvislosti s podáváním návrhů na projekty a následné hlasování o nich. Také se metoda participativního rozpočtu

dostala do povědomí rodičů – určitá forma propagace participativního rozpočtu před jeho oficiálním spuštěním.

Avšak tyto školní participativní rozpočty se využívají i v jiných školách v České republice v Praze, Brně, Ostravě, Humpolci, v Příbrami apod.

- **Harmonogram** participativního rozpočtu pro rok 2019 trval třičtvrtě roku. Zahájení samotného rozpočtu začalo 1.4.2019, kde návrhy mohly občané předkládat od 1.5. 2019. Poté začalo veřejné projednání, které mělo dvě kola. První veřejné projednání návrhů proběhlo 4.6. 2019 a druhé 13.6.2019. Konec předkládání návrhů bylo ke 30.6.2019. Poté se od 1.7.2019 do 31.8.2019 posuzovala proveditelnost návrhů, od 1.9.2019 probíhala prezentace a hlasování, které začalo 7.10.2019 a skončilo 27.10. 2019. Ke zveřejnění výsledků došlo 1.11.2019. Od prosince 2019 poté začala realizace vítězných projektů. (Město Jeseník, © 2023)
- **Pravidla** participativního rozpočtu ve městě Jeseník se mohou částečně lišit od pravidel jiných obcí, které tuto metodu realizují. Město si pravidla upravila v souladu s vyhraněnými finančními prostředky apod. Nicméně, koncept a postupy participativního rozpočtu zůstávají téměř u všech obcí stejné. V rámci pravidel je taktéž vyjasněn právní nárok, autorské dílo apod. (Město Jeseník, © 2023)
 1. **Požadavky na návrh projektu** – návrh na projekt musí být **veřejně prospěšný**, na **veřejném prostranství**, realizace projektu lze provést jen na majetku města či na jeho území a musí být návrh projektu **proveditelný** – nesmí být v rozporu se zákonem, akcím města, územnímu plánu apod. Taktéž by návrhy na projekty měly mít spíše investiční charakter. Nelze podávat návrhy na vybudování infrastruktury nebo na její úpravu, nebo návrhy propagující produkty, služby, činnosti jakéhokoliv charakteru. Autor návrhu nesmí být zároveň dodavatelem řešení daného projektu. Dále by se návrhy neměly týkat domovního či bytového fondu a péče veřejných věcí.
 2. **Podávání návrhů** – podat návrh může fyzická osoba, občan, který je **starší 16 let** a má určitý **vztah k Jeseníku**. Nemusí jít nutně o občany, kteří mají trvalé bydliště ve městě Jeseník. Navrhovatel smí podat **max. 2 návrhy** ve stanoveném termínu a akceptovat limit finančních prostředků ve výši **500 000 Kč**. (Město Jeseník, © 2023) Návrh by měl mít či obsahovat následující záležitosti:

- Název, anotace, popis daného projektu s jeho přínosem, místo realizace projektu, finanční plán včetně s náklady na provoz a údržbu probíhající po realizaci projektu s 3letou lhůtou, fotodokumentace, návrhy.
3. **Sběr návrhů** – písemná či elektronická forma sběru návrhů s možností konzultace s kompetentními osobami. (Město Jeseník, © 2023)
- Písemná forma – obálková forma s nápisem „Tvoříme Jeseník“ odevzdaná na informačním centru
 - Elektronická forma – online formulář na webových stránkách
4. **Posuzování proveditelnosti návrhů** – návrhy projdou analýzou odborů městského úřadu v rámci proveditelnosti návrhů a zda jsou návrhy v souladu s pravidly participativního rozpočtu s možností drobných technických úprav, aniž by byl pozměněn obsah a celý smysl tohoto navrhnutého projektu. Autoři návrhů jsou o proveditelnosti informováni. Nicméně, do hlasovacího kola postupují jen ty návrhy, které prošly celou analýzou a procesem ověření. (Město Jeseník, © 2023)
5. **Prezentace návrhů** – návrhy před hlasováním jsou zveřejněny na webových stránkách participativního rozpočtu „Tvoříme Jeseník“, na veřejných místech a tisku. Autoři návrhů nebo jejich zástupci odprezentují na veřejném setkání svůj návrh na projekt s následnou diskusí o těchto návrzích či sloučením na sobě navazujících návrhů na projekt. V rámci tohoto veřejného setkání jsou zúčastněni i zástupci města, kteří mohou poskytnout zpětnou vazbu v souvislosti s prezentovanými projekty. (Město Jeseník, © 2023)
6. **Hlasování** – Cílem hlasování je, aby hlasoval každý občan Jeseníku s ohledem, zda v Jeseníku bydlí, studuje či žije. (Město Jeseník, © 2023) **Počet hlasujících bylo 483** a tito hlasující dohromady udělili 3 365 hlasů dle metody D21 viz níže.
- Elektronické hlasování – anonymní hlasování prostřednictvím platformy Decision 21 využívající pro hlasování záporných i kladných hlasů. (Participace 21, © 2022) Danou metodu město hodnotí velmi pozitivně i v rámci jednoho z provedených rozhovorů s jedním ze zástupců města. Díky minusovým hlasům lze objevit

návrhy, které jsou zcestné a ze strany ostatních občanů nevyhovující. Lze také upozornit kolik negativních hlasů návrh dostal. Pro hlasování v tomto roce měli občané k dispozici **7 kladných a 3 záporné hlasy**. Dále se hlasování ověřuje pomocí SMS PIN kódu a v závislosti na to lze z jednoho telefonního čísla hlasovat je jednou. Hlasování je bezplatné

- Fyzické hlasování – lze hlasovat na vyhraněném místě města s poskytnutím PIN kódu pro občany, kteří nemají mobilní telefon. Taktéž město může zajistit hlasování s asistencí na tabletech v zařízeních jako jsou domovy pro seniory apod.

7. **Zpracování výsledků hlasování** – v souvislosti s počtem kladných i záporných hlasů bude vytvořen výsledný žebříček pro nejúspěšnější návrhy až po ty méně oblíbené. Vítězný projekt s nejvíce hlasy bude automaticky realizován a ostatní podle pořadí či do vyčerpání finančních prostředků – 1 000 000 Kč. Pokud by vznikla situace, že by dva projekty měly stejný počet hlasů i po odečtení těch záporných, tak vyhrává ten, který dostal méně záporných hlasů. (Město Jeseník, © 2023)

8. **Realizace** – co se týká realizace vítězných projektů, tak se provádí nejpozději 18 měsíců po zveřejnění výsledků hlasování. V souladu s tím jsou občané průběžně informováni na webových stránkách participativního rozpočtu nebo jiných komunikačních kanálech města. (Město Jeseník, © 2023)

- **Návrhy** – v roce 2019 bylo podáno 45 návrhů a z toho 25 návrhů projektů postoupilo do hlasování. Návrhy na projekty byly různorodé a částkou se pohybovaly od 50 000 Kč až do maximální vyhrané částky 500 000 Kč. Co se týkalo specifikace projektů, aby alespoň z části obsahovaly požadované záležitosti (například finanční náklady na projekt), tak byly tyto požadavky konzultovány ze strany zástupců města s navrhovateli projektů.

1. Návrhy, které postoupily do hlasování – meteostanice, veřejné WC na hřbitově, úprava okolí sochy V. Priessnitze, přístřešky na kontejnery a popelnice, veřejná šatní skříň, lavičky, dětské hřiště, psí hřiště, DiscGolfPark, pítka, nájezd pro kočárky, oprava břehu a pěšiny u okrasného rybníka apod.

2. Návrhy, které nepostoupily do hlasování – oprava křížové cesty, cyklotaxi, parkoviště, oprava chodníků na jedné z ulic, veřejný kulturní informační portál apod.
- **Výsledky** – na prvních třech přičkách se umístily 3 návrhy z celkových 45 návrhů. Některé návrhy na projekt měly například jen negativní hlasy.
 1. Lavičky do Letního divadla – v rámci hlasování tento návrhy obdržel 46 % pozitivních hlasů – konkrétně 222 a negativních 8 hlasů. Návrh projektu byl dobře popsán, byl dohledán dodavatel, rozměry a typy laviček a jejich výhody s ilustračním obrázkem – předpokládaná cena za realizaci projektu 270 000 Kč.
 2. Fontána a lavičky – okrášlení a oživení parku na náměstí svobody – tento projekt obdržel 41 % pozitivních hlasů – 200 hlasů a negativních 8 hlasů. Předpokládaná finanční náročnost tohoto projektu je 300 000 Kč.
 3. Oprava břehu a pěšiny u okrasného rybníka + nové lavičky – tento projekt obdržel 36 % pozitivních hlasů a dostal 175 hlasů a negativních hlasů dostal 8. Předpokládaná finanční náročnost tohoto projektu je 500 000 Kč. Nicméně, dle provedeného rozhovoru s jedním ze zástupců města pro participativní rozpočet, tento projekt vzbudil větší zájem ze strany města, a kromě opraveného chodníku a laviček bude provedena celková revitalizace okolí okrasného rybníka včetně. Město takto přispěje více finančních prostředků, které se budou pohybovat v rámci několik milionů korun.

(Město Jeseník, © 2023)

7.1.2 Participativní rozpočet v roce 2021

Druhý ročník participativního rozpočtu ve městě Jeseník proběhl v roce 2021 se stejnou vyčleněnou částkou jako v roce 2019 a to **1 000 000 Kč**. Celkem bylo podáno **39 návrhů** a 17 z nich postoupilo do hlasování. V tomto ročníku oproti minulému participativnímu rozpočtu v roce 2019 proběhla menší úprava pravidel v následujících částech, které byly zmíněné výše:

- **Návrhy** – v roce 2021 smí být podány návrhy v maximálním limitu finančních prostředků **300 000 Kč**.

- **Prezentace návrhů** – v tomto roce byla upravena povinnost veřejně prezentovat svůj návrh. Povinnost prezentovat svůj návrh na projekt, jak tomu bylo v roce 2019, byla pro většinu občanů odrazující a nepříjemná.

(Město Jeseník, © 2023)

Hlavní pravidla a zásady participativního rozpočtu zůstaly neměnné, tj. návrhy na projekty musí být veřejně prospěšné, realizovatelné na veřejném prostranství a musí být proveditelné.

Současně s městským participativním rozpočtem v roce 2019 nefungoval projekt Školní „Péběčko“. Další ročník tohoto projektu začal až v roce 2022.

Projekt **Školní „Péběčko“** v roce 2022 disponoval s celkovou vyčleněnou částkou města Jeseník 75 000 Kč, kde pro každou z budov školy je vyčleněno 25 000 Kč na projekt. Pro hlasování měl každý žák k dispozici 6 plusových hlasů s tím, že počet hlasujících byl 583 (počet žáků k 30.9.2021 na všech budovách základní školy Jeseník bylo 695) (Základní škola Jeseník, © 2023) a udělených hlasů 1987. Dle zjištěných údajů byla účast na hlasování téměř 84 %. Vyhrálo 6 projektů jako je relaxační koutek, lavičky, polepy, a nejlepší z nich bylo vylepšení rychlosti WiFi pro zkvalitnění výuky. (Decision 21, © 2022)

Harmonogram participativního rozpočtu byl totožný s harmonogramem předchozího ročníku. Zahájení participativního rozpočtu začalo od 1.4.2021 a ke zveřejnění výsledků hlasování došlo 1.11.2021. (Město Jeseník, © 2023)

V tomto ročníku taktéž byly zveřejněny všechny **návrhy**, které byly v souladu s pravidly participativního rozpočtu města. V tomto roce bylo více návrhů precizně zpracováno. Nicméně, všechny návrhy byly opět rozděleny podle:

- Návrhy postupující do hlasování – mezi tyto návrhy patřilo hřiště v Bukovicích, vybudování zázemí ve skateparku, nájezdy pro kočárky, veřejné WC zdarma, přírodní sprcha ve Smetanových sadech, altán – Přední vršek – Krizový kříž, mobilní kavárna do Smetanových sadů, socha medvěda (na náměstí), houpačka nabízející výhled na Jeseník, odpočinková zóna u Wesselényiho pramene – obnovení parčíku a propojení na ulici Na Úbočí apod.
- Návrhy, které nepostoupily do hlasování – nesplnili podmínky proveditelnosti či nebyly v souladu s pravidly – bankomat ČSOB, přemístění kontejnerů na tříděný odpad, nový chodník ulice Denisova, Jesenický vodopád, nový lepší bikepark, cyklotrasa na Březinově ulici, lehátka na městské koupaliště apod.

(Město Jeseník, © 2023)

Ve výsledku tohoto participativního rozpočtu v roce 2021 bylo schváleno 6 návrhů (viz *Tabulka č. 4*) na projekty, oproti 3 návrhům, které zvítězily v roce 2019. Důvodem tolika vítězných návrhů byla nízká finanční náročnost a bylo potřeba finanční částku ve výši 1 000 000 Kč pro rozpočet vyčerpat. Do hlasování se zapojilo 700 obyvatel o 217 více než v předchozím ročníku s udělením téměř 4 000 hlasů. (Participace 21, © 2022)

Tabulka 4 Vítězné návrhy participativního rozpočtu pro rok 2021 (Participace 21, © 2022, vlastní zpracování)

Název	Hlasování	Předpokl. finanční částka
Nájezd na kočárky pod	37 % hlasů	150 000
Veřejné WC zdarma	31 % hlasů	30 000
Altán – Přední vršek – Krizový	28 % hlasů	80 000
Úprava hřiště v Bukovicích	cca 20 % hlasů	300 000
Občerstvení ve Smetanových	cca 18 % hlasů	190 000
Houpačka nabízející výhled na	cca 17 % hlasů	150 000

Za jiných okolností, kdyby projekty dosahovaly vyšších částek, tak by zvítězily tři první návrhy projektů, které jsou uvedeny v *Tabulce č. 4*. Z toho důvodu jsou výsledky hlasování jasné a zveřejněné. Nicméně, byla potřeba vyčerpat alokované finanční zdroje, proto vyhrály další tři návrhy na projekty, které se umístily v rámci hlasování na dalších příčkách, zde už byly procenta podílů všech hlasů těžko dohledatelné. V rámci zveřejňování výsledků hlasování byla přehlednější webová stránka „Tvoříme Jeseník“ prvního ročníku 2019.

Nejhůř dopadl návrh na dřevěnou sochu medvěda na náměstí (jakožto symbol Jeseníku). Po součtu všech kladných i záporných hlasů skončil tento projekt v minusových hlasech tj. - 17 % všech hlasů. (Participace 21, © 2022)

7.1.3 Propagace participativního rozpočtu ve městě Jeseník

Co se týká propagace participativního rozpočtu „Tvoříme Jeseník“, tak město Jeseník využívá webové stránky města, speciální webové stránky vytvořené pro participativní rozpočet, jiné webové stránky např. Positivje, sociální sítě jako je Facebook, YouTube kanál, veřejně dostupná místa, tisk apod. V rámci rozhovoru se zástupcem města Jeseník, bylo zjištěno, že propagace participativního rozpočtu probíhá ve dvou rovinách, které jsou trochu

rozdílné. Jedna rovina se týká propagace participativního rozpočtu s důrazem na podávání návrhů, oslovit či vyzvat občany, aby podávali návrhy a druhá rovina propagace je přizpůsobena především k samotnému hlasování.

V roce 2021 přímo na webovém portálu participativního rozpočtu „Tvoříme Jeseník“ na sociální síti Facebook probíhala neustálá aktualizace novinek týkajících se změn, nových návrhů, výsledků realizací, projednávání návrhů a všech ostatních procesních záležitostech. V tomto případě je podávání informací a zpětné vazby směrem k občanům velmi důležitá. Jak již bylo zmíněno výše, informace o výsledcích, a hlavně hlasování nebylo až tak přehledné jako to bylo v prvním ročníku participativního rozpočtu 2019. Je nutné občany neustále informovat o průběhu veškerých procesů participativního rozpočtu a jeho výsledcích, aby občané nadále věřili, že tento proces je smysluplný.

Taktéž je nutné zveřejnění veškerých návrhů, které nejsou anonymní a obsahují náležitosti dle pravidel. Občané mají takto přehled o všech návrzích i o těch svých, že jsou evidovány, ve fázi projednávání o proveditelnosti či postupují do hlasování

V propagaci participativního rozpočtu města Jeseník „Tvoříme Jeseník“ pomohl taktéž projekt školní participativní rozpočet „Péběčko“, který má velký úspěch u žáků základní školy v Jeseníku. Díky tomuto školnímu projektu se celková myšlenka participativního rozpočtu dostala také do povědomí rodičů – občanů, kteří mohou využít městský participativní rozpočet.

7.2 Participativní rozpočet v obci Bílá Voda

Obec Bílá Voda zavedla pilotní participativní rozpočet „Žiju v Bílé Voda“ v roce 2017. Nicméně, to bylo první, ale i poslední zavedení této metody. Z provedeného rozhovoru se zástupcem obce bylo zjištěno, že od participativního rozpočtu bylo opuštěno především z ekonomických důvodů. Jen pro informaci, Bílá Voda jako obec má nejnižší počet obyvatel na území okresu Jeseník.

Během roku 2016 se zastupitelstvo obce Bílá Voda rozhodlo více zapojit své obyvatele do rozhodování o rozvoji celé obce. Jako prostředek pro dosažení svého cíle si obec vybrala participativní rozpočet. Tento participativní rozpočet jako každý jiný měl také svá specifická pravidla, alokovanou částku a harmonogram.

- **Harmonogram**

- 15.1.2017 – proběhlo vyhlášení sběru návrhů na projekty

- 28.2.2017 – došlo k ukončení sběrů návrhů
- 3.3.2017 – probíhala kontrola proveditelnosti s prostorem na opravy jednotlivých návrhů na projekty
- 27.3.2017 – proběhlo hlasování o nejlepším projektu
- 4. měsíc - 12. měsíc 2017 – probíhala příprava realizace a samotná realizace vítězného projektu
- Únor – proběhlo vyhodnocení pilotního ročníku participativního rozpočtu

V rámci harmonogramu bylo zajištěno neustále informování občanů o průběhu na webových stránkách obce.

(Bílá Voda, © 2023)

- **Alokovaná částka** – celková alokovaná částka pro rok 2017 byla ve výši **200 000 Kč**, která zahrnovala náklady na realizaci projektu a všechny náklady okolo návrhů jako je projektová dokumentace apod. Tato částka byla zároveň maximálním stanovenou výší finančních prostředků na návrh. V tomto případě obec vyžadovala po navrhovatelích v rámci předkládání návrhů taktéž reálnou finanční náročnost jejich projektů. Nicméně, obec poskytla navrhovatelům možnost přesáhnout tuto maximální částku za předpokladu, že by si sehnali jiný finanční příspěvek např. od firem či podnikatelů. Tento příspěvek se musel dokazovat podepsaným čestným prohlášením toho, kdo příspěvek na návrh poskytl.

Pokud by se alokovaná finanční částka na participativní rozpočet nevyužila v maximální výši, byl by zbytek finančních prostředků vrácen do obecního rozpočtu.

(Bílá Voda, © 2023)

- **Pravidla**
 1. **Požadavky na návrh projektu** – všechny navrhované projekty by měly sloužit ke zlepšení veřejného prostoru a být k dispozici pro obyvatele nebo návštěvníky obce. Tudiž základní charakteristiky projektů mají být – realizovatelný na **veřejném prostranství** nacházející se ve vlastnictví obce, volný přístup pro všechny, splňovat **maximální limit finančních**

prostředků a musí být **proveditelný** – nesmí být v rozporu se zákony, územními plány apod. (Bílá Voda, © 2023)

2. **Podávání návrhů** – navrhovatelem projektů může být **osoba s trvalým pobytem** na území obce Bílá Voda. Specifickou podmínkou v rámci podávání návrhů na projekty byla nutnost navrhovatele předložit společně s návrhem, který mohl podat **pouze jeden**, seznam alespoň 5 občanů s trvalým pobytem v Bílé Vodě, kteří podporují navrhovaný projekt. Seznam musel obsahovat jméno a příjmení, datum narození, adresu a vlastní podpis. Dále poté tito podporovatelé nesměli podporovat jiné návrhy. (Bílá Voda, © 2023)

3. **Sběr návrhů** – písemná či elektronická forma sběru návrhů

- Písemná forma – na obecním úřadu měli obyvatelé možnost si vyzvednout formulář pro návrh, který následně odevzdali opět na obecním úřadě nebo mohli návrh zaslat prostřednictvím poštovních služeb
- Elektronická forma – na webové stránce obce Bílá Voda je zveřejněn formulář ve formátu MS Word, který občan mohl vyplnit a následně zaslat na e-mailovou adresu uvedenou na webových stránkách obce.

(Bílá Voda, © 2023)

4. **Posuzování proveditelnosti návrhů a úprava návrhů** – pro hodnocení souladu pravidel předkládaných návrhů byl pověřen pracovník obecního úřadu. Po provedené kontrole tento pracovník uveřejnění návrh projekt s komentářem o kontrole a jejím výsledku či prosbou o vyjádření, opravu nebo konzultaci o nesrovnalostech pro autora návrhu a mohl být tento návrh vybrán do hlasování. Co se týká kontroly předpokládaného finanční náročnosti, pokud odhadovaná částka neodpovídala reálným cenám prací, materiálů apod. byl návrh projektu vyřazen. Tento rozpočet měl možnost autor konzultovat s pověřeným pracovníkem a reagovat na jeho doporučení. Pokud však s rozpočtem a doporučeními ohledně něj nesouhlasil, tak byl i poté návrh z hlasování vyřazen. Pověřený pracovník si mohl také vyžádat osobní schůzku s navrhovatelem, ze kterého byl opět proveden zápis a vypsány důvody vyřazení apod., který byl poté navrhovateli zaslán poštou.

Všechny návrhy i ty postupující do hlasování byly uveřejněny na webových stránkách obce. (Bílá Voda, © 2023)

5. **Prezentace návrhů** – prezentace návrhů byla prováděna v rámci hlasování.
 6. **Hlasování** – hlasování s diskusí o návrzích projektů probíhalo fyzicky a neanonymně na veřejném setkání s obyvateli obce. V rámci tohoto setkání mohli navrhovatelé prezentovat své návrhy před ostatními občany buď prostřednictvím informačního panelu, nebo ústní časově omezené prezentace s cílem přesvědčit ostatních občany o tom, že by měli podpořit právě jeho projekt. (Bílá Voda, © 2023)
 7. **Zpracování výsledků hlasování** – V rámci obecního participativního rozpočtu vyhrává ten projekt, který získá největší počet hlasů. Pokud by však dva projekty měly stejný počet hlasů a jejich rozpočet by přesahoval limit finančních prostředků, proběhlo by druhé kolo hlasování. Pokud by nebyl ani v druhém kole jeden vítěz, tak by bylo rozhodnuto formou losu. (Bílá Voda, © 2023)
 8. **Realizace** – realizace vítězného projektu zahrnuje i jeho administrativní a projektovou přípravu. Navrhovatel zůstává dále v kontaktu se zastupiteli obce a je informován o průběhu a dalších postupech jeho projektu, tj. podklady, dokumentace, dopracování návrhu, zahájení vlastní realizace. (Bílá Voda, © 2023)
- **Návrhy** – byly podány celkem 2 návrhy – nicméně jen jeden z nich byl vítězný. Dle dostupných informací pracovníka úřadu obce se jednalo o tyto projekty:
 1. Dřevěný altán na fotbalovém hřišti – přístřešek pro fotbalové fanoušky, fotbalisty, a i pro jiné kulturní akce pořádané na hřišti
 2. Úprava veřejného prostranství pod kostelem – vyskládání žulovými kostkami
 - **Výsledky** – výherním návrhem projekt se stal dřevěný altán na fotbalovém hřišti – realizace tohoto projektu nakonec byla dražší, než byl předpokládán finanční plán, konkrétně stála 309 760 Kč, tudíž překročila limit participativního rozpočtu tj. 200 000 Kč. Tuhle částku nad rámec alokované částky pro participativní rozpočet, pro velký zájem ze strany občanů o daný projekt, zaplatila sama obec ze svého rozpočtu.

7.3 Hodnocení participativních rozpočtů na území okresu Jeseník

Jak již bylo zmíněno v teoretické části této diplomové práce, participativní rozpočet má za cíl vtáhnout občany do dění obce, dát občanům možnost se podílet na rozhodování o veřejných financích z rozpočtu obce. Tento cíl mají všechny obce či města realizující participativní rozpočet stejný. Nicméně, pravidla rozpočtu a požadavky zástupců územních samosprávných celků na své obyvatele, občany se mohou lišit.

Na území okresu Jeseník aktivně využívá participativní rozpočet město Jeseník. V minulosti tento rozpočet využila i obec Bílá Voda. Cíl mají oba tyto územní samosprávné celky stejný, avšak pravidla, harmonogram, alokované částky a propagace participativního rozpočtu se od sebe odlišují.

Co se týká především vítězných návrhů na projekty, tak byly navrhovatelé u obou územně samosprávných celků stejně uchopeny. Obecně se jednalo o úpravu veřejného prostranství – altány, přístřešky, sportoviště, hřiště, úprava chodníků apod. Tyto návrhy se objevují taktéž u jiných měst či obcí v okolních okresech a jsou v souladu s již zmíněnými hlavními pravidly participativního rozpočtu.

Cílem této podkapitoly je porovnat tyto participativní rozpočty na území okresu Jeseník mezi sebou. Je také potřeba vzít na vědomí, že je porovnávána malá obec s 319 obyvateli a město s 10 806 obyvateli. Tudíž se jedná o nejmenší a největší územní samosprávný celek v okrese. Tyto územně samosprávné celky jsou rozpočtově, administrativně, územně i velikostně dost rozdílné.

7.3.1 Harmonogram

Po třech měsících od zahájení participativního rozpočtu v obci Bílá Voda už dochází k přípravě a realizaci vítězného projektu s předpokládanou časovou náročností dle harmonogramu do konce téhož roku. Nakonec realizace byla delší a pokračovala následně do dalšího roku 2018.

Oproti tomu participativní rozpočet ve městě Jeseník je časově náročnější. Celý proces od zahájení až po vyhlášení vítězných návrhů trvá třičtvrtě roku s příslibem jejich následné realizace do 18. měsíců po vyhlášení. Taktéž z toho důvodu také město Jeseník nepořádá participativní rozpočet každý rok a má mezi jednotlivými ročníky pauzu z hlediska náročnosti celého procesu a taky prostoru pro realizaci vítězných projektů.

Nicméně, město Jeseník má oproti obci Bílá Voda více vítězných návrhů, taktéž víc podávaných návrhů, jiná pravidla pro hlasování, částečně i náročnější projekty pro realizaci, tudíž je potřeba mít delší časový harmonogram celého participativního rozpočtu.

7.3.2 Pravidla

Pravidla města Jeseník a obce Bílé Vody se částečně odlišují, ale oba tyto územně samosprávné celky měly stejný cíl – umožnit svým občanům se podílet na rozhodování o rozvoji jejich obce. Taktéž zachovaly ty nejzákladnější charakteristiky a pravidla, které utvářejí celou podstatu participativního rozpočtu – návrhy musí být veřejně prospěšné pro všechny občany, realizovatelné, podávat návrhy a hlasovat smí občané obce.

Některá pravidla, která se od sebe odlišují:

- **Podávání návrhů**

- V případě města Jeseník smí návrh podávat osoba starší 16 let s určitým vztahem k Jeseníku, nemusí se konkrétně jednat o trvalé bydliště. Tudíž smí podávat návrhy také jen studující, pracující či žijící obyvatelé ve městě, kteří akorát zde nemají registrované trvalé bydliště. Na druhé straně v obci Bílá Voda smí podávat návrhy jen zletilé osoby s trvalým bydlištěm v obci. Pokud porovnáme pravidlo týkající se věku navrhovatelů, v tomto případě je město Jeseník progresivnější. Taktéž zde hraje roli mnoho jiných aspektů – fungování středních škol či víceleté gymnázium ve městě, spousta mladých lidí dojíždí za studiem právě do města Jeseník. V tomto případě se hodí snížit věkovou hranici navrhovatelů. Avšak, obecně mladší účastníci mohou pomoci odhalit stěžejní problémy či potřeby města, které trápí právě mladší generaci. V případě srovnání, zda by navrhovatel měl mít trvalé bydliště v obci či ne, lze se dívat na danou situaci různými pohledy. Obce usilují prostřednictvím participativního rozpočtu o vtáhnutí především svých občanů do rozhodování obce, je třeba brát v potaz také to, že někteří obyvatelé v obci žijí bez trvalého bydliště a využívají veřejné obecní služby, dochází na obecní akce, pracují v obci apod. V tomto případě by tito obyvatelé taktéž měli mít možnost podávat návrhy. Místní obyvatelé obce mohou také trpět „slepotou“ k určitým obecním problémům, které třeba dokážou odhalit občané, kteří do obce dojíždí za prací, relaxací, rodinou apod. Avšak, je také možnost nejprve provést analýzu obyvatel žijících

v obci, kolik takových obyvatel v obci je a kolik obyvatel by dané pravidlo ovlivnilo.

- V rámci počtu podávaných návrhů, má město Jeseník vyhrazeno maximálně 2 návrhy na jednoho navrhovatele. Obec Bílá Voda mělo maximum jeden návrh na obyvatele. Obě tyto pravidla těchto územně samosprávných celků jsou v souladu s alokovanou částkou na participativní rozpočet, účasti na předkládání návrhů, kapacit či velikostí obce.
- S podáváním návrhů obec Bílá Voda žádala navrhovatele, aby předložili zároveň seznam alespoň 5 sympatizantů jeho projektu. Tato myšlenka pomohla obci mít přehled o tom, že s návrhem souhlasí i další občané a jsou ochotni ho například při hlasování podpořit. V souladu s tím, také dané pravidlo pomohlo obci ušetřit čas strávený nad proveditelností návrhů, které by nebyly tolik prospěšné či by neměly ohlas u ostatních občanů obce viz. případ města Jeseník a podaný návrh na sochu medvěda na náměstí, který si vysloužil v rámci hlasování nejvíce minusových bodů.

- **Prezentace návrhů**

V pilotním ročníku mělo město Jeseník v pravidlech povinné prezentování návrhů na veřejném setkání s následnou diskusí. V dalším ročníku tato povinnost byla zrušena z důvodu, že veřejné prezentování odrazovalo nové navrhovatele, kterým není veřejné prezentování příjemné. Obec Bílá Voda zahrnuje prezentaci přímo do hlasování, které taktéž probíhalo na veřejném setkání. Obecně prezentování návrhů dává navrhovatelům možnost obhájit svůj návrh a přesvědčit ostatní občany o jeho volbě. Dle zkušeností města Jeseník by prezentace neměla být povinná, ale volitelná.

- **Hlasování**

Pravidla pro občany, kteří mohou hlasovat jsou z většiny totožná jako při podávání návrhů. Nicméně, forma hlasování se lišila. Hlasování města Jeseník probíhá ve dvou formách – elektronicky a fyzicky. V obci Bílá Voda probíhalo hlasování na veřejném setkání pouze fyzicky. U takové malé obce nebylo příliš nutné elektronické hlasování. Nicméně, prostřednictvím elektronického hlasování by se zapojilo více občanů. Ze zkušeností města Jeseník je elektronické hlasování využíváno téměř v 99 % ze všech hlasů. Taktéž evidence hlasování není tolik náročná. Ve městech využívající participativní rozpočet je rozhodně elektronické hlasování žádoucí.

Zajímavostí města Jeseník při hlasování je, že využívá metodu D21 – také známa jako Janečkova metoda hlasování. Pro hlasování má každý občan k dispozici celkem 10 hlasů. Z toho je 7 hlasů kladných a 3 záporné. Dle provedeného rozhovoru se zástupcem města Jeseník, je tato metoda zajímavá. Občan má možnost volit více návrhů a taktéž dát záporný hlas těm návrhům, který by nechtěl realizovat nebo se mu nelíbí. Záporné hlasy pomáhají městu odhalit ty projekty, které by město třeba v budoucnu nemělo realizovat, protože jsou ze strany občanu nežádoucí.

Nelze říct, že některá pravidla jsou nastavená špatně či která jsou lepší. Jak bylo několikrát v této diplomové práci zmíněno, obce si mohou pravidla participativního rozpočtu přizpůsobit vzhledem ke svým potřebám, velikosti či situaci obce, ve které se právě nachází.

7.3.3 Alokovaná částka

Co se týká alokované částky, tak se také u těchto dvou územních samosprávných celků odlišují. Město Jeseník alokuje v rámci participativního rozpočtu částku 1 000 000 Kč. Dle rozhovoru se zástupcem města Jeseník je participativní rozpočet financován ze zdrojů vyhrazených pro investiční projekty. Zatímco obec Bílá Voda vyčlenila částku finančních prostředků ve výši 200 000 Kč. V rámci porovnání je také důležité brát v potaz celkovou rozpočtovou situaci a objem rozpočtu daných obcí.

Jen v rámci přehledu, v roce 2017, kdy obec Bílá Voda schválila participativní rozpočet, tak schválený rozpočet pro tento rok se skládal z příjmů ve výši cca 6 mil. Kč a výdajů ve výši cca 8 mil. Kč. Nicméně v rámci skutečného plnění byl rozpočet na konci období s menším schodkem. (Monitor, 2023). Město Jeseník v roce 2019, kdy zavádělo participativní rozpočet, mělo schválený rozpočet s příjmy ve výši cca 257 mil. Kč a výdaje ve výši cca 246 mil. Kč. Avšak, skutečné plnění bylo u obou položek vyšší, ale i přesto rozpočet byl na konci období v přebytku (Monitor, 2023).

I přestože se celková alokovaná částka pro participativní rozpočet obcí odlišuje, tak limit maximálních finančních nákladů na návrh projektu není příliš rozdílný viz rok 2021, kdy město Jeseník stáhlo finanční limit na návrh z 500 000 Kč na 300 000 Kč. V tomto případě lze realizovat více různorodých projektů najednou, než se vyčerpá celková alokovaná finanční částka. Obec Bílá Voda měla maximální limit 200 000 na návrh a celkový participativní rozpočet s tím, že cílem byl jen jeden vítězný. V tomto případě město Jeseník podpořilo kvantitu návrhů projektů. Lze to brát i jako motivační prostředek pro navrhovatele – větší šance, že právě jeho návrh uspěje. V souladu s pravidly města a poměrně vyšším

zájmem obyvatel prostřednictvím podávaných návrhů postupujících do hlasování, má občan možnost hlasovat pro více projektů, které se mohou umístit na předních příčkách oblíbenosti a být zrealizovány. Tohle je pro větší město jako Jeseník a jiná města cca od 3 000 obyvatel v České republice vhodným parametrem participativního rozpočtu. Nicméně pro menší obce přibližně cca do 3 000 obyvatel je spíše žádoucí participativní rozpočet s jedním vítězným projektem, jak tomu bylo v obci Bílá Voda, a nejen z hlediska alokované částky, ale také z hlediska náročnosti celého procesu participativního rozpočtu.

V rámci teorie participativního rozpočtu není úplně prioritou vysoká alokovaná částka a realizace velkých projektů, nýbrž vzbudit zájem občanů o fungování a rozvoj své obce a o zájmy jiných obyvatel bydlících na ve stejné obci.

7.3.4 Propagace participativního rozpočtu

Pokud jde o propagaci participativního rozpočtu, jsou značné rozdíly mezi městem a obcí. Co se týká obce Bílá Voda, participativní rozpočet fungoval spíše v rámci „domácí atmosféry“ obce. Taktéž k tomu byly přizpůsobeny pravidla – hlasovat a podávat návrhy mohl jen obyvatel s trvalým bydlištěm na území obce Bílá Voda. Základem bylo informovat především obyvatele s trvalým bydlištěm v obci. To probíhalo prostřednictvím informačního letáčku ve schránkách, informací na webových stránkách města, na projednávání zastupitelstva apod. Dle provedeného rozhovoru se starostou obce jsou obyvatelé žijící na tomto území více zvyklí se zapojovat do různých akcí či dění obce. Tudíž nebylo příliš nutné vyvíjet velkou snahu na propagaci participativního rozpočtu.

Město Jeseník, jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole, využívá různé formy informačních kanálů. V tomto případě je potřeba participativní rozpočet dostat do povědomí více občanů. V souvislosti s daným pravidlem je potřeba oslovit širší okruh občanů, než tomu bylo v obci Bílá Voda. Město Jeseník také investuje značnou částku do propagace participativního rozpočtu, konkrétně třeba na tvorbu a provoz webových stránek „Tvoříme Jeseník“ fungující pod záštitou společnosti Decision 21.

7.3.5 Porovnání participativních rozpočtů na území okresu Jeseník s okolními okresy

Participativní rozpočty na území okresu byly již představeny – město Jeseník a obec Bílá Voda. Taktéž na území okolních okresů Bruntálu a Šumperku, v některých územně samosprávných celcích také funguje participativní rozpočet.

Tato kapitola má za cíl porovnat či podat přehled fungujících participativních rozpočtů v rámci okolních okresů – města, alokované částky, počet obyvatel, výherní projekty a délka praxe viz *Tabulka č. 5*. Jedná se především o územně samosprávné celky, které mají statut města.

Tabulka 5 Participativní rozpočty ve městech okolních okresů Šumperk a Bruntál (vlastní zpracování)

Okres	Město	Alokovaná částka (Kč)	Počet obyvatel (2021)	Projekty	Ročník
Bruntál	Bruntál	500 000	15 523	<ul style="list-style-type: none"> • Bosé nohy v parku – bosoviště u cyklostezky • Workoutové hřiště a parkur 	2020–2023
	Vrbno pod Pradědem	300 000	4 839	<ul style="list-style-type: none"> • Workoutové hřiště 	2019
	Albrechtice	1 000 000	3 421	<ul style="list-style-type: none"> • Discgolfové hřiště • Rozšíření sportoviště 	2022, 2023
	Krnov	1 000 000	22 665	<ul style="list-style-type: none"> • Psí park • Oprava cyklostezky • Sportovně relaxační zóna • Doplnění dětského hřiště 	2017–2023
Šumperk	Šumperk	500 000	24 910	<ul style="list-style-type: none"> • Mobiliář 	2017

V *Tabulce č. 5* jsou uvedeny města, která využívají nebo využívaly participativní rozpočet. Všechny informace v tabulce o daných městech jsou čerpány z jejich oficiálních webových stránek ocitovaných níže při rozboru jejich participativních rozpočtů.

Co se týká participativních rozpočtů u měst okolních okresů, tak byly zavedeny se stejným cílem jako participativní rozpočty na území okresu Jeseník. Cílem participativního rozpočtu bylo vtáhnout občany do dění obce a zapojit je do rozhodování o jejím rozvoji. Fungování a pravidla participativních rozpočtů byla téměř totožná. Zajímavostí je, že se v jejich pravidlech objevovaly postupy či pravidla jak města Jeseníku, tak i obce Bílá Voda. Jak bylo několikrát v této práci zmíněno, každá obec nebo město si může pravidla určit taková jaká potřebuje vzhledem k situacím, ve kterých se právě nachází. Nicméně, musí zachovat celou podstatu a smysl participativního rozpočtu.

Vítězné návrhy jsou v jednotlivých městech podobné. Občané často vnímají nedostatky, ať už na veřejných sportovištích, dětských hřištích, kulturních záležitostech, parcích apod.

Zajímavostí při provedené analýze participativních rozpočtů nacházející se na území okolních okresů je, že některé obce či města sice participativní rozpočet nyní nerealizují, ale mají realizaci této metody uvedenou jako cíl v rámci **strategického plánování**.

Město Bruntál alokovalo finanční částku ve výši 500 000 Kč v rámci participativního rozpočtu. Participativní rozpočet zavedlo v roce 2020 s každoročním opakováním. Během těchto let se alokovaná finanční částka nezměnila. Co se týká pravidel, podávat návrhy smí jen občan s trvalým bydlištěm v obci starší 15 let. Pokud není navrhovatel zletilý, je podmínkou, aby si opatřil plnoletého garanta také s trvalým bydlištěm v obci. V rámci hlasování, občan má možnost hlasovat třemi hlasy, ze kterých jsou 2 kladné a 1 záporný. (Město Bruntál, © 2023)

Město Vrbno pod Pradědem mělo participativní rozpočet jen pro rok 2019 s tím, že z důvodu covidové situace se město rozhodlo finanční prostředky, které měly být alokovány ve prospěch participativního rozpočtu ušetřit. V roce 2019 celková alokovaná částka byla ve výši 300 000 Kč. Co se týká podávání návrhů, tak navrhovatel by měl být obyvatelem města s trvalým pobytem a starší 16 let s tím, že svůj návrh doplní seznamem minimálně 10 podporovatelů návrhu projektu, kteří mají taktéž trvalé bydliště v obci. Toto pravidlo bylo taktéž uplatněno v obci Bílá Voda. (Vrbno pod Pradědem, © 2000–2023)

Město Albrechtice pořádalo participativní rozpočet v roce 2022 a nyní i v roce 2023 s celkovou alokovanou částkou 1 000 000 Kč. Navrhovatelem smí být fyzická osoba starší 15 let s trvalým bydlištěm ve městě a také právnická osoba sídlící ve městě Albrechtice. Na území okresu Jeseník se nesečkáme s takovým pravidlem participativního rozpočtu, že navrhovatelem smí být také právnická osoba. Taktéž je vyžadován k návrhu seznam

minimálně 30 podporovatelů, nicméně mohou být starší 15 let s trvalým bydlištěm ve městě. Maximální částka na projekt není limitována, tudíž smí projekt být v celkové výši 1 000 000 Kč. Hlasování probíhá formou D21, viz město Jeseník, kde má občan k dispozici celkově 4 hlasy, 3 plusové a 1 minusový. (Město Albrechtice, © 2023)

Město Krnov provozuje participativní rozpočet již od roku 2017 opakovaně každý rok. Se stejnou alokovanou finanční částkou 1 000 000 Kč. Co se týká pravidel, navrhovatelem smí být občan s trvalým bydlištěm, který může být starší 15 let. Taktéž navrhovat projekt smí právnická osoba sídlící ve městě. V rámci podávání návrhů, musí navrhovatel přiložit seznam minimálně 30 podporovatelů návrhu starších 15 let s trvalým bydlištěm v Krnově. V rámci hlasování má každý hlasující 4 hlasy, 3 plusové a 1 minusový. (Město Krnov, 2023)

V rámci okresu Šumperk, právě **město Šumperk** provozoval participativní rozpočet v roce 2017. Detaily však byly obtížně dohledatelné. Nicméně, alokovaná finanční částka pro participativní rozpočet byla ve výši 500 000 Kč, kdy se o návrzích hlasovalo prostřednictvím veřejného setkání a vítězným návrhem bylo vybavení a úprava mobiliáře města. (Město Šumperk, 2017) Následující rok 2018 město pořádalo anketu jako „participativní rozpočet“ v rámci, kterého vyčlenilo 750 000 Kč a poskytlo občanům hlasovat o návrzích, které průběžně zasílali prostřednictvím korespondence úřadu nebo v rámci požadavků na webových stránkách. V tomto případě neprobíhal proces klasického participativního rozpočtu dle pravidel a harmonogramu, ale jednalo se o jistý druh participace. Dá se říct, že právě participativní rozpočet pomohl městu Šumperk odhalit participaci jako takovou. Participace proběhla jiným způsobem, podle uvážení orgánů města, bez využití metod, postupů a pravidel participativního rozpočtu. (Město Šumperk, 2018)

Shrnutím celé této kapitoly je, že participativní rozpočty fungují nebo také fungovaly na území okolních okresů Jesenicka. Co se týká pravidel, tak jsou ve většině případů podobná nebo shodná s participativními rozpočty, které fungovaly nebo fungují na území okresu Jeseník. Nicméně, mezi jednotlivými pravidly byly nalezeny i určité zajímavosti – navrhovatelé mohou být právnické osoby, seznamy podporovatelů i ve velkých městech, projekty ve výši 1 000 000 Kč a jiný druh participace – anketa. Každý praxe územních samospráv s danou metodou může být inspirací pro obce či města, která ještě participativní rozpočet nerealizovala. Pokud je participativní rozpočet pro některé obce či města příliš náročný, může alespoň pomoci odhalit význam participace a pomoci najít jiné participativní řešení.

8 ANALÝZA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ PARTICIPATIVNÍCH ROZPOČTŮ NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK

V rámci této diplomové práce byl proveden kvantitativní výzkum pomocí standardizovaného dotazníkové šetření, které bylo adresováno přímo starostům obcí či měst na území okresu Jeseník. Dotazníkové šetření bylo taktéž podpořeno provedenými rozhovory s vybranými respondenty neboli zástupců územních samosprávných celků. Cílem dotazníkového šetření a rozhovorů s respondenty bylo zanalyzovat situaci participativních rozpočtů na území okresu Jeseník a následně navrhnout opatření pro rozšíření a efektivní využívání těchto participativních rozpočtů.

8.1 Dotazníkové šetření doplněné postřehy ze standardizovaných rozhovorů

Metoda dotazníkového šetření byla zvolena z důvodu obecné analýzy obcí či měst nacházejících se na území okresu Jeseník, které participativní rozpočet nevyužívají. Dané šetření bylo adresováno pouze starostům či starostkám těchto územně samosprávných celků.

Cílem dotazníkového šetření bylo všeobecně zjistit, zda tyto obce či města mají informace o participativním rozpočtu s prioritním cílem, zda by měly zájem tento rozpočet využít.

Dotazník je spíše standardizovaný s polouzavřenými 13 otázkami, které byly sestaveny a využity jen v rámci této diplomové práce viz *Příloha 1*. Otázky jsou uzavřené, nicméně k některým otázkám bylo respondentům umožněno vyjádřit i své vlastní názory či myšlenky. Téměř všechny otázky byly povinné s jednou možností odpovědi. Z hlediska obsahové stránky, otázky se týkaly všeobecné informovanosti zástupců územních samospráv o participativním rozpočtu, zda by byli ochotni či by měli prostor vyčlenit část veřejných finančních prostředků ze svých rozpočtů a zda by měli zájem tuto metodu využít.

Jak již bylo zmíněno, dotazovanými respondenty byly starostové či starostky územně samosprávných celků na území okresu Jeseník. Okres Jeseník sčítá 24 obcí z toho bylo osloveno 22 starostů územních samosprávných celků. Prostřednictvím dotazníkového šetření nebylo osloveno město Jeseník a obec Bílá Voda, se kterými byly provedeny polostrukturované rozhovory zvláště, jelikož participativní rozpočet v minulosti využili či stále využívají. Dotazníkového šetření se **zúčastnilo 14 respondentů**. Počet zúčastněných respondentů je více než uspokojující vzhledem k časové vytíženosti představitelů územních

samospráv především menších obcí (do 1 000 obyvatel), kterých je na území okresu Jeseník více než polovina.

Dotazník byl zaslán prostřednictvím e-mailu a adresován přímo starostům či starostkám územně samosprávných celků s tím, že ve spolupráci s regionálním scoutem ICOK, zakladatelem PositivJE a patriotem Jesenicka Kamilem Kavkou a se starostkou města Jeseník i předsedkyní SMOJ byl dotazník zmíněn v rámci setkání SMOJ.

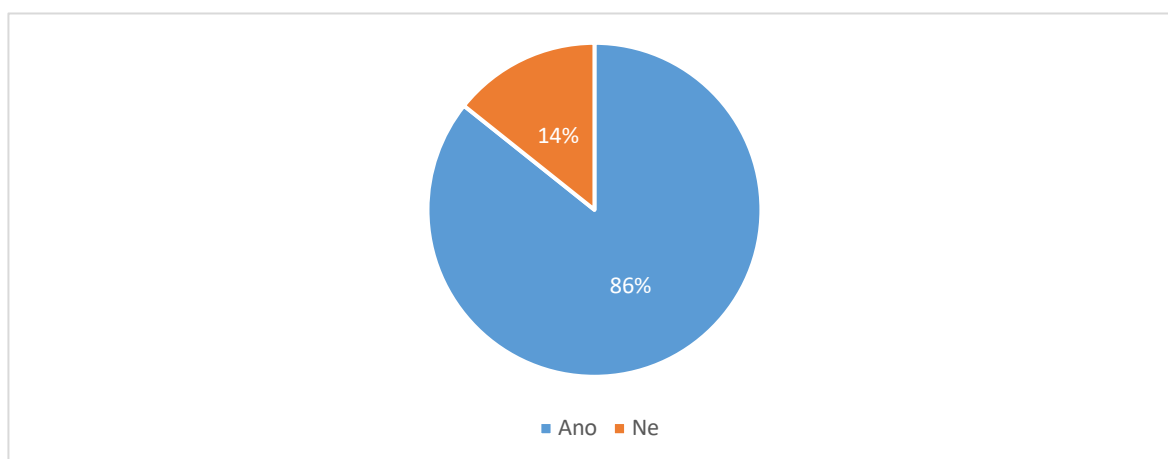
Dotazník byl vytvořen prostřednictvím platformy Google Forms, která taktéž pomohla vyhodnotit matematicko-statistická data. Nicméně, samotné vyhodnocení pro účely diplomové práce bylo provedeno na základě vlastního zpracování. Taktéž bylo vyhodnocování dotazníkového šetření doplněno o některé postřehy z rozhovorů se starosty či starostkami územních samospráv (4 respondenti), které participativní rozpočet nevyužívají. Všechny rozhovory na téma participativní rozpočet jsou konkretizovány v rámci samostatné kapitoly této diplomové práce.

8.1.1 Vyhodnocení dotazníku

- **Slyšeli jste o participativním rozpočtu?**

První otázka se týkala povědomí zástupců územních samospráv o existenci participativního rozpočtu s tím, že 12 ze 14 respondentů odpovědělo, že o participativním rozpočtu slyšelo.

Obrázek 4 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 1 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

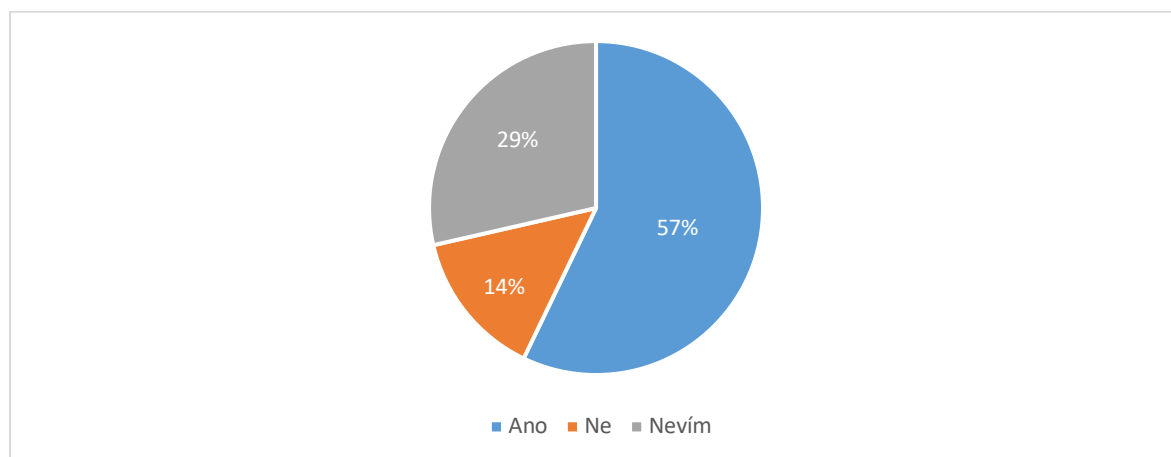

V rámci provedeného rozhovoru s některými respondenty bylo zjištěno, že informace o participativním rozpočtu jim byly poskytnuty v rámci některých veřejných setkání s ostatními zástupci měst či obcí. Nicméně, jsou obce, zejména ty menší, do 1 000 obyvatel, které o participativním rozpočtu nemají žádné informace. Právě díky provedému rozhovoru

jim participativní rozpočet přišel zajímavý, zejména díky jeho myšlence o zapojení občanů do dění a rozvoje obce. V rámci položené doplňující otázky respondentům, zda ví o municipalitě na území okresu Jeseník, která participativní rozpočet realizovala, uváděli jako příklad obec Bílou Vodu.

- **Byli byste ochotni vyčlenit část veřejných finančních prostředků na participativní rozpočet?**

Druhá otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na to, zda by zástupci územně samosprávných celků byli ochotni vyčlenit část veřejných finančních prostředků ve prospěch participativního rozpočtu. Z celkových 14 respondentů odpovědělo 8 z nich, že by byli ochotni vyčlenit finanční prostředky pro participativní rozpočet, 4 odpověděli, že neví a 2 respondenti odpověděli, že nikoliv. V souladu s rozhovory s vybranými respondenty bylo zjištěno, že zejména menší obce do 500 obyvatel nemají dost finančních prostředků pro participativní rozpočet, jelikož zpravidla řeší jiné stěžejní problémy obce, které jsou finančně velmi náročné, například projekty pro zlepšení technické infrastruktury.

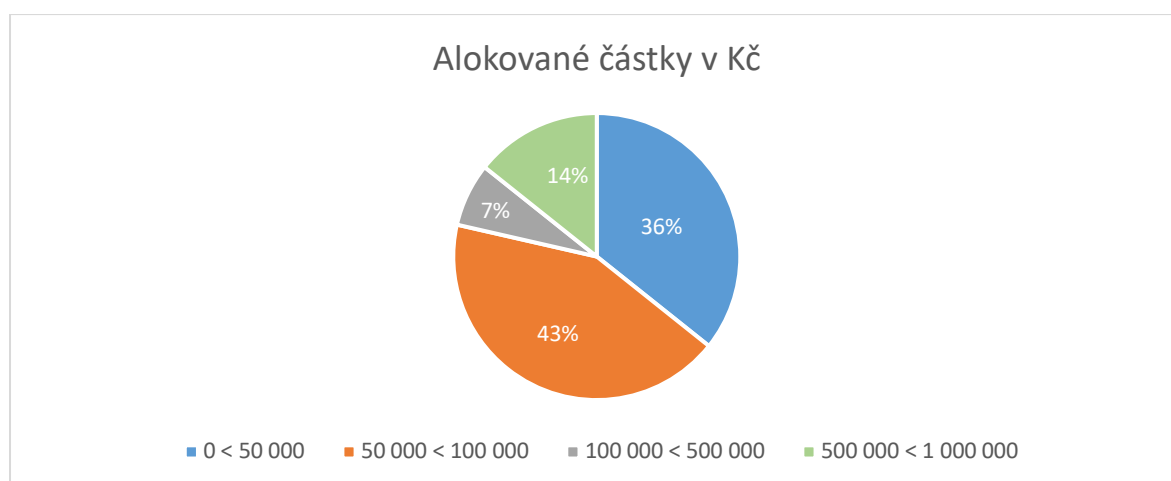
Obrázek 5 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 2 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

Pozitivní zjištění však je, že 8 územně samosprávných celků by bylo ochotno a mělo by prostor vyčlenit část finančních prostředků z veřejného rozpočtu právě pro participativní rozpočet. V rámci odpovědi „nevím“ 4 respondentů lze reagovat tak, že by byla možnost těmto respondentům poskytnout více informací o participativním rozpočtu, o jeho procesech, pravidlech, náročnosti a zkušenostech ostatních obcí či měst. Jde o to, aby si respondenti dokázali vytvořit přesnou představu o dané metodě. Co se týká odpovědí dvou respondentů, že by nebyli ochotni vyčlenit část finančních prostředků z rozpočtu, zde by se nabízel doplňující otázka, proč tomu tak je. V daném případě by se mohlo jednat například

o důvody typu, nedostatek finančních prostředků, nezájem o větší zapojení občanů či nedůvěra konceptu participativního rozpočtu.

- **O jakou vyčleněnou částku pro participativní rozpočet by se jednalo?**

Třetí otázka se týkala výše alokované částky ve prospěch participativního rozpočtu, která taktéž navazuje na předchozí otázku č. 2. Co se týká odpovědi na danou otázku, tak 36 % respondentů odpovědělo, že by byli ochotni vyčlenit částku od 0 do 50 000 Kč, poté 43 % respondentů uvedli částku od 50 000 Kč do 100 000 Kč, dále 7 % respondentů uvedlo částku od 100 000 Kč do 500 000 Kč a 14 % respondentů uvedlo částku od 500 000 Kč do 1 000 000 Kč. Nejvíce respondentů odpovědělo, že by alokovalo částku ve výši od 50 000 Kč do 100 000 Kč. Pro pilotní ročník realizace participativního rozpočtu mohou být tyto částky dostačující s tím, že by například po pozitivní zkušenosti s danou metodou byly tyto municipality ochotny pro příští ročníky alokovat větší částku finančních prostředků.

Obrázek 6 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 3 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

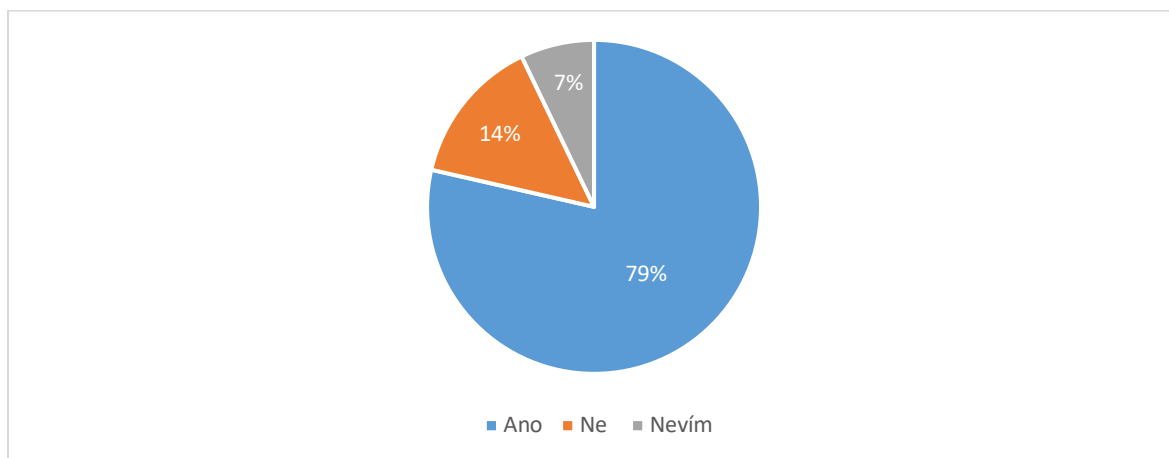
Další větší část respondentů uvedla částku do 50 000 Kč s tím, že danou odpověď volili i respondenti, kteří uvedli, že by pro danou metodu nebyli ochotni vyčlenit žádné finanční prostředky. Nicméně, v souladu s provedeným rozhovorem lze dedukovat, že tyto odpovědi se týkaly především respondentů menších obcí, které nemají prostor pro alokaci většího finančního obnosu. Někteří starostové taktéž argumentují tím, že se tyto malé částky pro participativní rozpočet nevyplátí a raději upřednostní možnost je investovat do jiných investičních či kulturních akcí.

Co se týká alokované částky od 100 000 až 500 000 Kč, tyto částky jsou velmi využívány i jinými obcemi či městy na území okresu Jeseník, ale taktéž v rámci okolních okresů. Jedná se zpravidla o časté alokované částky ve prospěch participativního rozpočtu. Zajímavostí je,

že 14 % respondentů odpovědělo, že by byli ochotni vyčlenit částku od 500 000 Kč do 1 000 000 Kč. Tato částka je taktéž častěji využívána především většími územně samosprávnými celky, které již mohou mít status města.

- **Dali byste možnost občanům podávat návrhy na projekty a ty jejich nejúspěšnější by se následně realizovaly v obci na základě jejich potřeb a přání?**

Otázka č. 4 byla zaměřena na předkládané návrhy projektů občany v rámci participativního rozpočtu. Z celkových 14 respondentů by 11 z nich umožnilo navrhnout občanům projekty a následně by je zrealizovalo. Odpověď nevím volil 1 respondent a 2 odpověděli, že by občanům takovou možnost neposkytli. V první řadě, je velmi pozitivní zprávou, že téměř 80 % respondentů by umožnilo svým občanům podávat návrhy na projekty a následně ty nejúspěšnější realizovat. Lze konstatovat, že tito respondenti jakožto zástupci územních samospráv jsou otevřeni komunikaci, spolupráci s občany a mají zájem se zabývat jejich potřebami. V dalším případě, přibližně 20 % respondentů odpovědělo, buď neutrálně nebo záporně.

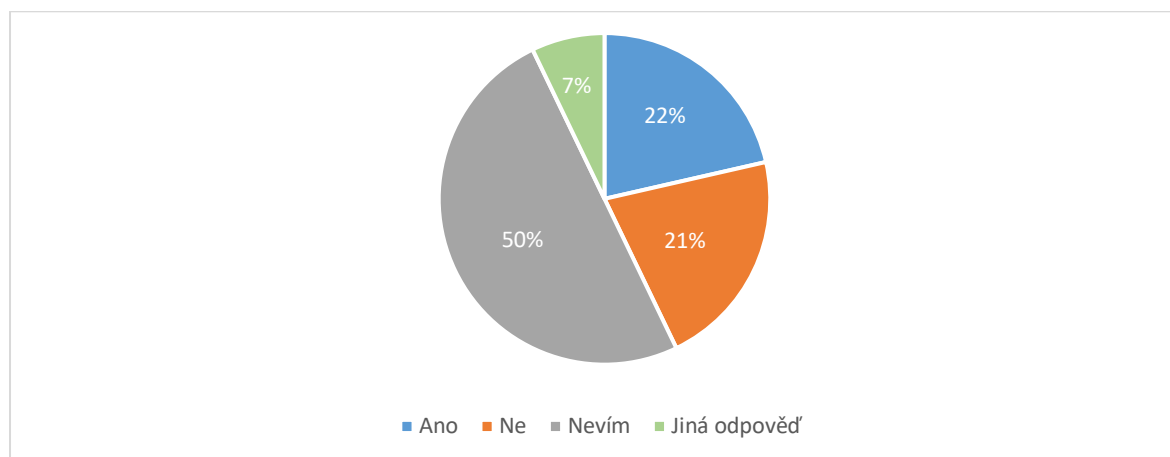

Obrázek 7 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 4 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

V návaznosti na provedené rozhovory, někteří zástupci zmiňovali obavu o navrhované projekty, konkrétně o jejich smysluplnost. Jinak řečeno, jde o obavy respondentů, že si občané odhlasují projekt, se kterým obec či město nesouhlasí či se bude jednat o nežádoucí projekt. Někteří taktéž uvádí, že je lepší mít nad návrhy občanů kontrolu. Nicméně, pokud jsou stanoveny jasná pravidla a je provedena důkladná proveditelnost těchto projektů, neměly by být odsouhlaseny projekty, které by nebyly v zájmu občanů či zástupců místních samospráv.

- **V návaznosti na bod 4, myslíte si, že by poté občané byli ve Vaší obci spokojenější?**

Otázka č. 5 navazovala na předchozí otázku č. 4, zda si respondenti myslí, že pokud občanům umožní navrhovat projekty, hlasovat o nich a realizovat je, zda by byli občané v jejich obci spokojenější. Tato otázka se spíše vázána na subjektivní pocity každého zástupce těchto obcí či měst. Nicméně, tito zástupci mají také zpravidla řadu let zkušeností v působnosti úřadu. Tím pádem mají vytvořený určitý přehled o jejich občanech a jejich spokojenosti. Odpovědi byly i v tomto případě různorodé, 50 % respondentů odpovědělo, že neví, zda by byli občané spokojenější, 22 % odpovědělo že ano, 21 % odpovědělo, že by občané spokojeni nebyli a 7 % respondentů volilo jinou odpověď, která zněla: „občané jsou stále nespokojeni a jejich očekávání jsou neomezená“. V návaznosti na položenou otázku, není překvapením, že polovina respondentů volila neutrální možnost, jelikož opravdu je tato otázka spíše o subjektivních pocitech a zkušenostech s obyvateli územních samospráv.

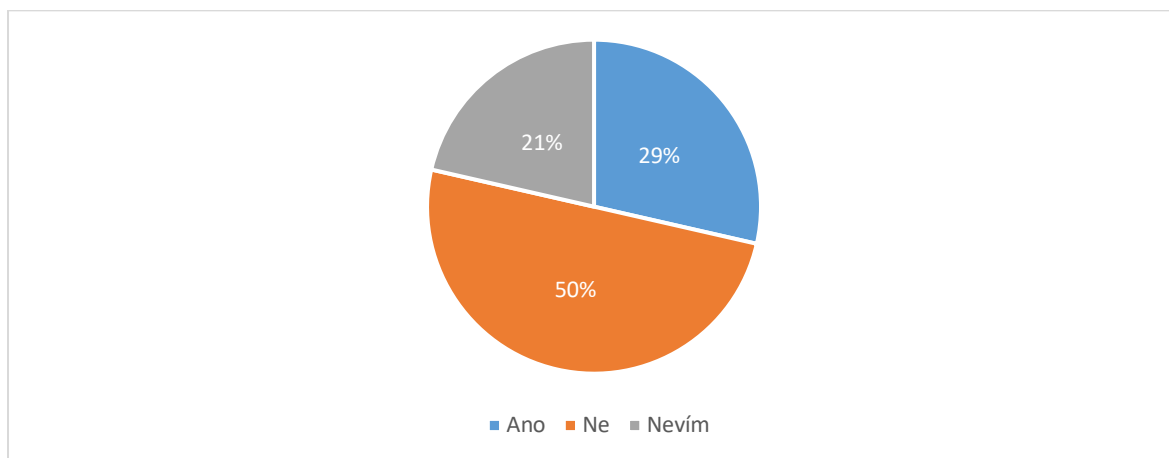
Obrázek 8 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 5 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

Avšak, v návaznosti na provedené rozhovory, zástupci místních samospráv uvádí, že spokojenost občanů je proměnlivá. V obci se najdou občané, co umí ocenit snahu obce umožnit občanům nějakou volbu, rozhodnutí, ať už je to formou participativního rozpočtu či prostřednictvím participace jako takové, nicméně vždy se najdou občané, kteří budou nespokojeni.

- **Myslíte si, že participativní rozpočet by Vám pomohl odhalit stěžejní problémy Vaší obce?**

Otázka č. 6 byla opět hodnocena spíše v rámci subjektivních pocitů jednotlivých zástupců územních samospráv. Cílem otázky bylo zjistit, zda si respondenti myslí, že by participativní

rozpočet pomohl odhalit stěžejní problémy jejich obce. Nicméně, polovina respondentů si nemyslí, že by právě participativní rozpočet pomohl odhalit nebo zjistit stěžejní problémy v jejich obci či městě. Avšak, téměř 30 % respondentů si myslí, že by právě participativní rozpočet pomohl odhalit problémy, které se v obci nacházejí. Zástupce města Jeseník v rámci provedeného rozhovoru zmínil, že právě díky navrhovatelům a jejich projektům prostřednictvím participativního rozpočtu, má město přehled o různých problémech, které je potřeba z jejich pozice řešit. Taktéž se objevují návrhy na řešení problémů, o kterých město ví, ale ještě nemělo prostor na to realizovat určité řešení. Participativní rozpočet může být také prostředkem pro uspíšení nebo upřednostnění řešení určitého problému prostřednictvím návrhu, který zvítězí v hlasování.

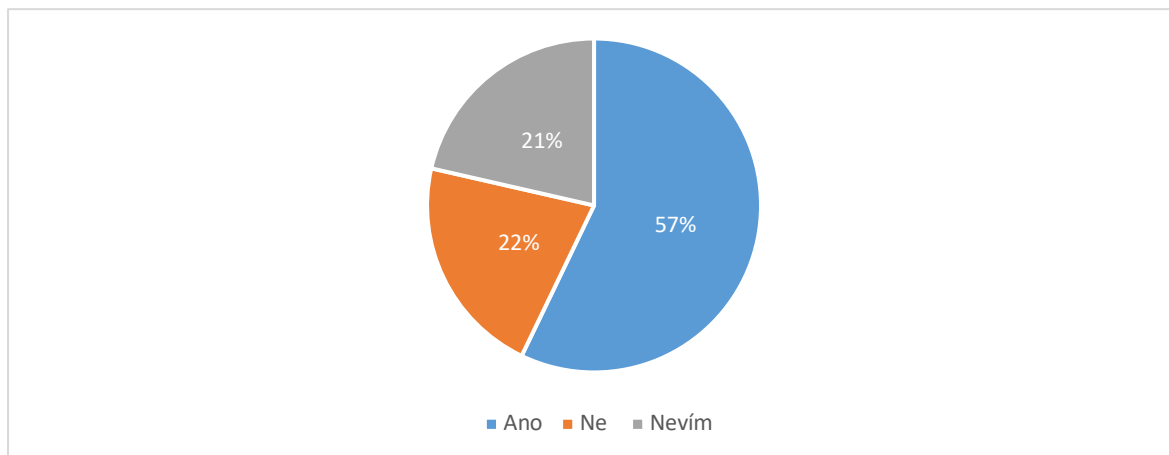

Obrázek 9 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 6 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

- **Myslíte, že by participativní rozpočet pomohl k rozvoji Vaší obce?**

Otázka č. 7 taktéž zahrnuje hodnocení založené spíše na subjektivních pocitech zástupců územních samospráv, zda si myslí, že by prostřednictvím participativního rozpočtu pomohli k rozvoji své obce či města. Téměř 60 % respondentů si myslí, že by participativní rozpočet pomohl k rozvoji jejich obcí či měst. Nicméně, kolem 20 % respondentů s tímto tvrzením nesouhlasí a 20 % respondentů volilo neutrální odpověď.

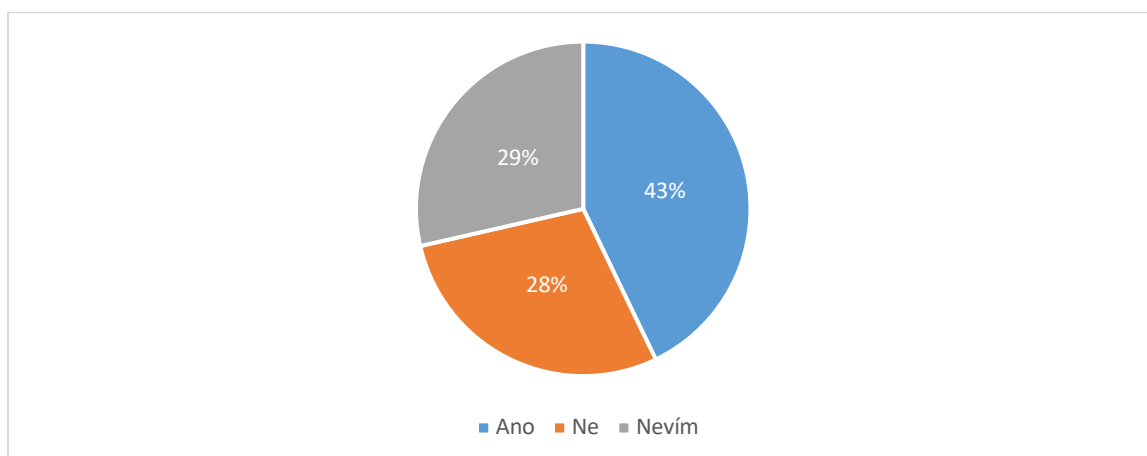
V tomto případě je třeba konstatovat, že jedním z hlavních cílů participativního rozpočtu je umožnit občanům rozhodovat o rozvoji jejich obci, a to právě prostřednictvím návrhů různých projektů na základě jejich veřejných potřeb.

Obrázek 10 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 7 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

- **Z pozice občana, využili byste možnost participativního rozpočtu?**

V rámci otázky č. 8 šlo o to zjistit, zda by respondenti využili participativní rozpočet z pozice občana. Každý zástupce obcí či měst je zároveň také občanem. Tato otázka byla položena z toho důvodu, že zástupci obcí či měst působící v takových pozicích na straně veřejné správy mohou mít tzv. „profesní“ deformaci pohledu, co se týká nových inovativních metod, například z hlediska jejich praxe se spoluprací s občany, zavádění nových přístupů, organizování akcí apod. Taktéž zpravidla při zavádění nových přístupů, inovací je téměř nutný zápal či víra pro danou věc ze strany inovátorů.

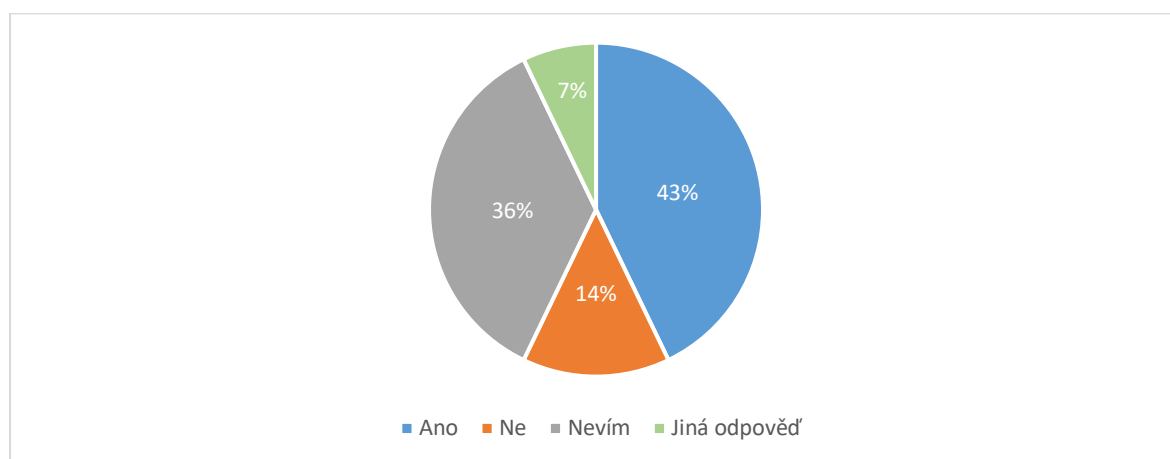
Obrázek 11 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 8 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

Na danou otázku odpovědělo kolem 40 % respondentů, že by participativní rozpočet využili i z pozice občana, osobně, téměř 30 % respondentů odpovědělo, že by participativní rozpočet nevyužilo a přibližně 30 % respondentů neví. Co se týká respondentů, kteří neví či si nejsou

jistí svou odpovědí, je třeba opět brát v potaz problém informovanosti. Lze uvažovat o tom, zda tito respondenti znají, jak celý proces participativního rozpočtu funguje apod.

- **Zvládli byste časově i kapacitně konzultovat návrhy občanů?**

Otázka č. 9 je zaměřená na časový i kapacitní prostor respondentů pro konzultaci návrhů s občany. Tato otázka byla zvolena především pro malé obce (do 500 obyvatel) nacházející se na území okresu Jeseník, jelikož jsou tyto obce zpravidla časově i personálně vytížené. Nicméně, kolem 40 % respondentů odpovědělo, že by byli schopni konzultovat návrhy občanů, tudíž by právě z tohoto hlediska realizace participativního rozpočtu nebyla příliš náročná. Dalších 14 % respondentů odpovědělo, že by konzultaci návrhů občanů časově ani kapacitně nezvládli, 36 % respondentů neví a 7 % respondentů zvolilo jinou odpověď: „snad ano, záleží na objemu návrhů“. Co se týká počtu respondentů, kteří neví či volí právě jinou odpověď, tak na základě harmonogramu participativního rozpočtu, příkladů dobré praxe, by si mohli vytvořit představu časové i kapacitní náročnosti konzultací návrhů občanů.

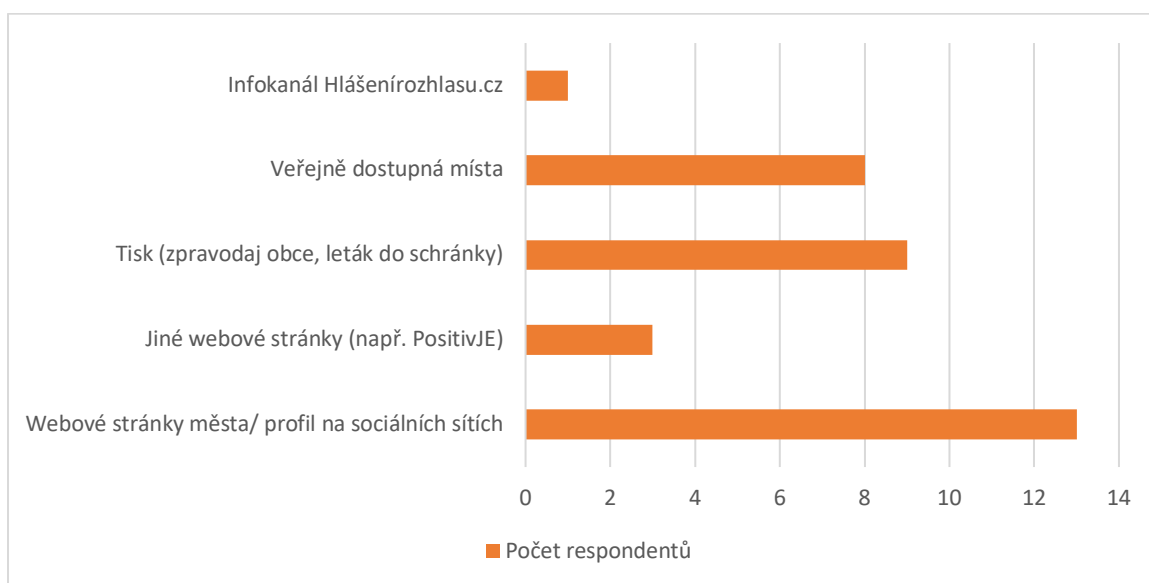

Obrázek 12 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 9 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

- **Jaký prostředek byste využili pro informování veřejnosti, kdybyste se pro participativní rozpočet rozhodli?**

Otázka č. 10 byla zaměřena na propagaci participativního rozpočtu. Jak již bylo zmíněno, propagace participativního rozpočtu je velmi důležitá. Pokud je participativní rozpočet v rámci územních samospráv provozován, je zapotřebí informovat o této možnosti co nejvíce občanů. Taktéž je pro případnou realizaci důležité, aby respondenti měli přehled o možnostech propagace. U této otázky mohli respondenti volit více odpovědí. Na otázku odpovídalo celkem 14 respondentů. V návaznosti na danou otázku, 13 respondentů by propagovalo participativní rozpočet na oficiálních webových stránkách města či profilu na

sociálních sítích, 9 respondentů by využilo tisk například prostřednictvím zpravodaje obce, letáku do schránky, 8 respondentů by využilo veřejně dostupná místa a 3 respondenti uvedli, že by využili i jiné webové stránky jako je například PositivJE⁴. Jinou odpověď, využití možnosti infokanálu Hlášenírozhlasu.cz, volil jeden ze zúčastněných respondentů. V rámci realizace participativního rozpočtu je zapotřebí informovat co nejvíce občanů. Nejlepší volbou je propagovat tento rozpočet kdekoliv je možné a smysluplné. Nicméně, webové stránky, sociální sítě, informační technologie, tisk, veřejná prostranství jsou dobrou volbou.

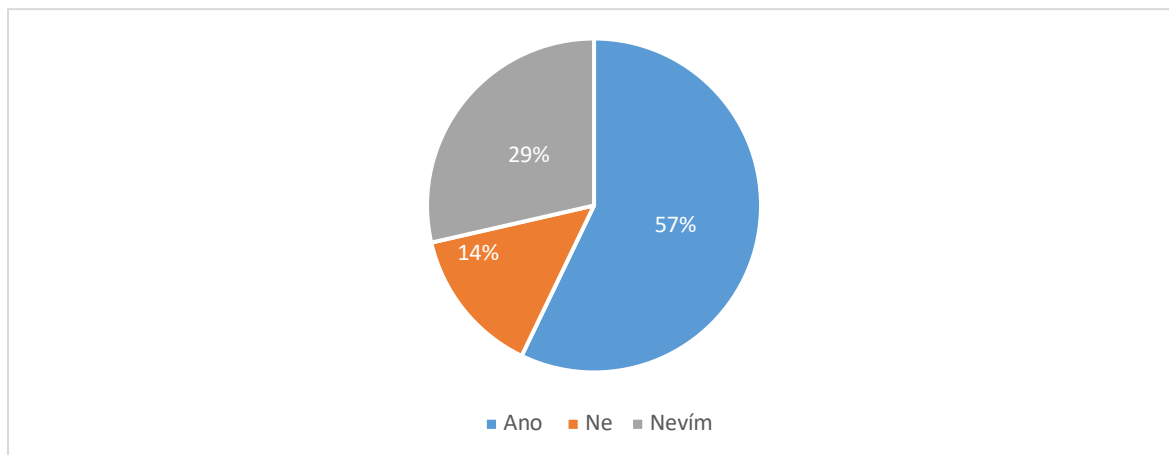

Obrázek 13 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 10 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

- **Umožnili byste podávat návrhy či hlasovat v rámci participativního rozpočtu občanům mladším 18 let? (Jen pro informaci, město Jeseník má limit 16 let)**

Cílem této otázky č. 11 bylo zjistit, zda by zástupci územních samospráv umožnili podávat návrhy či hlasovat občanům mladším 18 let. V rámci analýzy této diplomové práce a participativních rozpočtů na území okresu Jeseník a jiných okresů bylo zjištěno, že některé města umožňují hlasování občanům mladším 18 let. V některých případech se jedná i o hranici 15 let a výše. Umožnění hlasování mladším občanům bylo rozebíráno v rámci porovnávání pravidel participativních rozpočtů města Jeseník a obce Bílá Voda. Nicméně, více než polovina respondentů by hlasování či podávání návrhů umožnilo osobám mladším 18 let, téměř 30 % respondentů neví a 14 % respondentů by neumožnilo hlasování či podávání návrhů občanům mladším 18 let.

⁴ Platforma, která pomáhá prezentovat okres Jeseník jako jedinečné místo pro život. Taktéž jsou v rámci této platformy pořádány workshopy, vzdělávací akce, semináře, přednášky apod.

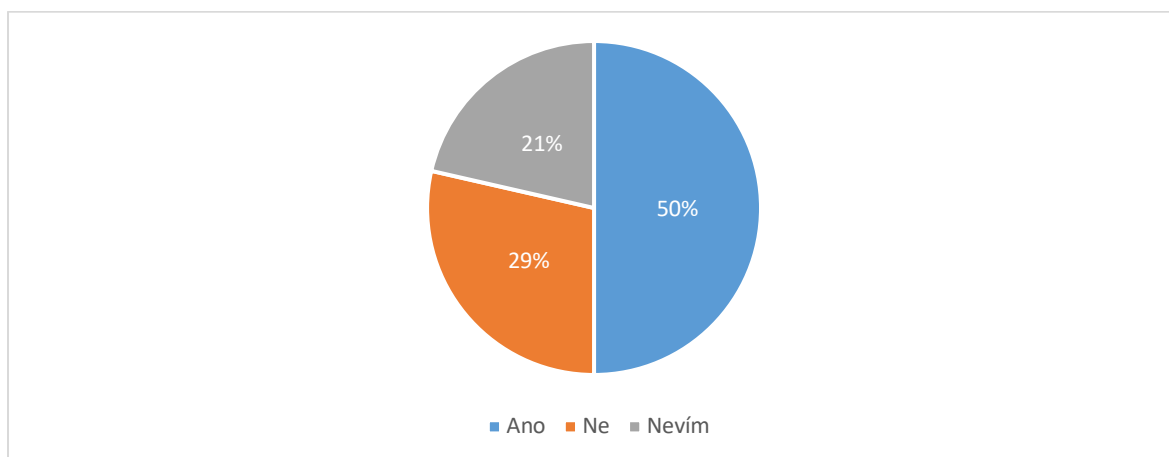

Obrázek 14 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 11 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

- **Dovolte se mi na konci dotazníku zeptat, zda je pro Vás participativní rozpočet zajímavý a v budoucnu byste tento proces využili?**

Otázka č. 12 byla poslední uzavřenou otázkou v rámci daného dotazníkového šetření. Tato otázka byla zároveň nejdůležitější pro analýzu a vyhodnocení postojů zástupců místních samospráv na území okresu Jeseník k participativnímu rozpočtu.

Velmi uspokojivým výsledkem je, že 50 % respondentů, konkrétně 7 zástupců územních samospráv uvedlo, že je pro ně **participativní rozpočet zajímavý a v budoucnu by tento proces využili**. Dále téměř 30 % respondentů uvedlo, že by participativní rozpočet nevyužilo a dalších 21 % respondentů neví.

Obrázek 15 Grafické znázornění odpovědí k otázce č. 12 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)

U respondentů, kteří uvedli, že by participativní rozpočet nevyužili se nabízí doplňující otázka proč, či jaké jsou důvody této odpovědi? V závislosti na provedené rozhovory byly uváděny spíše řešitelné problémy, které brání v realizaci participativního rozpočtu.

Nicméně, i tyto problémy lze vyřešit, konzultovat či navrhnout jinou participativní metodu, která by byla pro danou obec či město více vyhovující.

Co se týká respondentů, kteří nejsou rozhodnutí, opět se nabízí možnost jim poskytnout bližší informace o celé metodě a procesu participativního rozpočtu. Taktéž lze uvést příklady dobré praxe, zkušenosti, doporučení apod.

- **Chtěli byste něco vzkázat na závěr?**

Poslední 13. otázkou, která byla dobrovolná, mohli zástupci měst či obcí něco vzkázat na závěr dotazníkového šetření či napsat své myšlenky, názory. Zde se objevily pozitivní ohlasy, co se týká samotné myšlenky participativního rozpočtu.

„Zapojení občanů je velmi důležité a sami lidé ví, co se jim nelíbí a co je trápí, tohle je jedna z možností společně posunovat kvalitu života v obci dál“.

V rámci participativního rozpočtu, jakožto „moderního“ trendu rozvinutého v posledních letech na území České republiky, jsou velmi důležité příklady dobré praxe, zkušenosti či názory na tento proces. Jeden z respondentů uvedl: *„Již 2x mělo město vyčleněno v rozpočtu prostředky na PaR ve výši 1 mil. Kč, PaR nebyl spuštěn. Myslím si, že PaR je vhodný pro větší města. V menších obcích se projekty realizují na základě spolupráce se spolky, neziskovými organizacemi, na základě jejich podnětů. Projekty také realizují spolky z dotací města. Realizace projektů je tímto způsobem daleko rychlejší a bez zbytečné administrativy“.*

Tento názor podporuje již zmíněné téma vyskytující se v této diplomové práci, které se týká velikostí obcí. Lze zvážit, zda je právě tento proces prospěšný pro menší obce (například do 500 obyvatel). Zda by v jejich případě nebylo lepší volit jiný druh participace, než je přímo participativní rozpočet. U těchto menších obcí však bývá spíše zmiňován problém z ekonomického hlediska. V návaznosti na odpověď jednoho z respondentů je pozorován problém spíše v administrativě či účasti občanů. Bylo by vhodné tuto situaci dále probrat například prostřednictvím rozhovoru.

Nicméně, otázka ohledně realizace participativního rozpočtu u malých obcí bude dále rozebrána v rámci kapitoly navrhovaných opatření.

8.2 Shrnutí dotazníku

Tématem této diplomové práce je uplatnění participativního rozpočtu na území okresu Jeseník. Cílem je zanalyzovat současnou situaci a navrhnout opatření pro rozšíření participativního rozpočtu na tomto území. Dotazníkové šetření bylo provedeno v rámci

analýzy současného stavu a postoje zástupců územních samospráv nacházející se na území okresu Jeseník k participativnímu rozpočtu. Všechny otázky byly shrnuty a okomentovány. Nicméně, v souhrnu dotazníkového šetření byly zjištěny následující, v rámci této diplomové práce, důležitá fakta:

- Téměř všichni dotazovaní respondenti slyšeli o participativním rozpočtu.
- Více jak polovina respondentů by vyčlenila část finančních prostředků pro participativní rozpočet.
- Více než třičtvrtě respondentů by umožnili občanům podávat návrhy na projekty, které by následně realizovali.
- Více než polovina respondentů si myslí, že by participativní rozpočet pomohl k rozvoji jejich obce.
- Téměř polovina respondentů si myslí, že by zvládli kapacitně i časově konzultovat návrhy občanů.
- **Pro polovinu respondentů je participativní rozpočet zajímavý a do budoucna by tento proces využili.**

V rámci daného dotazníkového šetření bylo taktéž důležité informovat zástupce územních samospráv o tom, že existuje možnost participativního rozpočtu. Za úspěch dotazníkového šetření je považováno také to, že některé **obce či města mají opravdu zájem o participativní rozpočet a rády by ho v budoucnu využily.** V pozitivním slova smyslu, byť by jen jedna obec či město mělo zájem se o tomto procesu dozvědět víc, realizovat jej, tak je to v rámci okresu Jeseník považováno za velmi kladný výsledek.

9 ANALÝZA PROVEDENÝCH ROZHovorŮ SE ZÁSTUPCI MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK

V této části diplomové práce byl proveden kvalitativní výzkum prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se zástupci obcí či měst na území okresu Jeseník. Konkrétně se jednalo o 6 rozhovorů s vybranými respondenty. Rozhovory byly vedeny ve dvou rovinách. V první rovině byly provedeny rozhovory se zástupci územních samospráv, kteří participativní rozpočet využívají či využívali. Ve druhé rovině byly provedeny rozhovory se zástupci územních samospráv, kteří participativní rozpočet nevyužívají. Některé části z provedených rozhovorů byly taktéž využity pro doplnění otázek v rámci dotazníkového šetření.

9.1 Analýza provedených rozhovorů se zástupci územních samospráv využívající participativní rozpočet

Tato podkapitola se věnuje rozboru provedených rozhovorů se dvěma zástupci územních samospráv na území okresu Jeseník, které participativní rozpočet využívají nebo využívaly.

Cílem rozhovorů bylo – zanalyzovat využití participativních rozpočtů z pohledů praxe a doporučení pro obce či města, která participativní rozpočet nevyužívají. Těmto respondentům byly předkládány následující otázky:

1. Co Vás motivovalo začít s participativním rozpočtem a jak jste se o této metodě dozvěděli?

V rámci této otázky se oba respondenti shodují na stejných cílech. Participativní rozpočty u obou územních samospráv vznikly právě s cílem zapojit, vtáhnout občany do rozhodování o rozvoji, chodu či fungování jejich obcí či měst, a právě participativní rozpočet se zdál jako dobrý a velmi zajímavý nástroj pro dosažení těchto cílů.

„V závislosti na mé získané zkušenosti, je participativní rozpočet jednoduchým, rychlým a atraktivním nástrojem pro zapojení občanů.“

Co se týká získaných informací o participativního rozpočtu, oba respondenti v rámci snahy více zapojit občany do dění obce či města, se o této metodě dozvěděli prostřednictvím internetu nebo prostřednictvím zkušeností jiných územních samospráv.

2. Proč jste s participativním rozpočtem skončili?

Tato otázka byla konkrétně položena starostovi obce Bílá Voda.

Obec Bílá Voda opustila od realizace participativního rozpočtu především z ekonomických důvodů. Tato obec se řadí konkrétně k obcím, které mají méně než 500 obyvatel a v rámci rozpočtu není příliš velký prostor, pokud se obec rozhoduje o investičních záměrech. Také ceny materiálů a věcí neustále rostou. Nicméně, myšlenka participativního rozpočtu obec zcela neopustila. Pokud by byla ekonomická situace v budoucnu lepší, tak by se obec k realizaci participativního rozpočtu znovu vrátila. Starosta také zmínil problém podávaných návrhů. Občané i přes jasná pravidla měli častokrát problém pochopit, že návrhy musí být propracovanější – uvedený celý rozpočet návrhu a pokud možno i dodavatel. Avšak, starosta v reakci na problém s předkládanými návrhy uvedl:

„Jednalo se o první, pilotní participativní rozpočet v naší obci, myslím, že situace při realizaci v budoucnu by mohla být jiná, lepší. Jsme zkušenější.“

Tento problém s předkládanými návrhy uvedl zástupce města Jeseník. Mezi všemi těmi návrhy se najdou opravdu kvalitně a precizně zpracované projekty, nicméně většina občanů takovou práci neodvede – hlavně co se týká zpracovaného rozpočtu projektu. Tudiž je opravdu nutné s nimi komunikovat, pořádně jim vysvětlit pravidla, celý proces apod.

Narůstající praxe s participativním rozpočtem rozhodně posouvá obce či města dál. Zástupce města Jeseník taktéž v rámci rozhovoru zmínil, že po prvním pilotním ročníku participativního rozpočtu bylo potřeba provést pár změn na základě získaných zkušeností. Také v reakci na zkušenosti jiných obcí vědí, na co si dát pozor, zejména při procesu proveditelnosti návrhu.

3. Bylo potřeba před zavedením participativního rozpočtu provést personální posílení?

Ani jeden z respondentů nevedl, že by byla potřeba před zavedením participativního rozpočtu ani během celého procesu provést nějaké kapacitní posílení. V rámci participativního rozpočtu ve městě Jeseník, je personální kapacita o dost větší než u jiných menších obcí. Návrhy jsou konzultovány s referenty z oddělení investic a majetku, kteří mají rozpočtové znalosti projektů apod. U menších obcí je tento proces náročnější, ale co se týká praxe obce Bílé Vody, zvládnutelný. Zástupce obce Bílá Voda uvedl, že velmi náročná byla spíše část realizace projektu. Avšak, zástupce města Jeseník zmiňuje, že je velmi důležité nepodcenit část vyhodnocování proveditelnosti návrhů. Na této části může celý proces ztroskotat, pokud například město či obec schválí nevhodný projekt pro hlasování či tento

projekt zvítězí. V tomto případě se rozhodnutí bere těžko zpátky, pokud obec či město nechce ztratit důvěru občanů v participativní rozpočet i v územní samosprávu.

4. Jaká forma hlasování je nejvyužívanější?

Nejvyužívanější formou hlasování je elektronické hlasování. Nicméně, mělo by být také umožněno i fyzické hlasování. Jak již bylo zmíněno, obec Bílá Voda využila jen fyzické hlasování. Avšak, v rámci elektronického hlasování se validace občanů ověřuje složitěji, ale zároveň je to nejjednodušší a pohodlnější způsob hlasování pro občany. V souladu s tím má město Jeseník také pravidla upravující hlasování. V dnešní době také není složité provést online hlasování různými formami bez toho, aniž by do tohoto procesu obec či město investovalo nějaké své finanční prostředky. Lze také provést hlasování prostřednictvím mobilního rozhlasu, které využívá čím dál více územních samospráv.

„Pokud se vrátíme k samotné myšlence participativního rozpočtu, tak projekty jsou spíše ten vedlejší efekt potřeby zapojit občany. Takže pokud obec uspořádá sešlost a občané tam osobně přijdou hlasovat, tak je to ta nejlepší možnost.“

Co se týká samotné účasti občanů v hlasování, nelze očekávat takovou účast, která je například u voleb. Tento princip stojí na tom, že pokud má občan zájem, tak přijde a zúčastní se. Nelze nikoho do hlasování nutit. Cílem místních samospráv je co nejvíce informovat na všech možných úrovních, platformách občany o možnosti hlasovat a zapojit se do participativního rozpočtu.

5. Doporučili byste participativní rozpočet i jiným obcím či městům a proč?

V rámci této otázky se respondenti shodují, že by participativní rozpočet, hlavně pro jeho myšlenku doporučili ostatním obcím či městům. Jeden z respondentů uvedl, že každá metoda, která dokáže vtáhnout občany do dění obce je dobrá. Samozřejmě záleží na individuálním posouzení obce či města.

„Nejdůležitější je vést participativní rozpočet na základě jeho samotné myšlenky. Jde především o zapojení občanů – participaci.“

Nicméně, radou pro ostatní místní samosprávy je, že participativní rozpočet by neměl fungovat formou nařízení a pravidla by taktéž měla být „uvolněnější“. Územní samosprávy by neměly participativní rozpočet využít především a jen jako prostředek pro získávání návrhů, ale zprostředkovat ho na základě jeho myšlenky a cílů – participace občanů. Čím víc by byl participativní rozpočet zprostředkován formou nařízení, tím více by tato metoda

odrazovala. Taktéž výhodou z praxe participativního rozpočtu je, že občané si více váží svých „vybojovaných“ projektů, než pokud by stejný projekt zprostředkovala a navrhla přímo obec.

9.1.1 Dílčí shrnutí provedených rozhovorů se zástupci územních samospráv

V souhrnu provedených rozhovorů se zástupci územních samospráv, které využívají či využili participativní rozpočet na území okresu Jeseník, bylo zjištěno následující:

- Participativní rozpočet je jednoduchý, rychlý a atraktivní nástroj pro zapojení občanů.
- Je nutné neustále komunikovat s občany o jejich návrzích – problém strohých, nepropracovaných návrhů.
- Před zavedením procesu ani během jeho realizace nebylo potřeba provést kapacitní posílení.
- Respondenti by doporučili participativní rozpočet i ostatním obcím či městům na území okresu Jeseník.

9.2 Analýza provedených rozhovorů se zástupci územních samospráv využívající participativní rozpočet

Tato podkapitola se dále věnuje analýze provedených rozhovorů se čtyřmi zástupci územních samospráv ve vybraném území, které participativní rozpočet nevyužívají. Tito respondenti byli zástupci menších obcí s počtem obyvatel do 500 a také s více jak 500 obyvatel. Cílem těchto rozhovorů bylo zjistit, zda jsou respondenti informováni o této metodě, zda jim přijde celý koncept zajímavý, zda by tento proces v budoucnu využili. Tato podkapitola se taktéž opírá o dotazníkové šetření. Respondentům byly předkládány následující otázky:

1. Slyšeli jste o participativním rozpočtu? Pokud ano, odkud?

Někteří respondenti uvádějí, že o participativním rozpočtu nikdy předtím neslyšeli. Po předání bližších informací o participativním rozpočtu prostřednictvím vedeného dotazníkového šetření nebo těchto rozhovorů, většina respondentů uvedla, že podobné praktiky či metody participace využívají. Jako jednou z praktik byla uvedena anketa, kterou také realizovalo město Šumperk v roce 2018.

Avšak, jeden zástupce územní samosprávy (více jak 500 obyvatel) uvedl, že o participativním rozpočtu a participaci slyšel. Participativní rozpočet nebo slovo participace bývá často zmiňováno u různých agentur a na setkání starostů obcí či měst. Dále také zmínil, že ví o praxi města Jeseník s participativním rozpočtem, ale nikdy nebylo potřeba o této metodě získat více informací.

„V rámci úřadu jsme časově omezeni. Pokud přijde email s nějakou nabídkou agentury či informací, dotazníkem, nemáme kapacitu na to všechno číst a zabývat se tím. Nicméně, prostřednictvím tohoto rozhovoru je mi participativní rozpočet bližší a zdá se být jednoduše realizovatelný.“

2. Uvažovali jste někdy o realizaci participativního rozpočtu?

Všichni respondenti se shodují, že celková myšlenka participativního rozpočtu je dobrá a zajímavá.

„Byli bychom opravdu rádi, kdyby se občané více zapojili do dění obce a do rozhodování o jejím rozvoji.“

Nicméně, především zástupci obcí do 500 obyvatel uvádí, že nemají příliš prostor pro participativní rozpočet především z ekonomického hlediska. Taktéž musí upřednostnit jiné projekty řešící stěžejní problémy obce. Například u jedné z obcí se jedná o projekt vybudování kanalizace, jenž je velmi náročný z finančního i časového hlediska.

Jeden ze zástupců obce (nad 500 obyvatel) uvedl, že by byl prostor pro realizaci participativního rozpočtu, pokud by byl koncept celého procesu dodržen. Především pokud by si občané dali tu práci a návrhy by odevzdávali precizně zpracované a na obci by zůstala pouze konzultace proveditelnosti a samotná realizace těchto návrhů. V této obci jsou občané zvyklí komunikovat své nápady a problémy se zástupci obce.

„Na participaci jako takovou jsme na našem úřadě zvyklí. Nešli bychom příliš do neznáma, proto si myslím, že bychom tuto metodu mohli vyzkoušet.“

3. Byli byste ochotni vyčlenit část veřejných finančních prostředků pro participativní rozpočet?

Zástupci zejména menších obcí do 500 obyvatel v rámci rozhovoru uvedli, že v jejich rozpočtu není dostatek prostoru pro alokaci části finančních prostředků ve prospěch participativního rozpočtu. Taktéž dále uvedli svou myšlenku, že by tento proces participace ocenili spíše u větších obcí, především z ekonomického hlediska.

Někteří zástupci obcí nad 500 obyvatel uvádí, že pokud by se jednalo o výši alokované finanční částky pro participativní rozpočet, ta by se pohybovala nejspíše od 100 000 do 300 000 Kč. Avšak, v rámci analýzy jiných participativní rozpočtů na území, i tento finanční obnos je dostačující. Většina pravidel participativního rozpočtu například limituje náklady na projekt do výše 300 000 Kč.

„Ano, jsme schopni investovat finanční prostředky do participativního rozpočtu, především pokud se občané opravdu zapojí a vznikne tak pro všechny prospěšný a zajímavý projekt ze kterého budou mít radost.“

V žádné metodice není přesně určena alokovaná částka, která by byla pro participativní rozpočet nutná. Pokud je občanům nabídnuta možnost alespoň o menší části finančních prostředků rozhodovat a občané tuto možnost využijí, tak můžeme mluvit o splnění jednoho z hlavních cílů participativního rozpočtu – vzbudit zájem občanů o rozvoj a fungování jejich vlastní obce. Avšak, někteří respondenti byli skeptičtí k menší výši alokovaných finančních prostředků pro participativní rozpočet. Jsou toho názoru, že za malé finanční částky do 100 000 Kč nelze realizovat vhodný projekt, který by měl smysl. S odkazem na rozhovor se zástupcem města Jeseník, je především potřeba, aby si zástupci místních samospráv uvědomili, že hlavní myšlenka participativního rozpočtu nejsou projekty, ale ta součinnost, komunikace a spolupráce s těmi občany.

Ze získaných zkušeností víme, že především města od 3 000 obyvatel jsou ochotny vyčlenit větší finanční částku pro participativní rozpočet.

4. Myslíte si, že by byl ze strany občanů zájem o participativní rozpočet?

Co se týká zájmů občanů a zkušeností respondentů jsou názory různorodé. Nejspíš se také názory odlišují podle situace každé obce. V některých obcích jsou občané více zvyklí spolupracovat s místní samosprávou, setkávat se, komunikovat s nimi na různých kulturních akcích pořádaných obcí apod. V každé obci zástupci neustále vybízejí občany ke spolupráci a vzájemné komunikaci. Jeden z respondentů dokonce uvedl, že občané jejich obce opravdu zájem o dění a budoucnost obce mají. Nicméně, tato situace není v každé obci stejná. V rámci provedených rozhovorů bylo zjištěno, že většina zástupců obcí má pocit, že z jejich strany je velká snaha vtáhnout občany do dění obce prostřednictvím různých prostředků, ale odezva ze strany občanů je mizivá.

„Participativní rozpočet by mohl pomoci „probudit“ i ostatní občany, kteří zatím o dění obce neprojeví žádný zájem.“

Na druhou stranu, v každé z těchto obcí se najdou občané, kteří se zapojují do různých akcí a komunikují své názory se zástupci úřadů.

5. Jaká je podle Vás překážka z Vaší strany pro realizaci participativního rozpočtu?

V rámci provedených rozhovorů respondenti uváděli tyto překážky, které by jim nejspíš v realizaci participativního rozpočtu bránily.

První a nejdůležitější překážkou je informovanost zástupců místních samospráv o možnosti participativního rozpočtu. Někteří respondenti uvádí, že o participativním rozpočtu neslyšeli. Taktéž by byla vhodná pomoc s realizací participativního rozpočtu v prvním ročníku.

Největší překážkou, hlavně u obcí do 500 obyvatel, je ekonomická situace některých obcí, které nemají dostatek finančních prostředků.

Dále respondenti v rámci rozhovoru uváděli své obavy z regulovatelnosti metody, konkrétně návrhů, které by byly občany předkládány a následně by je obec musela zrealizovat.

9.2.1 Dílčí shrnutí provedených rozhovorů se zástupci územních samospráv

V souhrnu provedených rozhovorů se zástupci územních samospráv, které nevyužívají participativní rozpočet na území okresu Jeseník, bylo zjištěno následující:

- Někteří respondenti o participativním rozpočtu neslyšeli, ale znají jiné participativní metody.
- Obce s méně jak 500 obyvateli by z ekonomického hlediska participativní rozpočet nerealizovaly.
- Obce s více než 500 obyvateli jsou schopny realizovat a investovat finanční prostředky do participativního rozpočtu.
- Zájem občanů je v každé obci jiný.
- Překážkou realizace participativního rozpočtu je špatná či žádná informovanost o této metodě zástupců municipalit.
- Obavy z neregulovatelnosti metody participativního rozpočtu, zejména z obsahu předkládaných návrhů, které by následně musely být realizovány.

9.3 Shrnutí provedených rozhovorů

Cílem provedených rozhovorů bylo zanalyzovat využití participativních rozpočtů z pohledů územních samosprávných celků s praxí a doporučení či poznatky pro obce či města, která participativní rozpočet nevyužívají. Dále bylo zapotřebí zjistit, zejména u obcí, které participativní rozpočet nevyužívají, zda jsou informováni o této metodě, zda jim přijde celý koncept zajímavý, zda by tento proces v budoucnu využily. Dalším cílem bylo nalézt problémy či překážky, které těmto obcím brání v realizaci této metody.

V rámci těchto rozhovorů byly podány doporučení, zkušenosti a poznatky z praxe s metodou participativního rozpočtu. Taktéž byly zjištěny myšlenky, názory, a především překážky či problémy, které brání v realizaci participativního rozpočtu u obcí, které danou metodu ještě nevyužily.

10 PROBLÉMY, KTERÉ BRÁNÍ REALIZACI PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTU U MUNICIPALIT NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK

Jedním z cílů analýzy a kvantitativních metod bylo odhalit překážky, které brání obcím na území okresu Jeseník k realizaci participativního rozpočtu. Pokud by byly tyto překážky odstraněny či vyřešeny, předpokládá se, že by metodu participativního rozpočtu využilo více obcí daného okresu. V rámci této kapitoly, jsou tyto problémy či překážky shrnuty a rozebrány.

10.1 Informovanost

Asi nejzásadnějším problémem obcí na území okresu Jeseník je informovanost. Na základě provedených rozhovorů a dotazníkového šetření bylo zjištěno, že některé obce či města o metodě participativního rozpočtu nemají vůbec žádné informace. Někteří zmiňují, že slovo participace se všeobecně používá například na různých sešlostech zástupců územních samosprávných celků, nicméně přímo o metodě participativního rozpočtu se nezmiňují. V nejlepším případě by bylo dobré, kdyby všechny obce měly alespoň základní informace o procesu a celkové myšlence participativního rozpočtu.

Dalším problémem v oblasti informací je, že pokud některé z obcí o participativním rozpočtu mají určité povědomí, tak neznají celkový proces či myšlenku participativního rozpočtu.

Na druhou stranu, informovanost jako problém není příliš zásadní a má poměrně jednoduché a nenáročné řešení.

10.2 Ekonomická situace

Tento problém obcí je těžko řešitelný. Finanční prostředky obcí zcela nelze přímo ovlivnit. Také není příliš žádoucí, aby obec pro participativní rozpočet musela odebrat část vyhrazených finančních prostředků pro důležitější obecní projekty – kanalizace, opravy apod. O výši alokované částky ve prospěch participativního rozpočtu lze také vést diskusi. Participativní rozpočet stojí především na myšlence zapojit občany do rozhodování o rozvoji obce. V souladu s touto myšlenkou by výše alokované částky neměla příliš ovlivnit realizaci participativního rozpočtu. Nicméně, v rámci rozhovorů se respondenti shodují, že by alokovaná částka měla být alespoň 100 000 Kč, aby bylo možné realizovat trochu větší a smysluplnější projekty občanů a také jim dát více prostoru pro jejich návrhy a rozhodování. Pokud vezmeme v potaz odpovědi ohledně alokované částky v rámci dotazníkové šetření,

přibližně 60 % respondentů by bylo ochotno vyčlenit finanční částku pro participativní rozpočet v rozmezí 50 000 Kč do 1 000 000 Kč. Nicméně, překážky z ekonomického hlediska zmiňují spíše obce s méně než 500 obyvateli, tj. 25 % obcí okresu Jeseník. Řešením pro tyto obce by mohla být podpora a zavedení jiných druhů participativních metod, které nejsou tolik finančně náročné.

10.3 Součinnost při realizaci participativního rozpočtu

Tento problém současně souvisí také s informovaností obcí ohledně participativního rozpočtu. Vzhledem k provedeným rozhovorům se zástupci územních samospráv bylo zjištěno, že se realizaci participativního rozpočtu nebrání. Nicméně, při pilotním ročníku participativního rozpočtu by byla vhodná součinnost určitého koordinátora, který má s danou metodou určitou praxi či má znalosti určitých postupů a pravidel. V případě úspěšnosti by poté další ročníky participativního rozpočtu na základě získaných prvotních zkušeností byli schopni realizovat a vést sami.

10.4 Regulace participativního rozpočtu

S tímto problémem spíše také souvisí problém informovanosti územních samospráv. Jak již bylo několikrát zmíněno, v rámci této diplomové práce, participativní rozpočet nemá přesně definovaná pravidla. Při dodržení určitého postupu a konceptu, lze si pravidla upravit dle svých potřeb. Jedná se zejména o pravidla týkající se výše alokované finanční částky, výše nákladů na návrh, hlasování a podávání návrhů. Obavy zástupců obcí vycházejí především z realizovatelných návrhů projektů předkládanými občany. Konkrétně o neregulovatelnost této metody.

11 NÁVRH OPATŘENÍ PRO ROZŠÍŘENÍ A EFEKTIVNĚJŠÍ VYUŽÍVANÍ PARTICIPATIVNÍH ROZPOČTU U MUNICIPALIT NA ÚZEMÍ OKRESU JESENÍK

Participativní rozpočet je téměř novodobá, inovativní metoda, která umožňuje participativní přístup občanů v rámci veřejné správy. Jak již bylo zjištěno v teoretické části, participativní rozpočet nemá přesnou definici, ani pravidla, která by byly přesně definována a aplikována u veškerých obcí, měst či států. Tudíž, participativní rozpočty obcí či měst v České republice vycházejí především z příkladů dobré praxe jiných územních samospráv. Pravidla participativního rozpočtu lze upravit dle situace každé územní samosprávy, ale podstata celého procesu participativního rozpočtu musí zůstat zachována.

Na základě získaných znalostí z teoretické a praktické části diplomové práce, provedené analýzy a zhodnocení participativních rozpočtů na území okresu Jeseník, kvantitativních výzkumů, příkladů dobré praxe je cílem této kapitoly navrhnout opatření, které by umožnily rozšíření a efektivnější využívání participativního rozpočtu na území okresu Jeseník.

11.1 Představení opatření

V rámci okresu Jeseník se nachází město, které realizuje participativní rozpočet. Taktéž jedna obec participativní rozpočet v minulosti realizovala. V daném případě, lze při návrhů opatření pro rozšíření a efektivnější využívání participativního rozpočtu vycházet z příkladů dobré praxe, jelikož ze strany těchto municipalit má a měl participativní rozpočet pozitivní zpětnou vazbu. Také v souladu s návrhy jsou brány v potaz problémy, které realizaci participativního rozpočtu obcím ztěžují.

V závislosti na provedenou analýzu participativních rozpočtů na území okresu Jeseník a také na provedený kvantitativní a kvalitativní výzkum byly zjištěny problémy, které brání realizaci participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník. V tomto případě byly navrženy příklady řešení daných problémů s předpokladem, že po odstranění těchto překážek, by se metoda participativního rozpočtu mohla rozšířit i mezi ostatní obce či města na území okresu Jeseník.

11.2 Návrhy řešení problémů municipalit s participativním rozpočtem

Cílem této podkapitoly je navrhnout řešení problémů, které byly uvedeny v kapitole č. 9 a které brání ostatním územně samosprávným celkům v realizaci participativního rozpočtu.

Pokud by byly vyřešeny tyto problémy, nebo alespoň některé z nich, tak se předpokládá, že by se metoda participativního rozpočtu mohla rozšířit také mezi další obce či města nacházející se na území okresu Jeseník.

- **Informovanost**

Jak již bylo zmíněno, na území okresu Jeseník, lze najít příklady dobré praxe participativního rozpočtu. Všechny obce na území okresu Jeseník jsou členy Sdružení měst a obcí Jesenicka (SMOJ), tudíž by bylo možné v rámci sněmovního programu věnovat část participaci s konkretizací na participativní rozpočet, kde by mohl jeden ze zástupců města Jeseník se svou praxí vystoupit. Taktéž k informovanosti obcí přispěl i kvalitativní výzkum s pozitivním ohlasem ze strany respondentů, který byl následně využit pro potřeby této diplomové práce. V rámci rozhovorů bylo zmíněno, že osobní rozhovor či diskuse nutí zástupce obcí o celém principu participativního rozpočtu více přemýšlet a uvažovat nad jeho realizací. Zástupci obcí, vzhledem i k jejich časové vytíženosti, nemají sami tendenci či kapacitu na to, hledat nové, byť i osvědčené postupy. Tudíž by právě SMOJ či zmínka o participativním rozpočtu v rámci jiného setkání obcí či měst by byla ta správná cesta.

- **Ekonomická situace**

Jak již bylo zmíněno, řešení ekonomické situace je náročnější. Avšak, co se týká obcí do 500 obyvatel, tak vzhledem k jejich ekonomické situaci, není participativní rozpočet pro ně příliš vhodnou volbou. V jejich případě jsou spíše vhodné jiné participativní techniky jako je anketa, která je taktéž využívána jinými okolními obcemi. Je několik způsobů, jak lze anketu využít. Například v rámci ankety obec vyčlení, zpravidla ke konci rozpočtového období, část finančních prostředků a projekty, o kterých nechá občany hlasovat (projekty jsou většinou navrhnuty na základě připomínek občanů). Vítězné projekty se následně zrealizují. Také lze realizovat veřejná setkání přímo pro občany (nejedná se o jednání zastupitelstva). V rámci těchto věřených setkání by mohli představitelé obcí s občany komunikovat své problémy a navrhnout řešení. Tyto možnosti jsou levnější a také administrativně méně náročnější. Nicméně, pokud by tyto menší obce měly prostředky a zájem participativní rozpočet realizovat, je to také možnost. Obec Bílá Voda je nejmenší obcí na území okresu Jeseník a taktéž participativní rozpočet realizovala, ale musela od této metody upustit právě z ekonomických důvodů.

- **Součinnost při realizaci participativního rozpočtu**

V tomto případě je řešení podobné jako u problému s informovaností. Vzhledem k tomu, že v rámci okresu ve městě Jeseník funguje participativní rozpočet, lze inspiraci či pravidla čerpat právě v rámci jejich praxe. Také existují různé nevládní agentury, které s participativním rozpočtem obcím pomáhají např. Agora Central Europe nebo Decision21, která pomáhá právě městu Jeseník. Avšak, zprostředkování participativního rozpočtu prostřednictvím agentury bude stát určité finanční prostředky. Participativní rozpočet v rámci praxe není příliš složitou metodou, lze si také funkci a pravidla nastudovat. Nicméně, hlavním doporučením řešení tohoto problému je inspirovat se participativním rozpočtem ve městě Jeseník či v obci Bílá Voda s možností konzultace v souvislosti soukromého setkání nebo sněmu SMOJ. Obec Bílá Voda měla jednodušší participativní rozpočet, tudíž se mohou menší obce inspirovat především touto praxí.

- **Regulace participativního rozpočtu**

V návaznosti na provedený rozhovor se zástupcem města Jeseník, jakožto realizátora participativního rozpočtu, není tato obava obcí příliš nutná. Návrhy projektů nejsou anonymní, jsou veřejná, musí být v souladu s pravidly – realizovatelné, veřejně prospěšné viz pravidla participativního rozpočtu. V případě neanonymních návrhů také občané nesou za návrhy odpovědnost, byť jen morální. Také je vhodné neustále s občany návrhy konzultovat, komunikovat s nimi o předkládaných návrzích. Co se týká obav z manipulace hlasování, tak lze tuto část regulovat především fyzickým hlasováním, ale také i elektronickým – na tel. číslo, mailovou adresu, identitu občana apod. Na druhou stranu, je stále zapotřebí myslet na smysl participativního rozpočtu. V případě, že bude tato metoda svazována nařízeními a kontroly, může to občany od celého procesu odradit. Pokud jsou dobře nastavená pravidla a nepodcení se kontrola návrhů ze strany obce v rámci proveditelnosti a pravidel, neměly by být návrhy občanů problémem či „strašákem“ participativního rozpočtu.

11.3 Konkrétní parametry pro využití participativního rozpočtu na území okresu Jeseník

Cílem této kapitoly je navrhnout konkrétní parametry pro využití participativního rozpočtu na území okresu Jeseník. Jedná se o dva typy participativního rozpočtu. Tyto participativní rozpočty mohou obce využít či se jimi inspirovat, a tím rozšířit praxi s participativními

rozpočty na území okresu Jeseník. Taktéž tyto parametry participativního rozpočtu mohou zefektivnit jejich využití.

Během analýzy a provedených kvantitativních metod na území okresu Jeseník bylo zjištěno, že především menší obce do 500 obyvatel, by měly s realizací participativního rozpočtu problém, a to především z ekonomického hlediska. V tomto případě, bylo navrženo jiné participativní řešení pro tyto menší obce, než je metoda participativního rozpočtu viz. podkapitola doporučená řešení problémů municipalit s participativním rozpočtem. V rámci okresu se jedná o tyto obce – Hradec-Nová Ves, Kobylá nad Vidnavkou, Ostružná, Uhelná, Vlčice a Bílá Voda. Jedná se konkrétně o 25 % obcí z celého okresu Jeseník.

Z toho důvodu byly zvoleny dva typy participativního rozpočtu, které lze využít v rámci tohoto území. Tyto participativní rozpočty byly sestaveny z poznatků a dle vzorů participativních rozpočtů využitých na území okresu Jeseník – město Jeseník a obec Bílá Voda, ale také z měst okolních okresů. Jedná se o participativní rozpočet pro obce od 500 obyvatel do 3 000 obyvatel. V rámci okresu, tento model mohou využít následující obce: Bělá pod Pradědem, Bernartice, Černá Voda, Česká Ves, Javorník, Lipová-lázně, Mikulovice, Písečná, Skorošice, Stará Červená Voda, Supíkovice, Uhelná, Vápenná, Velká Kraš, Vidnava a Žulová. V tomto případě se jedná o téměř 67 % všech obcí nacházející se na území okresu Jeseník.

Další participativní rozpočet je pro města od 3 000 obyvatel. Do daného rozmezí spadá město Jeseník a Zlaté Hory. Konkrétně se jedná o 8 % obcí nacházející se na území okresu Jeseník.

11.3.1 Participativní rozpočet pro územní samosprávné celky od 500 do 3 000 obyvatel

Tento typ participativního rozpočtu by měl být jednodušší s ohledem na situace a postavení těchto obcí.

- **Harmonogram** – harmonogram je důležitý, pomáhá občanům ale i obci si udržet přehled o jednotlivých fázích participativního rozpočtu. V tomto případě je vhodný alespoň půlroční harmonogram (bez fáze realizace) s tím, že mezi jednotlivými fázemi je potřeba nechat minimálně měsíc. Například v rámci fáze posuzování návrhů a realizace je dobré si nechat určitou rezervu. Ovšem, záleží na předkládaných návrzích a složitosti realizace, ale pro fázi proveditelnosti mohou být i 2 měsíce a pro fázi realizace by bylo vhodné si vyčlenit alespoň 12 měsíců.

- **Alokovaná částka** – výše alokované částky záleží na situaci dané obce. Nicméně, dle zjištění se možná částka pohybuje od 50 000 Kč do 500 000 Kč. Pokud by se jednalo o částku do výše 200 000 Kč až 300 000 Kč (nejčastěji zmiňované částky) bylo by vhodné dát tentýž limit pro návrhy. U částky do 500 000 lze uvažovat nad limitem 250 000 Kč na návrh či 500 000 Kč. V tomto případě záleží na situaci obce z finančního i kapacitního hlediska. Zpravidla dražší projekty bývají náročnější.
- **Pravidla**
 - **Požadavky na návrh projektu** – tyto pravidla jsou pro všechny participativní rozpočty stejná – návrh musí být proveditelný (nesmí být v rozporu se zákony, územním plánem apod.), veřejně prospěšný – přístup musí být umožněn všem, na veřejném prostranství – na pozemku ve vlastnictví obce. Nelze podávat návrhy na vybudování infrastruktury nebo na její úpravu, nebo návrhy propagující produkty, služby, činnosti jakéhokoliv charakteru. Autor nesmí být zároveň dodavatelem. Návrhy by měly mít spíše investiční charakter apod. viz pravidla města Jeseník nebo obec Bílá Voda.
 - **Podávání návrhů** – v tomto případě velmi záleží na potřebě regulace participativního rozpočtu ze strany veřejné správy. Nicméně, v případě těchto menších obcí je nejspíš vhodné, aby směli podávat návrhy pouze občané s trvalým bydlištěm. V rámci doporučení, by bylo vhodné zvážit také snížení věkové hranice na 16 let, která byla okomentována v rámci analýzy využívání participativních rozpočtů na daném území. Toto pravidlo je taktéž možné regulovat např. každý nezletilý musí mít svého zletilého zástupce, který má trvalé bydliště v obci. Každý může podat jeden návrh. V souladu s regulací lze také doporučit k návrhům přikládat seznam podporovatelů projektu, nejméně 5, kteří mají taktéž trvalé bydliště v obci. Návrhy by taktéž měly mít určitou podobu: Název, anotace, popis daného projektu s jeho přínosem, místo realizace projektu, finanční plán včetně s náklady na provoz a údržbu probíhající po realizaci projektu s 3letou lhůtou, fotodokumentace, návrhy
 - **Sběr návrhů** – je potřeba zavést fyzickou i elektronickou formu sběru návrhů a prostřednictvím těchto metod umožnit konzultaci s kompetentní osobou, která bude určena úřadem. Konzultace návrhů je velmi důležitá a může probíhat fyzickou či elektronickou formou komunikace. Taktéž je možné

zavést pravidlo, že tato kompetentní osoba smí pozvat navrhovatele k fyzické konzultaci. Fyzická forma – formou obálky na obecním úřadě, elektronická forma – emailem, formulářem na webových stránkách obce

- **Posuzování a kontrola návrhů** – v této fázi je potřeba věnovat nejvíce času a taktéž musí být prováděna důkladně. V rámci této fáze je hodnocen každý předložený návrh. Hodnotí se, zda je návrh v souladu se všemi pravidly – v rámci proveditelnosti je někdy potřeba projít jednotlivé odbory, úřady – policie ČR, životní prostředí, stavební úřad, kultury a památkové péče apod. Lze také provést drobné technické úpravy, aniž by se změnila podstata a obsah celého projektu. Návrhy, které nesplňují jeden z parametrů nebo jsou neproveditelné, nejsou zařazeny do hlasování. O všem je důležité informovat občany (např. webová stránka) a navrhovatele – například na webových stránkách obce, emailem, telefonicky, písemně
- **Prezentace** – prezentace návrhů by neměla být povinná, pouze dobrovolná. Taktéž by bylo dobré umožnit občanům například jedno veřejného setkání, kde by mohli občané konzultovat či diskutovat o návrzích a s možností konzultace i se zástupci obce.
- **Hlasování** – hlasování taktéž závisí na míře regulace ze strany úřadu. Zde je možnost se rozhodnout, zda umožnit hlasování jen obyvatelům s trvalým bydlištěm či i obyvatelům, které trvalé bydliště v obci nemají. Nicméně, u menších obcí je spíše doporučováno hlasování obyvatel s trvalým bydlištěm. Každý občan by měl jeden hlas. Pokud by měla některá obec zájem, může vyzkoušet i metodu Decision21, se kterou spolupracuje město Jeseník – tato metoda nabízí sčítání jak kladných, taktéž záporných hlasů.

V tomto případě je taktéž doporučeno využít obě formy hlasování – fyzické, elektronické. V rámci elektronického hlasování je účast občanů rozhodně vyšší, nicméně, hůř regulativní ze strany úřadu. Elektronické hlasování smí proběhnout prostřednictvím placené agentury, mobilního rozhlasu, SMS zpráv, Google formuláře apod.

Fyzické hlasování lze provést – obálkovou formou na úřadě či prostřednictvím veřejného setkání, kde by se hlasovalo neanonymně přímo o vítězném projektu

- **Zpracování výsledků** – vítězný projekt bude automaticky realizován – projekt, který dostane nejvíce hlasů. Pokud by projekt nedosahoval celé částky, která byla vyčleněna pro participativní rozpočet, bylo by dobré, aby byl zrealizován i ten další v pořadí. Ovšem všechno záleží na výši alokované částky a nákladů na vítězný projekt. Avšak, celkovou výši alokované částky není nutné vyčerpat. Například obec Bílá Voda měla v pravidlech uvedeno, že pokud by se nevyčerpala celková alokovaná částka, lze zbylou část vrátit do obecního rozpočtu.
- **Realizace** – na realizaci je doporučeno si vyhranit minimálně 12 měsíců. Avšak o průběhu realizace a celého projektu je nutné neustále občany i předkladatele projektu informovat
- **Propagace** – u těchto menších obcí není propagace příliš náročná. Nicméně, je vhodné využít k propagaci participativního rozpočtu všechny možnosti, které má obec k dispozici – vlastní webové stránky, mobilní rozhlas, sociální sítě, tisk ve formě letáčků, věstníků, zpravodajů, úřední deska apod. Jelikož se jedná v pravidlech především o občany s trvalým bydlištěm v obci, není příliš nutné investovat hodně času a finančních prostředků do propagace.

11.3.2 Participativní rozpočet pro územní samosprávné celky od 3 000 obyvatel

- **Harmonogram** – co se týká harmonogramu, lze se inspirovat harmonogramem města Jeseník, rozebraný v praktické části. Harmonogram participativního rozpočtu, všechny fáze kromě realizace, trvá téměř jeden rok. Na fázi realizace je vhodné si nechat větší časovou rezervu – zpravidla 12-18 měsíců.
- **Alokovaná částka** – v tomto případě opět záleží na situaci dané obce. Avšak většinou tyto větší obce či města jsou schopny alokovat finanční částku od 100 000 Kč do 1 000 000 Kč. Pokud vezme příklad dobré praxe města Jeseník, ve prospěch participativního rozpočtu alokuje částku ve výši 1 000 000 Kč. S tím, že maximální finanční částka projektu je 300 000 Kč (nyní v roce 2023 se jedná o částku 350 000 Kč). Toto pravidlo nahrává občanům, jelikož více občanů má možnost uspět. Nicméně, některá města nechávají celý 1 000 000 Kč na projekt. V tomto případě občanům umožní navrhnout větší, možná i náročnější projekty. Co se týká alokované částky, je na obci či městu, aby o celkové alokované částce rozhodla podle svých

možností a také o maximálním limitu na návrh, podle varianty, která ji přijde rozumnější, výhodnější či lepší.

- **Pravidla**

- **Požadavky na návrh projektu** – základní požadavky jsou všude téměř stejné. Návrh musí být proveditelný (nesmí být v rozporu se zákony, územním plánem apod.), veřejně prospěšný – přístup musí být umožněn všem, na veřejném prostranství – na pozemku ve vlastnictví obce. Nelze podávat návrhy na vybudování infrastruktury nebo na její úpravu, nebo návrhy propagující produkty, služby, činnosti jakéhokoliv charakteru. Autor nesmí být zároveň dodavatelem. Návrhy by měly mít spíše investiční charakter apod. viz pravidla města Jeseník nebo obec Bílá Voda.
- **Podávání návrhů** – Jelikož se jedná o větší obce či města, v tomto případě by bylo vhodné, aby mohli podávat návrhy občané, kteří mají k dané obci či městu nějaký vztah viz. pravidla města Jeseník, „Tvoříme Jeseník“. Taktéž by bylo dobré zhodnotit věk navrhovatele, např. od 16 let. Lze se setkat i s navrhovateli starších 15. Tady toto pravidlo taky lze regulovat (u každého nezletilého občana je potřeba dospělý zástupce např. s trvalým bydlištěm v obci či městu). Taktéž některá města umožňují podávat návrhy i právnickým osobám se sídlem v dané obci či městě. Dle mého názoru by bylo spíš vhodné umožnit podávání návrhům jednotlivým fyzickým osobám, občanům. Pokud je výše alokované částky vysoká a byla vybrána možnost limitu finančních prostředků na návrh, který nedosahuje na celkovou alokovanou částku, tak by bylo dobré zvážit, zda neumožnit každému podávat maximálně dva návrhy. U některých velkých měst taktéž funguje pravidlo přiloženého seznamu podporovatelů k návrhu (např. 10 občanů s trvalým bydlištěm v obci či městě). Toto pravidlo je opět spíše regulační a taktéž umožňuje přehled hodnotitelů o tom, zda se o tento návrh bude hlasovat. Návrhy by taktéž měly mít určitou podobu: Název, anotace, popis daného projektu s jeho přínosem, místo realizace projektu, finanční plán včetně s náklady na provoz a údržbu probíhající po realizaci projektu s 3letou lhůtou, fotodokumentace apod.

- **Sběr návrhů** – mělo by probíhat fyzickou i elektronickou formou. Fyzická forma prostřednictvím obálek odevzdaných na určitém místě a elektronická prostřednictvím online formuláře na webových stránkách.
- **Posuzování a kontrola návrhů** – u těchto obcí či měst se předpokládá, že bude předkládáno více návrhů a taktéž, že mají větší personální kapacitu či určité odbory, kterými musí návrh projít. Lze také provést drobné technické úpravy, aniž by se změnila podstata a obsah celého projektu. Taktéž se hodnotí soulad se všemi pravidly proveditelností apod. Pokud návrh splňuje všechny podmínky, postupuje do hlasování. O všech krocích je potřeba informovat veřejnost. Je důležité zveřejnit všechny návrhy i ty, které nepostoupily do hlasování.
- **Prezentace** – opět by neměla být prezentace návrhů povinná, ale také by měla být umožněna. Je vhodné u těchto větších obcí či měst uspořádat alespoň jedno veřejné setkání, kde mohou být návrhy prezentovány, konzultovány a diskutovány s ostatními občany, ale i zástupci úřadu.
- **Hlasování** – V tomto případě je rozhodně vhodné volit obě varianty – elektronické i fyzické. Elektronické hlasování je nejvyužívanější a také lehce zpracovatelné, co se týká počtu hlasů či výsledků. Fyzické hlasování může probíhat v rámci místa, kde probíhá také fyzické podávání návrhů. Také záleží na míře regulace návrhů. V případě pravidel hlasování, tady opět lze volit jen občany s trvalým bydlištěm (omezené) nebo občany se vztahem k obci či městu – studenti, pracující (doporučená varianta). Vzhledem k počtu obyvatel je lepší volit anonymní především elektronickou variantu. Druhů hlasování je několik. Lze využít taktéž metodu Decision21, která umožňuje hlasování i se zápornými hlasy a více hlasů. Setkali jsme se s touto metodou i u jiných měst z vedlejších okresů. Výhodou této metody je taktéž mapování a zhodnocení celkové oblíbenosti navrhovaných projektů právě prostřednictvím těchto záporných hlasů. Nicméně, další možností je taktéž i jeden hlas pro každého občana.
- **Zpracování výsledků** – budou sečteny hlasy a návrh s největším počtem hlasů se zrealizuje. Pokud zbude nějaká finanční částka, je možnost zrealizovat i další úspěšné projekty.

- **Realizace** – fáze realizací obvykle trvá od 12-18 měsíců. Může i více či méně. O postupu realizace je opět nutné informovat občany i navrhovatele.
- **Propagace** – v případě těchto větších obcí či měst je propagace náročnější. Taky ovšem záleží na vybraných pravidlech. O možnosti participativního rozpočtu je potřeba informovat na svých webových stránkách, sociálních sítích, speciálních vytvořených stránkách pro participativní rozpočet, na veřejném prostranství, tiskem – letáčky, zpravodaje obce, úřední desce. Město Jeseník funguje ve dvou vlnách propagace – když se podávají návrhy a když se hlasuje. Každá propagace je přizpůsobena k té konkrétní fázi. Tato forma propagace je prospěšná.

11.4 Shrnutí a zhodnocení navrhovaných opatření

Cílem této kapitoly bylo navrhnout opatření pro rozšíření a efektivnější využití participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník. V rámci této kapitoly byly představeny problémy či překážky, které brání realizaci participativního rozpočtu u obcí ve vybraném území. Na základě analýzy a provedených kvantitativních metod byly zjištěny čtyři velké problémy, které ztěžují realizaci a rozšíření participativního rozpočtu daném území. V návaznosti na to, byly představeny návrhy řešení těchto problémů s předpokladem, že pokud budou tyto problémy či překážky odstraněny, lze očekávat rozšíření této metody u municipalit ve vybraném území.

Dále byly rozebrány a navrženy konkrétní parametry participativního rozpočtu, které byly rozděleny do dvou typů dle velikosti obcí či měst. Tyto participativní rozpočty mohou obce využít či se jimi inspirovat. Tyto typy mohou také pomoci s rozšířením participativního rozpočtu a jeho efektivnějším využitím na území okresu Jeseník.

11.4.1 Ekonomická náročnost zavedení participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník

Na závěr této kapitoly je nutné uvést také ekonomickou náročnost zavedení těchto typů participativních rozpočtů u municipalit na území okresu Jeseník.

Jak již bylo zmiňováno, výše alokované částky je ovlivněna finančními prostředky veřejného rozpočtu obce. Nicméně, částečně lze odhadnout průměrné náklady týkající se provozu participativního rozpočtu zejména u administrativních prací, propagace a hlasování viz *Tabulka č. 6*. Avšak, je nutné zmínit, že ekonomická náročnost je čistě orientační a sestavena na základě odhadů náročnosti celého participativního rozpočtu.

Administrativní náklady se týkají především doby strávené pověřeného referenta úřadu na realizaci participativního rozpočtu. V rámci provedených kvalitativních a kvantitativních metod bylo zjištěno, že nebylo potřeba žádné personální posílení v případě realizace této metody. Tudíž vyčíslené náklady se budou týkat stálého pracovníka či dvou pracovníků úřadu, kteří se budou touto metodou zabývat. Časová náročnost, která je následně vyčíslená náklady je stanovena v závislosti na stanovém harmonogramu participativního rozpočtu.

Náklady na propagaci a hlasování se liší podle zvolených metod propagace a hlasování, které si územně samosprávné celky samy vyberou. Nicméně, finanční náročnost propagace a hlasování se bude nejspíš lišit mezi jednotlivými typy navržených participativních rozpočtů.

Tabulka 6 Ekonomická náročnost participativního rozpočtu dle navržených typů (vlastní zpracování)

Ekonomická náročnost participativního rozpočtu		
Aktivity	Obce do 3 000 obyvatel	Obce nad 3000 obyvatel
Administrativa	18 000 Kč	35 000 Kč
Propagace	6 000 Kč	20 000 Kč
Hlasování	2 000 Kč	10 000 Kč
Celkem	26 000 Kč	65 000 Kč

Participativní rozpočet pro územní samosprávné celky od 500 do 3 000 obyvatel

- Počítá se přibližně **s půlročním harmonogramem** bez fáze realizace, která je následně stanovena alespoň na 12 měsíců. Administrativa se týká každé fáze harmonogramu především fáze přípravy, předkládání návrhů – nutná konzultace ze strany pověřené osoby, veřejné projednávání, posuzování proveditelnosti, prezentace návrhů – diskuse, hlasování a vyhodnocování se pohybují okolo. Také lze do administrativy zahrnout propagaci – příprava, zařizování propagace apod.
- **Odhadovanými průměrnými náklady na administrativu jednoho zaměstnance** úřadu realizující participativní rozpočet se pohybují kolem **18 000 Kč během celé realizace participativního rozpočtu**. Tyto náklady vyházejí z odhadovaného času, který bude potřeba vyčlenit v rámci jednotlivých fází a průměrné mzdy referenta pracujícího na obecním úřad tj. 153 Kč/hod (Jooble, © 2007-2023)

- **Náklady na propagaci** se budou odvíjet dle zvolených metod propagace. Pokud se však vezme v potaz, že tyto obce budou volit přidání participativního rozpočtu na své webové stránky obce s oslovením provozovatele, sociální sítě, tisk letáčků a zpravodajů, úřední deska, využití „mobilního rozhlasu“ či komunikační sítě (Munipolis, s.r.o. či Hlášenírozhlasu.cz), které mimo jiné využívají téměř všechny územní samosprávy na území okresu Jeseník (tudíž propagace se týká standardní ceny, kterou obce již platí), tak náklady na propagaci nebudou příliš vysoké. Konkrétní náklady se budou týkat především rozšíření webové stránky, tisk letáčků či zpravodajů. **Tyto odhadované průměrné náklady činí okolo 6 000 Kč.**
- **Náklady na hlasování** se taktéž mohou odlišovat v závislosti na vybrané metodě a stylu hlasování. Nicméně, v rámci tohoto typu bylo doporučeno hlasování obyvatel s trvalým bydlištěm v obci s možností jednoho hlasu. Co se týká forem hlasování – fyzické hlasování – přijímání návrhů na úřadě je vyčísleno v rámci administrativních nákladů. Náklady týkající se hlasování prostřednictvím veřejného setkání by se počítaly do administrativních nákladů. V tomto případě je nutné brát v potaz náklady na elektronické hlasování v závislosti na volbě metody. Pokud by se hlasovalo prostřednictvím Google formuláře, SMS zpráv, tyto metody jsou zdarma. Hlasování pomocí mobilního rozhlasu je levnější variantou odhadem **maximálně 2 000 Kč**, záleží na poskytovatele služby. Pokud by však byla zvolena agentura jako je například Participace21 společnosti Decision21. Tato cena se odvíjí dle požadavků **municipalit cca od 10 000 Kč.**

Participativní rozpočet pro územní samosprávné celky od 500 do 3 000 obyvatel

- Zde se počítá s přibližně **ročním harmonogramem** bez fáze realizace. Administrativa se opět týká všech fází vymezené v harmonogramu.
- **Odhadovanými průměrnými náklady na administrativu jednoho zaměstnance** úřadu realizující participativní rozpočet se pohybují kolem **35 000 Kč během celé realizace participativního rozpočtu**. Lze také tyto náklady rozdělit mezi více pověřených zaměstnanců. Tyto náklady vyházejí z odhadovaného času, který bude potřeba vyčlenit v rámci jednotlivých fází a průměrné mzdy referenta pracujícího na obecním úřad tj. 153 Kč/hod (Jooble, © 2007-2023). Tyto náklady jsou větší, jelikož se předpokládá větší občanů, více předkládaných návrhů apod.

- V případě **nákladů na propagaci** se předpokládá, že tu tohoto typu participativního rozpočtu bude realizace náročnější, tudíž i propagace. Pokud vezmeme v potaz příklad dobré praxe města Jeseník, propagace by měla probíhat ve dvou fázích – pro výzvu k předkládání návrhů a pro výzvu k hlasování. Opět se propagace týká webových stránek, taktéž i webových stránek přímo pro participativní rozpočet, vzhledem k jeho přehlednosti, tisk – letáky, letáčky zpravodaje, informace na úřední desce apod. Pro město Jeseník webové stránky, harmonogram, informace a hlasování připravuje **agentura Decision21** s náklady **přibližně okolo 50 000 Kč** pro ročník participativního rozpočtu. Avšak, propagaci jako takovou si město provádí samo. Zde je nutné počítat s **odhadovanými náklady okolo 15 000 Kč**. Nicméně, pokud by však nebyla zvolena agentura, tak jsou vyhrazené odhadované náklady **okolo 20 000 Kč na propagaci**.
- **Náklady na hlasování** se opět pohybují podle zvolené metody či vyhrazených pravidel. Doporučuje se zvolit možnost hlasování pro občany s určitým vztahem k danému území s umožněním především elektronické varianty hlasování. Lze využít opět **bezplatné formy** hlasování pomocí Google formulářů, SMS apod. Pokud by však město mělo zájem a finanční prostředky ke komplexní správě participativního rozpočtu se zpracovanými statistikami, je vhodné volit agentury, už vzhledem ušetřené práce a času. Náklady agentury byly zmíněny v rámci bodu hlasování. Nicméně, pokud se město rozhodne jen čistě o některou placenou platformu hlasování, **odhadované náklady lze očekávat okolo 10 000 Kč**.

Na závěr této kapitoly je potřeba opět zmínit, že je nutné brát v potaz, že ekonomická náročnost realizace participativního rozpočtu je čistě orientační. Opět záleží na požadavcích, pravidlech, očekáváních, zvolených metodách a platformě, které si tyto územně samosprávné celky zvolí. V případě typu participativního rozpočtu od 3 000 obyvatel je taktéž důležité, zda si město vybere spíše agenturu nebo vlastní samostatnou realizaci. V tomto případě se náklady mohou zcela lišit.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo uplatnění participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník s následným návrhem opatření, která pomohou s rozšířením a efektivitou této metody ve vybraném území.

Pro dosažení tohoto cíle byly využity kvantitativní i kvalitativní metody. Jednou z metod bylo využito standardizované dotazníkové šetření adresováno zástupcům územně samosprávných celků, která byla doplněna polostrukturovanými rozhovory s vybranými respondenty v rámci území okresu Jeseník. Tyto metody pomohly odhalit problémy či překážky, které brání k rozšíření participativního rozpočtu i u jiných obcí či měst ve vybraném území.

Prostřednictvím analýzy využití participativního rozpočtu ve vybraném území byla představena praxe a zkušenosti s danou metodou u dvou územně samosprávných celků. V rámci této analýzy, zejména v rámci komparace participativních rozpočtů, bylo potvrzeno, že participativní rozpočet bývá realizován se stejnou myšlenkou a cílem, avšak nemá jasně definovaná pravidla. Pravidla u obcí či měst se odlišují, a to na základě jejich možností, situace, obav či rozhodnutí. Tudíž lze participativní rozpočet přizpůsobit „na míru“ municipalitě, která má zájem danou metodu realizovat.

Dále prostřednictvím dotazníkového šetření a provedených rozhovorů byly zjištěny stěžejní problémy či překážky v realizaci participativního rozpočtu, které se týkají informovanosti respondentů o této metodě, ekonomická situace municipalit, potřeba součinnosti při realizaci a obavy týkající se neregulovatelnosti participativního rozpočtu. Nicméně, příležitostí a hlavním zjištěním této diplomové práce bylo, že některé územně samosprávné celky nacházející se na území okresu Jeseník by měly zájem participativní rozpočet realizovat.

V návaznosti na to je návrhová část této diplomové práce založena na zjištění a výsledcích analýzy, standardizovaného dotazníkového šetření a provedených polostrukturovaných rozhovorů. V rámci návrhů opatření pro rozšíření a efektivnější využívání participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník byly představeny řešení překážek či problémů, které brání v realizaci této metody u jiných územních samosprávných celků. Předpokládá se, že při odstranění těchto překážek by se mohla realizace participativního rozpočtu u municipalit v rámci okresu rozšířit. Taktéž v návaznosti na analýzu participativních rozpočtů a poznatků respondentů byly navrženy dva typy participativního rozpočtu s konkrétními parametry využití. Jeden typ participativního rozpočtu je upraven

pro územní samosprávné celky od 500 do 3 000 obyvatel a druhý typ pro územní samosprávné celky do 3 000 obyvatel. U každého typu byl představen a zkonzultován harmonogram, pravidla a propagace této metody. Pro obce do 500 obyvatel byly navrženy jiné participativní metody.

Nicméně, příležitostí této diplomové práce by mohl být budoucí výzkum týkající se přímo realizace participativního rozpočtu u jedné z municipalit, která projevila zájem o danou metodu.

Na závěr je také nutno zmínit možné omezení či limity v analýze týkající se počtu respondentů či subjektivních názorů respondentů a počtu užitých výzkumných metod.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. AGORA CENTRAL EUROPE, 2017. *Case study of Prague participatory budgeting* [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: https://www.participativni-rozpocet.cz/blog/2018/10/30/s-cim-stoji-a-pada-participativni-rozpocetovani-v-praze/report_prague-pb/
2. AGORA CENTRAL EUROPE, 2017. *Města využívající participativní rozpočtování stále častěji* [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.participativni-rozpocet.cz/blog/2021/02/09/participativni-hlasovani-v-roce-2020/>
3. ALTERNATIVA ZDOLA, 2017–2023. *Vyšel návod na zavedení participativního rozpočtu* [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://alternativazdola.cz/vysel-navod-na-zavedeni-participativniho-rozpocetu/#>
4. BÍLÁ VODA, 2023. *Participativní rozpočet – Žiju v Bílé Vodě. Galileo Corporation s.r.o.* [online]. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.bilavoda.cz/obec-7/participativni-rozpocet-ziju-v-bile-vode/>
5. COUNCIL OF EUROPE, 2023. *Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-Making Process* [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802eede1>
6. ČERNÝ, Vojtěch, 2016. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR*, 1. vyd. Praha: Agora CE, s. 46. ISBN 978-80-906397-4-4
7. ČESKO. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 131, s. 295-300. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.
8. ČESKO. Vyhláška č. 412/2021 Sb. Vyhláška o rozpočtové skladbě. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 186, s. 412. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.
9. ČESKO. Zákon č. 51/2020 Sb. Zákon o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 22, s. 44-52. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>

10. ČESKO. Zákon č. 128/2000 Sb., ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 38, s. 1738-1764. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.
11. ČESKO. Zákon č. 250/2000 Sb. Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 73, s. 237–251. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.
12. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2023. *Charakteristika okresu Jeseník*. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11276/17839352/okres_Jesenik.pdf/a53e4ff2-8b84-4e56-b136-2c00a93b74fa?version=1.3
13. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2023. *Nezaměstnanost v Olomouckém kraji k 31. 12. 2022*. [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xm/nezamestnanost-v-olomouckem-kraji-k-31-12-2022>
14. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2023. *Podíl nezaměstnaných osob v ČR a krajích, 2005-2022*. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cr_od_roku_1989_podil_nezamestnanych
15. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2023. *Seznam obcí, částí obcí, základních sídelních jednotek a katastrálních území (podle stavu k 1. 1. 2022)* In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11276/17839352/seznam2022je.pdf/50f84afe-9bc3-4aac-bbf9-3e7546cf2613?version=1.1>
16. ČÚZK, 2010. *Geoportál ČÚZK: přístup k mapovým produktům a službám resortu*. In: *Státní správa zeměměřictví a katastru* [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: [https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(gqagulqutrnpxiodm2vsd4y\)\)/Default.aspx?mode=TextMeta&side=mapy_data50&text=dSady_mapyData50&head_tab=sekce-02-gp&menu=2290](https://geoportal.cuzk.cz/(S(gqagulqutrnpxiodm2vsd4y))/Default.aspx?mode=TextMeta&side=mapy_data50&text=dSady_mapyData50&head_tab=sekce-02-gp&menu=2290)
17. DECISION 21, 2022. *Výsledky pro: Společně tvoříme Základní školu Jeseník*. *Decision 21 s.r.o.* [online]. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://application.decision21.org/zs-nabrezni-jesenik-olomoucky-2021-2/results>
18. DE VRIES, Michiel S., Juraj NEMEC a David ŠPAČEK, 2021. *International Trends in Participatory Budgeting: Between Trivial Pursuits and Best Practices*. 1 st ed. Switzerland: Springer Nature, 317 s. ISBN 9783030799304.

19. DŽINIĆ, Jasmina, Mária Murray SVIDROŇOVÁ a Ewa MARKOWSKA-BZDUCHA, 2016. *Participatory Budgeting: A Comparative Study of Croatia, Poland and Slovakia*. NISPAcee Press, Hungary: NISPAcee Journal of Public Administration and Policy, 9(1), p. 31-56. cit. [2023-03-15]. ISSN 1337-9038 Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/nispa-2016-0002>
20. EUROREGION PRADĚD, © 2023. *O nás: Vznik Euroregionu Praděd*. Euroregion Praděd [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.europraded.cz/o-nas/#vznik>
21. FONT, Joan, Della Porta DONATELLA a Yves Sintomer, 2014. *Participatory Democracy in Southern Europe: Causes, Characteristics and Consequences*. 1 st ed. London: Rowman & Littlefield International, Ltd., p. 262. ISBN 978-1-78348-073-9
22. FRIENDLY, Abigail, 2016. *Participatory Budgeting: The Practice and the Potential*. Institute on Municipal Finance & Governance, Toronto: Forum Paper, 6(9). cit. [2023-03-18]. ISBN: 978-0-7727-0968-4. Dostupné z: https://imfg.munkschool.utoronto.ca/research/doc/?doc_id=356
23. HAKEN, Roman, František HAVLÍN, Ondřej MAREK, Pavel MIČKA, Martin NAWRATH, Zuzana VACHŮNOVÁ a Aleš ZIEGLER, 2016. *Analýza občanské participace v ČR*. 1. vyd. Praha: Agora CE, o.p.s., s. 63. ISBN 978-80-906397-3-7
24. HEIMANS, Jeremy, 2002. *Strengthening Participation in Public Expenditure Management: Policy Recommendations for Key Stakeholders*. OECD Publishing, Paris: OECD Development Centre Policy Briefs, 22(44). [cit. 2023-03-20]. ISSN: 2077-1681. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/640564834060>.
25. INSTITUTE H21, 2022. *Pravidla Péběčka na naší škole*. Institute H21 z.ú [online]. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://application.decision21.org/zs-nabrezni-jesenik-olomoucky-2021-2/pravidla>
26. JOOBLE, 2023. *Referent obecního úřadu platy*. [online]. cit. [2023-04-14]. Dostupné z: <https://cz.jooble.org/salary/referent-obecn%C3%ADho-%C3%BA%C5%99adu#hourly>
27. MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL, 2015. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, s. 208. ISBN 9788024755618

28. MĚSTO ALBRECHTICE, 2023. *Participativní rozpočet*. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.mesto-albrechtice.cz/mesto/participativni-rozpocet/>
29. MĚSTO BRUNTÁL, 2023. *Participativní rozpočet*. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.mubruntal.cz/participativni-rozpocet/ds-45338>
30. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Návrhy*. [online]. *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/TvorimeJesenik2019/navrhy>
31. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Novinky*. [online]. *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://tvorimejesenik.cz/tvorime-jesenik-2021/novinky>
32. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Pravidla*. [online]. *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/TvorimeJesenik2019/pravidla>
33. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Tvoříme Jeseník 2019*. [online]. *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/TvorimeJesenik2019/>
34. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Tvoříme Jeseník i v roce 2021* [online]. . *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://tvorimejesenik.cz/tvorime-jesenik-2021/>
35. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Šest statečných – projektů participativního rozpočtu*. [online]. *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://tvorimejesenik.cz/tvorime-jesenik-2021/novinka-x886DkdJV3z7z7uGQNZQA>
36. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Školní „Péběčko“*. [online]. *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/TvorimeJesenik2019/skolni-pebecko>
37. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Výsledky hlasování*. [online]. *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/TvorimeJesenik2019/vysledky>
38. MĚSTO JESENÍK, 2023. *Zveřejněné návrhy*. [online]. *Decision 21- Institute H21* [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://tvorimejesenik.cz/tvorime-jesenik-2021/navrhy>
39. MĚSTO KRNOV, 2023. *Participativní rozpočet. Krnov*. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.krnov.cz/participativni-rozpocet/ds-1504/archiv=0>
40. MĚSTO ŠUMPERK, 2017. *Anketa – participativní rozpočet* [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/tiskove-zpravy/anketa-participativni-rozpocet.html>
41. MĚSTO ŠUMPERK, 2018. *Anketa – rozhodněte o využití 750 000 korun z rozpočtu města*. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z:

- <https://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/tiskove-zpravy/anketa-rozhodnete-o-vyuziti-750-000-korun-z-rozpoctu-mesta.html>
42. MĚSTO ŠUMPERK, 2018. *Ulice Šumperka zdobí nový mobiliář*. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/tiskove-zpravy/ulice-sumperka-zdobi-novy-mobiliar.html>
43. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ, 2023. *Strukturovaný počet uchazečů: Strukturovaný počet uchazečů v okrese Jeseník*. [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace4?kraj=CZ071&okres=CZ0711>
44. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Kontrola hospodaření obcí* [online]. [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/odk2/soubor/kontrola-hospodareni-obci-pusobnost-k-vyrizovani-podnetu.aspx>
45. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Modernizace veřejné správy* [online]. [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/modernizace-verejne-spravy.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>
46. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY, 2023. *Rozpočtové hospodaření pro zastupitele obcí* [online]. [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/rozpoctove-hospodareni-pro-zastupitele-obci.aspx>
47. MONITOR, 2023. *Město Jeseník (Jeseník): Přehled*. In: *Ministerstvo financí ČR*. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00302724/prehled?rad=t&obdobi=2211>
48. MONITOR, 2023. *Obec Bílá Voda (Jeseník): Přehled*. In: *Ministerstvo financí ČR*. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00302341/prehled?rad=t&obdobi=1712>
49. NÁRODNÍ ROZPOČTOVÁ RADA, 2023. *Vše o veřejných financích* [online]. [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.rozpoctovarada.cz/o-verejnych-financich/vse-o-verejnych-financich/>
50. OECD, 2001. *Citizens as Partners: OECD Handbook on Information, Consultation and Public Participation in Policy-Making*. Paris: OECD Publishing, s. 112 [online]. [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/9789264195578-en>

51. PARTICIPACE 21, 2022. *Decision 21. Decision 21 s.r.o. [online]*. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz/decision21>
52. PARTICIPACE 21, 2022. *Do letošního Tvoříme Jeseník se zapojil rekordní počet lidí. Přibude nájezd pro kočárky, medvěd neuspěl. Decision 21 s.r.o. [online]*. [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz/aktuality/tvorime-jesenik-2021>
53. PROVAZNÍKOVÁ, Romana, 2015. *Financování měst, obcí a regionů – teorie a praxe: 3. aktualizované vydání*, 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, a. s., s. 288. ISBN: 978-80-247-5608-0
54. RANDMA-LIIV, Tiina a Veiko LEMBER, 2022. *Engaging Citizens in Policy Making: e-Participation Practices in Europe*. 1 st ed. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, s. 320. ISBN 9781800374362.
55. REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS, 2021. *Správní členění kraje [online]*. [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.risy.cz/cs/krajske-ris/pardubicky-kraj/verejna-sprava/spravni-cleneni>
56. RUESCH, Michelle Anna and Mandy WAGNER, 2014. *Hope for democracy - 25 years of participatory budgeting worldwide: Participatory Budgeting in Germany – Citizens as Consultants*. Bundeszentrale für politische Bildung, p. 287 [online]. [cit. 2023-03-26]. ISBN 978-972-8262-09-9. Dostupné z: https://www.bpb.de/system/files/dokument_pdf/Studie_Hope_for_democracy_-_25_years_of_participatory_budgeting_worldwide_0.pdf
57. RUMPEL, Petr a kol., 2011. *Komplexní regionální marketing periferního rurálního regionu Jesenícko*. Plzeň: Aleš Čeněk, 244 s. ISBN 978-80-7380-320-9
58. RYAN, Matt, 2021. *Why Citizen Participation Succeeds or Fails: A Comparative Analysis of Participatory Budgeting*. 1 st ed. Bristol, UK: Policy Press, s. 242. ISBN 9781529209945.
59. SANTOS, Boaventura de Sousa, © 1998. *Participatory Budgeting in Porto Alegre: Toward a Redistributive Democracy*. Sage Publications, Inc, 26(4), POLITICS & SOCIETY, 26, 4, p. 461-510. [cit. 2023-03-18]. ISSN 0032-3292. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0032329298026004003>

60. SDRUŽENÍ CESTOVNÍHO RUCHU JESENÍKY, 2017-2023. *O nás. Sdružení cestovního ruchu Jeseníky [online]*. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://scr.jeseniky.cz/cz/kdo-jsme/o-nas.html>
61. SDRUŽENÍ MĚST A OBCÍ JESENICKA, 2023. *Základní charakteristika. Sdružení měst a obcí Jesenicka*. [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <http://www.smoj.cz/zakladni-charakteristika/ms-1132/p1=1132>
62. SGUEO, Gianluca, 2016. *Participatory budgeting: An innovative approach*. European Union, European Parliamentary Research Service – Briefing [online]. [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573894/EPRS_BRI\(2016\)573894_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573894/EPRS_BRI(2016)573894_EN.pdf)
63. SINTOMER, Yves, Anga RÖCKE a Carsten HERZBERG, 2016. *Participatory Budgeting in Europe: Democracy and public governance*, 1 st ed. Oxon: Routledge, s. 268. ISBN: 978-1-4724-6789-8
64. SINTOMER, Yves, Carsten HERZBERG a Anja RÖCKE, 2008. *Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges*. Urban Research Publications Limited: International Journal of Urban and Regional Research, 32(1), p. 164-178. cit. [2023-03-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2008.00777.x>
65. SINTOMER, Yves, Carsten HERZBERG, Anja RÖCKE, Giovanni ALLEGRETTI, 2012. *Transnational Models of Citizen Participation: The Case of Participatory Budgeting*. University of Westminster Press: Journal of Deliberative Democracy, 8(2), p. 32. [cit. 2023-03-10]. ISSN 2634-0488. Dostupné z: <https://doi.org/10.16997/jdd.141>
66. SNAH, Anwar, ed., 2007. *Participatory budgeting*. 1 st ed. Washington DC: World Bank Publication, s. 269. ISBN: 978-0-8213-6923-4
67. TŘÍSKA, Tomáš, 2018. *Metodické doporučení k činnosti územních samosprávných celků*, 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, odbor veřejné správy, dozoru a kontroly, s. 52. ISBN: 978-80-87544-82-2
68. VRBNO POD PRADĚDEM, 2000–2023. *Participativní rozpočet. Public4u [online]*. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://www.vrbnopp.cz/redakce/index.php?xuser=276524076411353997&lanG=cs&portal=963&slozka=150236&clanek=205123>

69. WAMPLER, Brian, 2012. *Participatory Budgeting: Core principles and Key Impacts*. University of Westminster Press: *Journal of Public Deliberation*, 8(2). [cit. 2023-03-12]. ISSN 1937-2841. Dostupné z: <https://doi.org/10.16997/jdd.138>
70. ZÁKLADNÍ ŠKOLA JESENÍK, 2023. *Výroční zpráva: VZoČS 2021/2022. Základní škola Jeseník [online]*. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://zsjesenik.cz/storage/user-4/module-3044/vzocs-2021-2022-komprimovany-16660941380php1k1vrr.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

PaRO Participativní rozpočet

PB Participatory budgeting

ČR Česká republika

EU Evropská Unie

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek 1 Mapa okresu Jeseník s příslušnými obcemi a dopravní infrastrukturou v měřítku 1:200000 (ČÚZK, © 2010, vlastní zpracování)</i>	<i>48</i>
<i>Obrázek 2 Vývoj populace na území okresu Jeseník v letech 2001,2011,2021 (v tis.) (ČSÚ, © 2023, vlastní zpracování).....</i>	<i>49</i>
<i>Obrázek 3 Podíl nezaměstnanosti osob v okrese Jeseník, Olomouckém kraji a ČR v jednotlivých letech (Český statistický úřad, © 2023, vlastní zpracování)</i>	<i>51</i>
<i>Obrázek 4 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 1 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>74</i>
<i>Obrázek 5 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 2 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>75</i>
<i>Obrázek 6 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 3 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>76</i>
<i>Obrázek 7 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 4 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>77</i>
<i>Obrázek 8 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 5 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>78</i>
<i>Obrázek 9 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 6 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>79</i>
<i>Obrázek 10 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 7 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>80</i>
<i>Obrázek 11 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 8 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>80</i>
<i>Obrázek 12 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 9 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>81</i>
<i>Obrázek 13 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 10 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>82</i>
<i>Obrázek 14 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 11 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>83</i>
<i>Obrázek 15 Grafické znázornění odpovědi k otázce č. 12 dotazníkového šetření (vlastní zpracování)</i>	<i>83</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Seznam obcí s počtem obyvatel dle registrovaného pobytu k 26.3.2021 na území okresu Jeseník (Český statistický úřad, © 2023, vlastní zpracování).....</i>	<i>46</i>
<i>Tabulka 2 Struktura nezaměstnanosti okresu Jeseník v jednotlivých letech evidovaných na úřadu práce (Ministerstvo práce a sociálních věcí, © 2023, vlastní zpracování).....</i>	<i>50</i>
<i>Tabulka 3 SWOT analýza území okresu Jeseník (vlastní zpracování).....</i>	<i>52</i>
<i>Tabulka 4 Vítězné návrhy participativního rozpočtu pro rok 2021 (Participace 21, © 2022, vlastní zpracování).....</i>	<i>60</i>
<i>Tabulka 5 Participativní rozpočty ve městech okolních okresů Šumperk a Bruntál (vlastní zpracování)</i>	<i>70</i>
<i>Tabulka 6 Ekonomická náročnost participativního rozpočtu dle navržených typů (vlastní zpracování)</i>	<i>106</i>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Vzor dotazníkového šetření

PŘÍLOHA P I: VZOR DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Dotazník byl vytvořen v elektronické formě pro zástupce obcí či měst, které nevyužívají participativní rozpočet. Následně byl rozeslán e-mailem s adresným oslovením a představením této diplomové práce a mé osoby. Všechny otázky byly povinné kromě 13. otázky. U většiny otázek bylo možné vybrat pouze jednu odpověď.

Samotný dotazník byl strukturován následovně.

Dotazník – Uplatnění participativního rozpočtu u municipalit na území okresu Jeseník

Participativní rozpočet (PaR) je demokratický proces při kterém občané rozhodují o vymezených veřejných financích z rozpočtu obce se spoluúčastí volených orgánů obecní správy.

Jelikož je participativní rozpočet poměrně moderním trendem, v České republice stále přibývají územních samosprávy, které participativní rozpočet využívají. V praxi jde v zásadě o to, umožnit občanům se zapojit do rozhodování o veřejných financích rozpočtu obce prostřednictvím jejich návrhů projektů, které mohou pomoci vyřešit nějaký obecní problém, splnit jejich potřeby či přání a o nejlepších z nich budou moci hlasovat. Jde také o komunikaci a velkou spolupráci mezi občany a orgány obecní samosprávy, kteří vystupují v roli rozhodovatelů v souvislosti s proveditelností návrhů a jejich realizace. Tento proces může pomoci orgánům veřejné správy odhalit slabé, ale i silné stránky obce a občanům poskytnout pocit sounáležitosti.

1. Slyšeli jste o PaR?
 - a. Ano
 - b. Ne

2. Byli byste ochotni vyčlenit část veřejných finančních prostředků na PaR?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím

3. O jakou vyčleněnou částku pro PaR by se jednalo?

- a. $0 < 50\,000$
 - b. $50\,000 < 100\,000$
 - c. $100\,000 < 500\,000$
 - d. $500\,000 < 1\,000\,000$
4. Dali byste možnost občanům podávat návrhy na projekty a ty neúspěšnější by se následně realizovaly v obci na základě jejich potřeb a přání?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím
5. V návaznosti na bod 4, myslíte si, že by poté občané byli ve Vaší obci spokojenější?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím
 - d. Jiná odpověď...
6. Myslíte si, že PaR by Vám pomohl odhalit stěžejní problémy Vaší obce?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím
7. Myslíte, že by PaR pomohl k rozvoji Vaší obce?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím
8. Z pozice občana, využili byste možnost PaR?
- a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím

9. Zvládli byste časově i kapacitně konzultovat návrhy občanů?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
 - Jiná odpověď....
10. Jaký prostředek byste využili pro informování veřejnosti, kdybyste se pro PaR rozhodli?
- Webové stránky města/ profil na sociálních sítích
 - Jiné webové stránky (např. PositivJE)
 - Tisk (zpravodaj obce, leták do schránky)
 - Veřejně dostupná místa
11. Umožnili byste podávat návrhy či hlasovat v rámci PaR občanům mladším 18 let?
(Jen pro informaci, město Jeseník má limit 16 let)
- Ano
 - Ne
 - Nevím
12. Dovolte se mi na konci dotazníku zeptat, zda je pro Vás PaR zajímavý a v budoucnu byste tento proces využili?
- Ano
 - Ne
 - Nevím
13. Chtěli byste něco vzkázat na závěr?
- ...text dlouhé odpovědi...